

Djävulselixiret

Kapucinermunken broder Medardus'
efterlämnade papper
utgifna af
E.T.A. Hoffmann
Öfversättning af Erik Brogren

E.T.A. HOFFMANN (1776–1822):

Djävulselixiret (1814–1816).

Öfversättning af Erik Brogren (1877–1932).

Stockholm 1904

Afskrifven af Erik Jonsson <generaldepoten@rambler.ru> under år 2002 (tvåtusentvå) till 2003 (tvåtusentre) efter det i Landskrona Stadsbibliotek befintliga exemplaret.

Denna bok har äfven utkommit under titlarna »*Djävulens elixir*«, »*Trolldrycken*« och »*Djävulselixiret*«.

Denna bok är utlagd på Världsväfven under

<http://www.geocities.ws/generaldepoten/lxr/index.html>

<http://generaldepoten.bravepages.com/lxr/index.html>

<http://geocities.ws/generaldepoten>

<http://www.geocities.ws/generaldepoten>

<http://generaldepoten.bravepages.com>

Hela texten finnes i PDF-filen `lxr.pdf`, som kan öppnas i *Acrobat Reader* eller motsvarande PDF-läsare. PDF-filen lämpar sig bättre än HTML-filerna för utskrift på papper. PDF-dokumentet är afsedt för enkelsidig utskrift med lika höger- och vänstersidor. Förlagans sidbrytningar äro markerade med sidnummer i marginalerna och understrykning af de ord eller delar däraf, som inleda sidorna (kapitelöfverskrifter undantagna, ty kapitel börja alltid på ny sida).

En del uppenbara tryckfel i förlagan äro rättade (möjligen ha äfven några nya fel oafsiktigen införts i afskriften).

Förlagans anföringstecken `»`, hvilket i pappersboken står både före och efter citat (replik), har i afskriften bibehållits för inledande af anföring men ersatts med tecknet `«` efter anföring. Vid citat eller replik inuti replik ha tecknen „“ samt inuti sådant citat tecknen `»` `«` använts. Sådant åtskillnad af romangestalternas repliker och repliker för de personer, som yttra sig i dessa romangestalters berättelser, är ej genomförd i förlagan, hvarest dessutom endera inledande eller avslutande citattecken ibland saknas.

För öfrigt har bruket af skiljetecken ej reviderats, ej ens det i denna text alltför sparsamma bruket af kommatecken har utbättrats, oaktadt det, detta egentligen skulle behövas.

Fullkomlig öfverensstämmelse med den på papper tryckta förlagan garanteras icke.

Denna text är senast rättad den 29 mars 2005.

Del 2
Senare delen.

Kapitel I

Vändpunkten.

I hvilkens lif kom icke en gång kärlekens underbara hemlighet till genombrott?

s. 130

Jag var som slagen af ljungelden, min andedräkt hämmades, pulsarne bultade, mitt hjärta skälfde krampaktigt, så att bröstet kunde sprängas! Till henne, till henne, för att trycka henne till mitt bröst i rasande kärlekslidelse! Olycklige, huru motstå den makt, som oupplösligt fjättrar dig vid mig? Är du icke min — min för alltid? Dock, bättre än förra gången, då jag för första gången såg Aurelia i baronens slott, kufvade jag utbrottet af min vansinniga lidelse. Dessutom voro allas blickar riktade på Aurelia, och så lyckades det mig att röra mig i denna krets af likgiltiga människor, utan att någon särskildt gaf akt på eller tilltalade mig, något som skulle förefallit mig odrägligt i ett ögonblick, då jag endast ville se, höra och tänka på henne.

Man skall icke påstå att en enkel hvardagsdräkt bäst anstår den verkligt sköna kvinnan; kvinnoprydnader utöfva en hemlighetsfull trollmakt, som vi ej hafva lätt att emotstå. Det måtte ligga på själfva botten af kvinnornas natur att de i gala utveckla sig mer skönt och glänsande, liksom blommorna endast göra sig helt gällande, när de öppna sig i en fyllig ymnighet af brokiga och glänsande färger. Gick icke likt en frossbrytning en oförklarlig känsla genom ådror och nerver, när du såg din älskade smyckad för första gången? Hon förekom dig främmande, och just detta förlänade henne ett utsägligt behag. Huru genombäfvades du icke af salighet och namnlös lystnad, om du då förstulet fick trycka hennes hand!

s. 131

Jag hade aldrig sett Aurelia annat än i hvardagsdräkt, i dag uppträdde hon efter hofseden i stor toalett. Hur skön var hon icke, och hur bäfvade jag ej af utsäglig hänryckning och ljuf vällust! Men då fick en ond ande makt öfver mig och höjde sin röst, hvilken jag lånade ett

väl villigt öra. »Ser du nu, Medardus,« hviskade den till mig, »ser du nu hur du befäller öfver händelserna och hur slumpen efter din vilja skickligt sammanknyter de trådar, som du själf spunnit?«

Det fanns i hofcirkeln kvinnor, som kunde gälla som fulländade skönheter, men som i grannskapet af Aurelias hjärtebesegrande och älskliga täckhet förbleknade som i matta färger. Förtjusningen grep äfven de trögaste, till och med de äldre männen tappade tråden i den banala hofkonversationen, hvori det endast kommer an på fraser, som på ytan ha någon mening, och det var lustigt att se hur hvar och en synbart ansträngde sig för att i ord och min taga sig riktigt söndagsaktigt ut i den främmandes ögon. Med nedslagna ögon och rodnande med huldt behag, mottog Aurelia all denna hyllning; men först när fursten omkring sig samlat de äldre männen, och mången vacker yngling med vänliga ord blygt närmade sig Aurelia, visade hon sig glädtigare och mera obesvärad. I synnerhet lyckades en major vid lifgardet ådraga sig hennes uppmärksamhet, och man såg dem snart inbegripna i lifligt samspråk. Jag kände majoren som en damernas afgjorde gunstling. Med uppjudande af små och till synes harmlösa medel förstod han att fångsla och intressera. Med fint gehör och lyssnande till det svagaste gensvar, lät han som en skicklig spelman alla besläktade ackorder godtyckligt vibrera, så att den bedragna i de främmande tonerna trodde sig förnimma sin egen inre musik. Jag stod icke långt från Aurelia, hon tycktes icke märka mig — jag ville gå till henne, men som fångslad af järnbojor, kunde jag icke röra mig ur fläcken. När jag ännu en gång skarpt betraktade majoren, förekom det mig plötsligt som om Viktorin stode bredvid Aurelia. Då hånskrattade jag elakt: »Ha, ha, du fördömd, har du inte legat nog mjukt i Djäfvulsbotten för att nu kunna låta bli att trakta efter en munks älskarinna?« s. 132

Jag vet icke om jag verkligen uttalade dessa ord, men jag hörde mig själf skratta till och for upp som ur drömmen, när den gamle hofmarskalken lent fattade min hand och frågade: »Hvarför är ni så glad, kära herr Leonard?«

En iskall rysning genomilade mig. Var det icke precis den fromme broder Cyrillus' fråga, när han vid mitt iklädande iakttog mitt syndiga löje? Jag kunde knappast framstamma något osammanhängande till förklaring. Jag kände att Aurelia icke längre var i mitt grannskap och vågade likväl icke se upp, utan skyndade bort genom de upplysta salarne. Mitt uppförande måtte tagit sig hemskt ut, ty jag märkte hur alla skyggt veko undan, när jag snarare sprang än gick utför den breda hufvudtrappan.

Jag undvek hofvet, ty det tycktes mig omöjligt att återse Aurelia utan att löpa fara att förråda min djupaste hemlighet. Jag ströfvade ensam genom skog och äng, endast tänkande på henne och seende henne framför mig. Så småningom kom jag till den fasta öfvertygelsen, att en okänd makt förenat våra öden, och att det, som stundom tycktes mig vara ett syndigt brott, endast vore uppfyllelsen af ett evigt, oföränderligt rådslut.

På detta sätt intalande mig mod, skrattade jag åt den fara, jag kunde löpa, om Aurelia i mig kunde igenkänna Hermogenes' mördare. För öfrigt syntes mig detta högst osannolikt. Huru erbarmliga föreföllo mig icke nu dessa unga män, som i sin tomma fåfänga fjäsade för henne, som så helt och hållet blifvit min egendom, att hennes lättaste andedrag tycktes mig betingadt af mitt vara. Hvad voro dessa grefvar, friherrar, kammarherrar, dessa officerare i sina brokiga rockar med sitt blänkande guld och sina lysande ordnar annat än vanmäktiga, granna kryp, som jag kunde krossa med min näfve, om de blefvo mig besvärliga! I min kåpa skulle jag träda fram ibland dem med Aurelia brudklädd i mina armar, och den stolta, mig fientligt sinnade furstinnan skulle själf få reda brudsäng åt den segrande munk, som hon föraktat. Kämpande med dylika tankar, ropade jag ofta högt Aurelias namn och skrattade och tjöt som en vansinnig. Men snart lade sig stormen. Jag blef lugnare och i stånd att besluta hur jag nu borde närma mig Aurelia.

Jag smög mig en dag genom parken, funderande på om det vore rådligt för mig att besöka en aftonunderhållning, hvartill fursten utfärdat inbjudning, när någon bakifrån slog mig på axeln. Jag vände mig om, lifläkaren stod framför mig. »Tillåter ni att jag känner på er värda puls,« började han och grep min arm, seende mig rätt in i ögonen. »Hvad betyder det?« frågade jag med förvåning. — »Inte något vidare,« fortfor han, »här smyger sig tyst och hemlighetsfullt in en galenskap, som lömskt öfverfaller folk och angriper dem så, att de tvingas att skrika, fast det ibland endast låter som ett vanvettigt skratt. Emellertid kan det ju hända att alltsammans endast är ett fantasifoster, och den galne djäfvulen blott och bart är en lindrig feber med stegrad temperatur, för den skull er puls, min bästa, om jag får be!«

»Jag försäkrar er, min herre, att jag icke förstår ett ord af alltsammans!« Så genmälte jag, men lifläkaren hade gripit min arm och räknade nu pulsen med uppåtvänd blick — ett — två — tre. Hans underliga beteende var mig gåtfullt, och jag envisades få honom att tala om hvad han egentligen ville. »Bäste herr Leonard, ni vet alltså icke att ni nyligen försatt hela hofvet i bestörtning och förskräckelse? Öfverhof-

mästarinnan lider tills dato af krampanfall, och konsistorialpresidenten försummar sina viktigaste sittningar, emedan ni har behagat att hoppa öfver hans podagersjuka ben, så att han ännu sitter i sin länstol och skränar betydligt om sina plågor! Allt detta hände, förstår ni, när ni, ansatt af någon slags galenskap, störtade ut ur salen, sedan ni utan märkbar orsak gifvit till ett skratt, så att håren reste sig på alla de närvarande af fasa!« Jag kom då att tänka på hofmarskalken och menade att jag väl kunde erinra mig att jag skrattat till i tankarne, men så mycket mindre kunde detta åstadkommit en så märklig verkan, som hofmarskalken endast blidt frågat mig, hvad jag var så glad åt. »Nå, nå,« fortfor lifläkaren, »hofmarskalken är en sådan där *homo impavidus*, som inte skulle ta någon notis om djäfvulen själf. Han blef i sin lugna *Dolcezza*, fastän nyssnämnde konsistorialpresident verkligen menade att det var djäfvulen själf, som skrattat genom er, min käre vän, och vår sköna Aurelia blef gripen af en sådan fasa, att alla försök att lugna henne voro förgäfves, och hon måste lämna sällskapet till samtliga herrarnes förtviflan, på hvilka det rök af kärlekselden ur tupéerna! I samma ögonblick, som ni, värde herr Leonard, log så älskligt, lär Aurelia med hjärteskärande röst ha ropat: „Hermogenes!“ Hvad kan det betyda? Det kan måhända ni veta. Ni är för öfrigt en nått och klok man, herr Leonard, och det är mig icke okärt att jag anförtrott er Francescos märkliga historia, som måste vara er rätt lärorik!« Lifläkaren höll alltjämt fast min arm och stirrade mig rakt i ansiktet.

Tämligen omildt ryckande mig lös, sade jag: »Min herre, jag förstår icke att tyda ert underliga tal, men jag måste tillstå för er att, när jag såg Aurelia omgifven af alla de granna herrarna, på hvilka, som ni så kvickt anmärkte, röken af kärlekselden stod ur tupéerna, det genomfor mig en bitter hågkomst ur mitt förflutna lif, och gripen af en hånfull känsla af det dåraktiga i en del folks görande och låtande, måste jag ofrivilligt skratta. Det gör mig ondt att jag, utan att vilja det, orsakat så mycket obehag, och jag gör bot därför, i det jag på någon tid förvisat mig själf från hofvet. Måtte nu furstinnan och Aurelia förlåta mig!« — »Min bästa herr Leonard,« fortsatte lifläkaren, »man har ibland underliga anfall, som man lätt kan kufva, om man eljes har rent samvete.« — »Hvem kan berömma sig däraf här nere?« frågade jag med dämpad röst. Lifläkaren bytte plötsligt blick och ton. »Ni ser dock verkligen sjuk ut,« sade han mildt och allvarligt. »Ni ser blek och förstörd ut. Era ögon äro infallna och brinna af en mörk glöd — pulsen är feberaktig och rösten dof, skall jag skrifva er ett recept?« — »Gift,« svarade jag knappast hörbart. — »Hm, hm,« ropade lifläkaren, »står det så till med er? Nej, i stället för gift som lugnande medel förströelse och sällskap. Det kan ju

också vara att... men underligt är det likväl... kanhända...« — »Jag ber er, min herre,« ropade jag vredgad, »att ni hellre talar rent ut, i stället för att plåga mig med halfva meningar, som jag ej kan förstå!«

»Håll,« afbröt mig lifläkaren, »håll, det finnes egendomliga misstag, herr Leonard. Jag är nästan viss på att man på ögonblickets intryck har uppbyggt en hypotes, som kanske om få minuter förfaller i intet. Därborta kommer furstinnan med Aurelia, begagna tillfället och bed om ursäkt för ert uppförande... egentligen — min Gud — egentligen har ni ju bara skrattat — visserligen på ett egendomligt sätt, men hvem kan rå för att nervsvaga människor bli skrämde därpå. Adjö!«

Lifläkaren skyndade bort med den för honom egna vigheten i rörelserna. Furstinnan kom med Aurelia utför gången. Jag bäfvade. Med våld betvingade jag mig och samlade alla mina krafter. Efter lifläkarens hemlighetsfulla tal kände jag nu att det gällde att få behålla fältet. Käckt gick jag de ankommande till mötes. När Aurelia fick se mig, sjönk hon liksom en död med ett dämpadt skri till marken. Jag ville skynda fram, men med afsky och fasa gjorde furstinnan en afvärjande åtbörd och ropade högljudt på hjälp. Som piskad af djäflar och furier ilade jag bort genom parken. Jag stängde mig inne i min våning och kastade mig på mitt läger, skärande tänderna af raseri och förtviflan. Aftonen kom och natten inbröt, då hörde jag husporten öppnas, flera röster mumlade och hviskade sinsemellan, det stampade och bullrade trappan uppför, — slutligen bultade man på min dörr och bjöd mig att öppna i öfverhetens namn. Utan klart medvetande om hvad som hotade, kände jag mig förlorad. Jag tänkte rädda mig genom flykten och ryckte upp fönstret. Framför huset såg jag beväpnadt folk och en bland dem fick strax syn på mig. »Hvarthän?« ropade han till mig, och i samma ögonblick sprängdes dörrarna till mitt sofrum. Flera män trädde in; vid skenet af en lykta, som en af dem bar, såg jag att det var polis-soldater. Man visade mig kriminaldomstolens häktningsorder, hvarje motstånd skulle ha varit en dårskap. Man kastade mig i en vagn, som höll utanför huset; och när jag vid ankomsten till bestämmelseorten frågade hvar jag var, fick jag till svar: i fängelset i öfre borgen. Jag visste att man här plögade inspärta farliga förbrytare under rättegången. Snart därpå bars min bädd in och fångvaktaren frågade mig, om jag eljes önskade något för min bekvämlighet. Jag förnekade detta och blef slutligen allena. De långsamt förtonande stegen och ljudet af många dörrars öppnande och stängande läto mig märka, att jag befann mig i ett af borgens innersta fängelser. Oförklarligt nog hade jag under den tämligen långa färden känt mig lugn, ja, i ett slags bedöfnings såg jag alla de bilder, som skymtade förbi, endast i bleka, halft utplånade fär-

ger. Jag föll icke i sömn utan i en vanmakt, som förlamade tankar och fantasi. När jag vid ljusan dag åter vaknade, återkom minnet af det skedda och hvart jag blifvit förd. Den hvälfda cell, hvori jag låg, skulle knappast förekommit mig som ett fängelse, om icke det lilla fönstret varit förgallradt med järnstänger och anbragdt så högt upp, att jag ej kunde nå det med handen och än mindre se ut genom det. Endast ett par solstrålar lyste in; jag fick lust att utforska omgifningarna af min uppehållsort, jag drog därför fram sängen och ställde bordet ofvanpå. Jag skulle just klättra upp, då fångvaktaren kom in och tycktes häpen öfver mitt tilltag. Tigande bar han bort bord, säng och stol och stängde åter in mig. Icke en timme hade förflutit, när han återkom i sällskap med två andra män och förde mig genom långa gångar trappa upp och trappa ned, till dess jag slutligen kom in i en liten sal, där kriminaldomaren väntade mig. Vid hans sida satt en ung man, för hvilken han efterhand högljudt dikterade allt hvad jag svarade på de till mig riktade spörsmålen. Jag hade väl mina förra förhållanden vid hofvet och den allmänna aktning, jag där länge åtnjutit, att tacka för den höflighet, hvarmed jag behandlades, ehuru jag äfven därpå byggde min öfvertygelse, att endast misstankar, som hufvudsakligen grundade sig på Aurelias aningar, föranledt mitt häktande. Domaren uppfordrade mig att noga redogöra för mina föregående lefnadsförhållanden. Jag bad honom först säga orsaken till mitt plötsliga häktande. Han svarade att jag i sin ordning noga komme att höras angående den mig påbördade förbrytelsen. Nu komme det endast an på att få noggrann kännedom om mitt hela lefnadslopp innan ankomsten till residenset, och han ville erinra mig om att kriminalrätten ingalunda saknade utvägar att noga kontrollera de obetydligaste af mig uppgifna omständigheter, hvarför jag på det strängaste borde hålla mig till sanningen. Detta förmaningstal, som domaren, en liten torr man med räfrödt hår, höll med en hes, löjligt kväkande röst, föll i en fruktbar jordmån, ty jag påminde mig nu att jag i min berättelse måste noggrant gripa och spinna vidare den tråd, som jag börjat, när jag vid hofvet angaf namn och födelseort. Äfvenledes var det nödvändigt, att med undvikande af allt särskildt påfallande, låta mitt lefnadslopp förlöpa i det hvardagliga, men tillika aflägsset, så att vidare efterforskningar i hvarje fall blefve svåra och tidsspillande. I detta ögonblick föll mig i minnet en ung polack, tillsammans med hvilken jag studerat i seminariet i B.; jag beslöt att tillägna mig hans enkla lefnadsomständigheter. Så rustad, begynte jag på följande sätt: »Må vara, att man beskyllt mig för en svår förbrytelse, jag har emellertid lefvat under furstens och hela stadens ögon, och under tiden för min härvaro har det icke föröfvats något

s. 137

s. 138

brott, hvartill jag kunde vara upphofsman eller hvare jag kunnat taga del. Det måste alltså vara en främling, som anklagar mig för någon fördom begången förbrytelse, och då jag vet mig fullkomligt fri från hvarje skuld, så har kanhända endast en olycksalig likhet väckt misstanken, men desto hårdare finner jag det, att man på blotta förmodanden och förutfattade meningar låter inspärta mig i ett strängt kriminalfängelse liksom en öfverbevisad förbrytare. Hvarför ställer man mig icke ansikte mot ansikte med min lättsinnige, kanske ondskefulle anklagare? Helt visst är det till slut en fjollig narr, som. . . « — »Sakta, sakta, herr Leonard,« kväkte domaren, »lugna er, annars kunde ni, otrefligt nog för er, råka på högt stående personer, ty den främmande, som ni, herr Leonard eller herr. . . (han bet sig i läppen) syftat på är hvarken lättsinnig eller dum, utan. . . Nå, och så ha vi också goda underrättelser från. . . « Han nämnde den trakt, där baron F:s gods voro belägna, och allt blef därigenom klart och tydligt. Det var säkert att Aurelia i mig igenkände munken, som mördade hennes broder. Men denne munk var ju Medardus, den berömde predikanten från kapucinerklostret i B. Som denne hade Reinhold känt honom, och själf hade han också kallat sig så. Att Francesco var fader till denne Medardus, visste abbedissan, och så måste min likhet med honom, som furstinnan från början funnit så hemsk, förvandlat så godt som till visshet de förmodanden, som furstinnan och abbedissan måhända genom brefväxling kommit till. Det var också möjligt att man till och med inhämtat underrättelser från kapucinerklostret i B., att man noga följt mina spår och så fastställt min identitet med munken Medardus. Hastigt öfvertänkte jag allt detta och insåg faran i mitt läge. Domaren pratade ännu en god stund, och detta medförde den fördelen för mig, att jag kom ihåg det länge förgäfvnes sökta namnet på den lilla polska stad, som jag för den gamla hofdamen angifvit som min födelseort. Knappast hade därför domaren slutat sitt föredrag med en barsk uppmaning att utan vidare berättas mitt förflutna lefnadslopp, förrän jag började: »Jag heter egentligen Leonard Krczinski och är den ende sonen af en adelsman, som sålt sitt lilla gods och bodde i Kwieczewo.« »Hvad?« utropade domaren i det han fåfängt bemödade sig att eftersäga namnet på min föregifna födelseort. Protokollföraren visste icke hur han skulle stafva orden; jag måste själf införa namnen och fortsatte: »Ni märker, min herre, hur svårt det faller sig för en tysk tunga att uttala mitt konsonantrika namn, och däri ligger grunden hvarför jag, så snart jag kom till Tyskland, lade bort det och endast kallade mig vid förnamnet, Leonard. För öfrigt kan ingen ha ett enklare lefnadslopp, än jag. Min fader, själf någorlunda bildad, gillade min afgjorda håg för vetenskaperna och ville just sända mig till

Krakau till en med oss besläktad andlig vid namn Stanislaw Krczinski, då han dog. Ingen bekymrade sig om mig, jag sålde mitt obetydliga lösöre, lyfte några fordringar och begaf mig med hela min fäderneärfda förmögenhet till Krakau, där jag studerade några år under min släktings uppsikt. Därpå gick jag till Danzig och Königsberg. Slutligen grep mig en oemotståndlig lust att företaga en resa till södern. Jag hoppades taga mig fram med återstoden af min lilla förmögenhet, likväl hade jag här varit nära att råka illa ut, om icke en betydlig vinst vid furstens faraospel satt mig i stånd att helt makligt stanna här och att sedermera, som jag hade för afsikt, fortsätta resan till Italien. Något som särskildt vore värdt att berätta har icke händt mig under mitt lif. Dock måste jag väl äfven omnämna att det skulle varit mig lätt att bevisa sanningen af mina uppgifter, om icke en egendomlig händelse beröfvat mig min portfölj, där mitt pass, min resplan och andra skrivelser voro förvarade, som kunde ha tjänat till detta ändamål.« s. 140

Domaren räck till, såg skarpt på mig och frågade med en smula hånfull ton hvad det var för en händelse, som satt mig ur stånd att legitimera mig.

»För flera månader sedan,« berättade jag, »var jag på resa här i bergstrakten. Den vackra årstiden jämte den härliga, romantiska trakten bestämde mig för att tillryggalägga vägen till fots. Uttröttad satt jag en dag på värdshuset i en liten by; jag hade beställt förfriskningar och ur min portfölj framtagit ett papper för att uppteckna något, som fallit mig in; portföljen låg framför mig på bordet. Strax därpå anlände en ryttare dit i sporrsträck, hvars egendomliga dräkt och förvildade utseende väckte min uppmärksamhet. Han kom in i rummet, begärde något att dricka och satte sig midt emot mig vid bordet, mörkt och skyggt seende på mig. Mannen förekom mig otreflig och jag gick ut i det fria. Snart därpå kom också ryttaren ut, betalade värden och sprängde med en flyktig hälsning därifrån. Jag stod i begrepp att själf gå vidare, då jag kom ihåg portföljen, som jag låtit ligga på bordet i kammaren, jag gick in och fann den på sin gamla plats. Först dagen därpå upptäckte jag att den icke var min, utan sannolikt tillhörde främlingen, som af misstag stoppat min på sig. Endast några för mig obegripliga notiser och åtskilliga till en grefve Viktorin adresserade bref lågo i den. Denna portfölj jämte dess innehåll skall man finna bland mina saker; i min egen portfölj förvarades, som sagdt, mitt pass, resplan och, som jag nu kommer ihåg, också min dopsedel, genom nyssnämnda förväxling har jag gått detta förlustig.« Domaren lät mig från hufvud till fot beskrifva främlingen, som jag talat om, och jag underlät icke att till en enda figur skickligt sammansätta grefve Viktorins och mitt eget utseende, sådan s. 141

jag var på flykten från baron F:s slott. Domaren ville aldrig upphöra att utfråga mig om de minsta detaljer i denna händelse, och medan jag tillfredsställande svarade på allt, afrundade sig bilden själf för min inre syn, så att jag själf trodde därpå och undgick hvarje fara att inveckla mig i motsägelser. Med rätta kunde jag också hålla det för en lycklig tanke att jag, på samma gång jag nöjaktigt förklarade min besittning af de till grefve Viktorin riktade brefven, tillika sökte i händelsen inveckla en fingerad person, hvilken efter behof kunde gälla för den flyende Medardus eller grefve Viktorin. Därvid kom jag att tänka på att det kanhända bland Eufemias papper funnos bref, som redogjorde för Viktorins plan att som munk uppträda i slottet och att detta ytterligare kunde förvirra och fördunkla uppfattningen af den verkliga händelsen. Medan domaren frågade, arbetade min fantasi vidare, alltjämt fann jag nya medel att trygga mig för upptäckt, och jag trodde mig nu beredd för alla eventualiteter. Jag väntade nu att domaren skulle gå närmare in på den förbrytelse, för hvilken jag blifvit anklagad, men så blef det ej; i stället frågade han hvarför jag velat fly ur fängelset. Jag försäkrade att jag aldrig haft en tanke därpå. Vittnesmålet af den fångvaktare, som sett mig klättra upp till fönstret, tycktes tala emot mig, och domaren hotade med att låta fjättra mig, om jag förnyade försöket.

Jag blef återförd till fängelset, man hade tagit bort sängen och på golvet tillredt ett halmläger. Bordet var fastskrufvadt, och i stället för stolen fann jag en låg bänk. Tre dagar förgingo, utan att man frågade efter mig, och jag såg endast den gamle fångknektens buttra ansikte, då han bar till mig maten och på aftnarna tände lampan. Då gaf den spänning efter, som uppehöll mig och gjorde att jag kände mig som en tapper kämpe i en strid på lif och död. Jag föll i ett tungt och dystert grubbel; allt syntes mig likgiltigt, till och med Aurelias bild var utplånad inom mig. Jag ryckte snart åter upp mig, men endast för att åter betagas af den hemska, sjukliga känsla, som den unkna fängelselufven orsakade, och som jag icke kunde emotstå. Jag kunde icke längre sofva. I de underliga reflexer, som lampans dystra, flämtande sken kastade på tak och väggar, grinade allehanda förvridna ansikten emot mig. Jag släckte lampan, gömde mitt hufvud i halmkuddarna, men än gräsligare hördes då fångarnas dämpade stönande och rasslet af deras kedjor i nattens hemska stillhet. Det förekom mig som om jag hörde Eufemias och Viktorins dödsrosslingar. »Är då icke jag skuld till edert fördärf? Förbannade, var det icke ni själfva, som öfverlämnade er åt min hämnande arm?« Så skrek jag öfverljuddt, men sedan hörde jag en lång, djup utandning, en dödssuck, ljuda genom hvalfven, och jag skrek i vild förtviflan: »Det är du, Hermogenes, din hämnd är nära! — — Ing-

en räddning mera!« Det kunde väl vara på den nionde natten, då jag, halft vanmäktig af fasa, låg utsträckt på det kalla fängelsegolfvet. Då hörde jag tydligt under mig ett sakta, taktmässigt klappande. Jag lyddes, ljudet fortfor ännu, och dessemellan skrattade det sällsamt genom golfvet. Jag sprang upp och kastade mig på halmbädden, men alltjämt fortsatte knackandet under skratt och stön. Slutligen ropade det tyst, tyst, men med ful, hes och stammande röst oupphörligt: Me-dar-dus! Me-dar-dus! En kall blodström isade mina lemmar! Jag bemannade mig och ropade: »Hvem där, hvem där? — Än ljudligare skrattade det nu och stönade och kved och knackade och stammade hest: Me-dar-dus... Me-dar-dus. Jag reste mig upp från mitt läger. »Hvem du än är, som här leker spöke, visa dig eller hör upp med ditt dumma skratt och knackande!« Så ropade jag in i mörkret, men rätt under mina fötter knackade det än starkare och stammade: »Hihihi... hihihi... broder... lil-le... bro-der... li-le... Me-dar-dus... jag är här... är här... s. 143
lås opp... opp... vi... ska... gå... ut... i... sko-o-gen... sko-o-gen!«

Dunkelt och bekant ljöd rösten inom mig; jag hade förr hört den, likväl ej så bruten och stammande. Ja, till min fasa tyckte jag, att jag igenkände min egen röst. Ofrivilligt, som om jag ville fresta om det förhölle sig så, stammade jag efter: »Me-dar-dus... Me-dar-dus!« Då skrattade det igen, men hånande och ilsket och ropade: »bro-der... lil-le... bro-o-der li-le, har du, har... du... kä-känt i-igen mig, kä-känt i-igen... mig? Lås opp! Låt oss gå ut i sko-o-gen... i sko-o-gen!«

»Stackars vansinnige,« sade jag doft och hemskt, »jag kan inte öppna för dig eller gå med dig ut i den sköna skogen, i den härliga, fria vårluften, som måste blåsa därute; jag är inspärrad i samma unkna dystra, fängelse, som du!« Då kved det som i tröstlös jämmer, knackandet blef tystare och svårare att uppfatta, tills det slutligen alldeles upphörde; dagern sken in genom fönstret, låsen rasslade och fängelse-direktören, som jag icke sett på hela tiden, kom in. »Man har,« började han, »hört allehanda larm och högljudt prat i ert rum i natt. Hur förhåller det sig därmed?« Så lugnt jag kunde svarade jag: »Jag har för vana att tala högt i sömnen och talar också ofta i vaket tillstånd högt för mig själf, och jag antar att det måste vara tillåtet.« — »Sannolikt,« fortfor direktören, »har man sagt er att hvarje flykttförsök och förbindelse med fångarna strängt straffas?«

Jag bedyrade att jag icke förehade något sådant. Ett par timmar efteråt förde man mig upp till kriminaldomstolen. Icke den domare, som först förhört mig, utan en annan, tämligen ung man, som jag vid första blicken märkte, att han måste vara den förre vida öfverlägsen i skicklighet och skarpsinne, gick vänligt emot mig och anmodade mig

att sitta ned. Ännu står han lifslevvande för mina ögon. För sina år var han tämligen korpulent, han saknade nästan hår och bar glasögon. I hela hans väsen låg så mycken godmodighet och vänlighet, att jag kände att just därför måste enhvar icke alldeles förhärdad brottsling ha svårt att emotstå honom. Han framkastade sina frågor lätt, nästan i konversationston, men de voro så öfvertänkta och väl ställda, att man endast kunde ge bestämda svar. »Jag måste först fråga,« började han, »om alla de uppgifter, som ni lämnat om er lefnad, verkligen äro grundade, eller om ni efter moget öfvervägande kommit att tänka på någon omständighet, som ni ännu vill tillägga.«

»Jag har sagt allt som kan sägas om mitt enkla lefnadslopp.«

»Har ni aldrig haft umgänge med andliga... med munkar?«

»Jo, i Krakau... Danzig... Frauenburg och Königsberg. På sistnämnda ställe med en präst, som var anställd vid kyrkan som kaplan.«

»Ni har inte förr omtalat att ni varit i Frauenburg?«

»Emedan jag icke höll det mödan värdt att omnämna ett åtta dagars uppehåll på resa från Danzig till Königsberg.«

»Alltså är ni född i Kwiecziczewo?«

Denna fråga framställde domaren på polska, och till på köpet med en äkta polsk dialekt, men likväl i en lätt ton. I själfva verket blef jag ett ögonblick förvirrad, men erinrade mig dock en smula polska, som jag lärt i seminariet af min vän Krcszinski och svarade: »På min faders lilla egendom vid Kwiecziczewo.« — »Hur heter detta gods?« — »Krcziniewo, min familjs stamgods.«

»För att vara en infödd polack, talar ni icke särdeles bra polska. Hur kommer det sig?«

»Sedan flera år tillbaka talar jag endast tyska. Ja, redan i Krakau hade jag mycket umgänge med tyskar, som ville lära polska af mig, omärkligt har jag själf tillägnat mig deras dialekt, liksom man lätt lägger sig till med provinsens uttal och på så sätt glömmet det riktiga.«

Domaren betraktade mig med ett tyst löje, sedan vände han sig till skrifvaren och dikterade tyst för honom. Jag kunde tydligt höra orden: »synbart i förlägenhet« och ville ge ytterligare förklaringar öfver min dåliga polska, när domaren frågade: »Har ni aldrig varit i B.?« — »Aldrig.« — »Vägen från Königsberg och hit kan ha fört er öfver denna ort?« — »Jag slog in på en annan väg.« — »Har ni aldrig gjort bekant-
skap med en munk från kapucinerklostret i B.?« — »Nej!« —

Domaren ringde och gaf tyst en befallning åt den inträdande vaktmästaren. Strax därefter öppnades dörren, och skräck och fasa grep mig, då jag såg pater Cyrillus inträda. Domaren frågade: »Känner ni denne man?« — »Nej, jag har aldrig sett honom.«

Då såg Cyrillus på mig med stel blick, sedan gick han mig närmare, slog tillsammans händerna och ropade högt, under det att tårarna strömmade ur hans ögon: »Medardus, broder Medardus! — För Kristi skull, måste jag återfinna dig sådan, sedan du begått ett djäfvulskt brott! Broder Medardus, gå in i dig själf, bekänn och ångra... Guds långmodighet är oändlig!« Domaren syntes missnöjd med Cyrillus' tal och afbröt honom med frågan: »Igenkänner ni i denne man munken Medardus från kapucinerklostret i B.?«

»Vid min salighet,« genmälte Cyrillus, »kan jag icke tro annat, än att denne man, om han också nu bär världslig dräkt, är samme Medardus, som i min åsyn var novis och invigdes i kapucinerklostret i B. Medardus hade likväl ett rödt tecken i korsform på vänstra sidan af halsen, och om denne man...«

»Ni märker,« sade domaren, vändande sig till mig, »att man håller er för att vara kapucinermunken Medardus från klostret i B., och att man beskyllt samme Medardus för en svår förbrytelse. Är ni icke denne munk, blir det er lätt att bevisa detta, enär denne Medardus har ett egendomligt märke på halsen, som ni ej kan ha, om era uppgifter är riktiga. Blotta er hals!«

»Det är onödigt,« svarade jag med fattning, ett egendomligt öde s. 146 tycks ha gifvit mig den mest slående likhet med den mig alldeles obekante munken Medardus, ty jag har till och med detta röda kors på vänstra sidan af halsen.«

Så var det också, ty det sår på halsen, som abbedissans juvelkors tillfogat mig, hade efterlämnat ett korsformigt ärr, som tiden icke kunde utplåna. — »Blotta halsen!« återtog domaren. Jag gjorde så, och Cyrillus utropade: »Heliga Guds moder, där är ju det röda korstecknet! — Ack, Medardus — broder Medardus, har du då alldeles gifvit till pris din eviga frälsning!« Gråtande och halft vanmäktig, nedsjönk han i en stol.

»Hvad har ni att svara till denne vördige prästs utsago,« frågade domaren. I detta ögonblick kände jag mig träffad som af en ljunghel; all den skygghet, som hotade att öfvermannas mig, försvann; ack, det var frestaren själf, som tillhviskade mig: hvad förmå alla dessa veklingar mot dig, den starke?... Skall då icke Aurelia blifva din? Nästan med vildt hånande trots utbröt jag: »den där munken, som ligger afdånad i stolen, är en svagsint gubbe, som i sin tokiga fantasi håller mig för den förlupne munken från sitt kloster, med hvilken jag kanske endast har en flyktig likhet.« Tills nu hade domaren bibehållit sin lugna fattning, nu reste han sig upp, rynkade ögonbrynen och betraktade mig med mörkt allvar. Jag måste tillstå att skimret af hans glasögon för mig

hade något hemskt och odrägligt, jag kunde icke längre tala; gripen af förtviflan och raseri, med de knutna händerna mot pannan skrek jag öfverljudt; Aurelia! — »Hvad skall det namnet betyda?« frågade domaren häftigt.

»Ett dunkelt öde offerar mig åt en neslig död,« sade jag doft, »men jag är oskyldig... alldeles säkert, jag är oskyldig... haf medlidande med mig... släpp mig... jag känner att vansinnet börjar rasa i mitt blod... låt mig gå!«

Domaren, som nu åter blifvit lugn, dikterade för protokollföraren åtskilligt, som jag ej förstod, slutligen föreläste han för mig en handling, där allt var upptecknad, hans frågor och mina svar samt mötet med Cyrillus. Jag måste skriva under mitt namn, sedan uppfordrade mig domaren att skriva något på polska och tyska; jag gjorde så. Domaren tog den tyska skrifvelsen och gaf den till pater Cyrillus, som åter hämtat sig, med frågan: »Har denna handstil likhet med klosterbrodern Medardus?« — »Det är hans stil ända in i de minsta detaljer,« svarade Cyrillus och vände sig åter till mig. Han ville tala, men en blick af domaren ålade honom lugn. Domaren såg uppmärksamt på det polska blad, jag skrifvit, sedan reste han sig, gick mig helt nära och sade i allvarlig och afgörande ton: »Ni är ingen polack, denna skrift är alltigenom oriktig och full af grammatiska och ortografiska fel. Ingen äkta polack skrifver så, om han också vore vida mindre vetenskapligt bildad än ni är.«

»Jag är född i Krcziniewo och alltså polack. Till och med i det fall att jag icke vore det, och hemlighetsfulla omständigheter tvungo mig att förneka namn och stånd, är jag därför ingalunda munken Medardus, som efter hvad jag måste anta, rymt ur kapucinerklostret i B.«

»Ack, broder Medardus,« inföll Cyrillus, »skickade icke den ärevördige prior Leonardus dig i tillit till din trofasthet och fromhet till Rom? Broder Medardus! Förneka icke längre på detta gudlösa sätt det heliga stånd, hvarifrån du utgått!«

»Jag ber er att inte afbryta oss,« fortfor domaren och fortsatte sedan, vändande sig till mig: »Jag måste göra er uppmärksam på, att denne ärevördige herres trovärdiga utsago inger den sannolika förmodan att ni verkligen är den Medardus, som man menar er vara. Jag vill icke heller fördölja att man skall föreställa er för flera personer, som med säkerhet igenkännt er som denne munk. Bland dessa personer är en, som ni särskildt har anledning att frukta, om våra förmodanden slå in. Ja, till och med bland era egna saker har man funnit åtskilligt, som ger stöd för denna misstanke. Slutligen skola underrättelser om era föregifna familjeförhållanden inlöpa från domstolarne i Posen. Jag

säger er allt detta mera öppet, än mitt ämbete bjuder, för att öfvertyga er om hur litet jag begagnar mig af knep och konstgrepp för att få er att tillstå sanningen, för så vidt dessa misstankar äro grundade. Förbered er hur mycket ni vill; om ni verkligen är denne Medardus, så var viss om att domarens blick förmår genomtränga den grundligaste förklädnad! Ni kan väl själf noggrant veta för hvilket brott, ni anklagas. Skulle ni däremot verkligen vara den Leonard von Krczinski, för hvilken ni utgifvit er och en naturens lek gjort er lik denne Medardus till och med i afseende på egendomliga särmärken, så skall ni själf lätt finna medel att ådagalägga detta. Ni synes mig vara i ett exalteradt tillstånd och jag afbryter därför förhandlingarna; under tiden vill jag ge er rådruum för moget öfvervägande. Efter hvad i dag skett, kommer ni inte att sakna stoff.»

»Ni anser alltså mina uppgifter alltigenom vara falska? Ni ser i mig den förlupne munken Medardus?« Så frågade jag, och domaren sade med en lätt bugning: »Adjö, herr von Krczinski!« Och man förde mig tillbaka till fängelset.

Domarens ord genomborrade mig som glödande spjutspetsar. Allt som jag föregifvit föreföll mig dumt och osmakligt. Att den person, för hvilken jag skulle föreställas och som jag hade anledning att frukta, var Aurelia, var blott allt för klart. Hur skulle jag uthärda detta! Jag tänkte efter hvad det var för misstänkt, som kunde finnas bland mina saker, då kom jag till min ledsnad ihåg, att jag ägde en ring med Eufemias namn sedan mitt uppehåll på baronens slott, och att den kappsäck, som jag tagit med på flykten, varit hopsnörd med ett kapucinerrep! Jag ansåg mig redan förlorad. Förtviflad sprang jag af och an i fängelset. Då förekom det mig som om det hviskade och tisslade i mitt öra: »Du dåre, hvarför rädes du? Kommer du icke ihåg Viktorin?« — Högt utropade jag: »Ha, jag har icke förloradt, utan vunnet spel!« Det s. 149 arbetade och kokade inom mig. Redan förut hade jag kommit att tänka på att det väl bland Eufemias papper måste hittas något, som tydde på Viktorins uppträdande som munk på slottet. Stödjande mig härpå, ville jag på något sätt föregifva ett sammanträffande med Viktorin, ja, till och med med den Medardus, för hvilken man höll mig; berätta som efter hörsägner om äfventyret på slottet, som fick ett så rysligt slut, och på oskyldigt sätt där inflika min likhet med dessa båda. Den minsta omständighet måste noggrant öfvervägas; jag beslöt därför att skriftligen uppsätta den roman, som skulle rädda mig. Man beviljade mig de skrifmaterial, som jag begärde för att skriftligen redogöra för några förtegnade omständigheter i min lefnad. Med ansträngning arbetade jag långt in på natten. Under skrifningen upphetsades min fantasi, allt for-

made sig till en afrundad diktning, och längre och längre utspann sig den väf af lögner, hvarmed jag hoppades för domaren dölja sanningen.

Tornuret i borgen hade slagit tolf, när jag åter tyst och aflägsset förnam samma knackande, som under gårdagen gjort mig så förstörd. Jag ville icke akta därpå, men allt högre klappade det med taktmässiga slag, och därvid började det ånyo att dessemellan jämra sig och skratta. Hårdt slående i bordet, ropade jag öfverljuddt: »Stilla därnere!« Och jag trodde mig därigenom inge mig mod gent emot den fasa, som bemäktigade sig mig; men då skrattade det gällt och skärande genom hvalfven och stammade: »Bro-o-der lil-le, bro-o-der li-le, jag vi-vill opp ti-till dig, lås... opp... lås... opp! — Nu började det tätt bredvid mig att skafva, skrapa och rassla i golfvet, och alltjämt skrattade det och kved; starkare och starkare blef bullret, rasslandet och skrapandet — dessemellan hördes dånande brak som af fallet af tunga massor. Jag stod upp, med lampan i handen. Då rörde det sig under min fot, jag steg åt sidan och såg att på det ställe jag stått en sten lossades ur golfläggningsen. Jag grep tag i den, och lyfte helt och hållet upp den med en lätt ansträngning. Ett hemskt sken bröt in genom öppningen, en naken arm med en blänkande knif i handen sträckte sig emot mig. Gripfen af fasa, for jag tillbaka. Då stammade det ånyo ur djupet: »Bro-o-der... lil-le... bro-o-der lil-le... Me-dar-dus är här... tag... tag... bryt... bryt... ut... i... sko-o-gen;... ut... i... sko-o-gen!« Plötsligt kom jag att tänka på räddning och flykt; jag öfvervann min förskräckelse och fattade knifven, som handen villigt lämnade mig och började att ifrigt bryta bort murbruket mellan stenarne i golfvet. Den som var under golfvet tryckte med all makt uppåt. Fyra, fem stenar voro redan slungade åt sidan, då lyfte sig plötsligt en ända till höfterna naken människa ur djupet och stirrade spöklikt på mig med den vansinniges grinande och hemska löje. Lampskenet föll på hans ansikte, jag igenkände — mig själf och förlorade medvetandet. s. 150

En känsla af smärta i armen väckte mig ur min djupa svimning. Det var ljust omkring mig; fängelseföreståndaren stod framför mig med en lykta med bländande sken, rasslet af kedjor och hammarslag ekade genom hvalfvet. Man var sysselsatt med att slå mig i bojer. Utom med hand- och fotbojer blef jag med en ring om lifvet och en därvid fästad kedja länkad vid muren. »Nu kommer väl herrn att låta bli att tänka på att bryta sig ut,« sade fångvaktaren. »Hvad har då karlen gjort egentligen?« frågade en smedgesäll. »Åh,« sade fångvaktaren, »vet du icke det, Jost?... Hela staden talar därom. Det är en förbannad kapuciner, som har mördat tre människor. Man är redan på det klara. Inom

få dagar ha vi full galaföreställning, då skola hjul och stegel komma i gång.»

Jag hörde icke något mera, på nytt försvann medvetandet. Endast med möda vaknade jag ur min bedöfning, ännu var det mörkt, men slutligen bröto några matta strimmor af dagsljuset in i det låga, knappt sex fot höga hvalf, dit man nu, som jag till min fasa varseblef, fört mig från mitt förra fängelse. Jag kände törst och grep efter vattenkruset, som stod bredvid mig, fuktigt och kallt krälade något öfver min hand, och jag såg en uppblåst, otäck padda tungt hoppa därifrån. Full af afsky och äckel, lät jag kruset stå. »Aurelia,« stönade jag i känslan af det outsägliga elände, som brutit in öfver mig. »Och därför allt detta eländiga nekande och ljugande inför rätta! — Allt skenhelighet och djäfvulka hycklareknep! — Endast för att ännu under några timmar få lefva ett sönderslitet och kvalfullt lif? Hvad vill du, dåre? Äga Aurelia, som endast kan bli din genom ett oerhördt brott? Ty kunde du också genom lögner förmå hela världen att tro på din oskuld, hon skulle alltid i dig se Hermogenes skändlige mördare och af hjärtat afsky dig. Eländige, vanvettige dåre, hvar äro nu dina högtflygande planer och tron på den öfvernaturliga makt, hvarmed du menade att efter ditt godtycke kunna styra ödet själf. Du förmår icke att döda den mask, som med lifsfarliga bett gnager på din märg; nesligt skall du gå under i tröstlös jämmer, äfven om rättvisans arm skonar dig.« Sålunda högljudt klagande, kastade jag mig ned på halmen och kände på samma gång ett tryck, som tycktes härröra sig från ett hårdt föremål i min västficka. Jag kände efter och drog fram en liten knif. Under den tid, jag var i fängelse, hade jag aldrig burit någon knif på mig, det måste alltså vara densamma, som min spöklika afbild räckt mig. Mödosamt reste jag mig upp och höll knifven i det nu starkare inbrytande dagsljuset. Jag gaf akt på det blänkande silfverskaftet. Outforskliga öde! Det var den knif, hvarmed jag mördat Hermogenes, och som jag saknat sedan några veckor tillbaka. Men inom mig såg jag nu plötsligt underbart lysande tröst och räddning ur min smälek. Det obegripliga sätt, hvarpå jag erhållit knifven, var för mig en fingervisning af eviga makter hur jag skulle göra bot för min förbrytelse och i döden försona Aurelia. Som en gudomlig stråle och en ren eld, lågade nu inom mig kärleken till Aurelia, all syndig begärlighet hade vikit ifrån mig. Det föreföll mig som om jag såge mig själf som fordom i biktstolen i kapucinerkyrkan. »Väl älskar jag dig, Medardus, men du förstod mig icke. . . min kärlek är döden! — Då hörde jag Aurelias röst smekande tala, och mitt beslut stod fast att för domaren fritt tillstå den märkvärdiga historien om mina förvillelser och därpå gifva mig döden.

Fånguppsyningsmannen kom in och gaf mig bättre mat, än jag annars brukade få, jämte en flaska vin. »På furstens befallning,« sade han, i det han dukade bordet, som en fångknekt burit in efter honom, och löste den kedja, som fängslade mig vid väggen. Jag bad honom säga domaren att jag önskade bli hörd, emedan jag hade mycket att yppa, som låge mig tungt på hjärtat. Han lofvade att uträtta mitt uppdrag. Emellertid fick jag länge vänta på att bli hämtad till förhöret. Ingen lät se sig utom fångknekten, som efter mörkningens inbrott kom in och tände en lampa, som hängde ned från hvalfvet. Jag kände mig lugnare än förut, likväl var jag mycket utmattad och föll snart i djup sömn. Då fördes jag in i en lång, dystert och hvälfd sal, i hvilken jag såg en lång rad af andlige i svarta talarer sitta längs väggarne i höga stolar. Framför dem vid ett bord, som var täckt med en blodröd duk, satt domaren, och bredvid honom en dominikaner i ordenshabit. Domaren sade nu med högtidlig röst: »Du är nu öfverlämnad till den andliga domstolen, enär du förstockade, brottslige munk förgäfves förnekat ditt namn och stånd. Franciscus, med klosternamn kallad Medardus, säg, för hvilka förbrytelser du är anklagad?« — Jag ville öppet bekänna alla de brott och synder, som jag begått, men till min fasa var det som jag sade icke hvad jag tänkte och ville säga. I stället för en ångerfull bekännelse kom jag med orimligt och osammanhängande tal. Då sade dominikanern, som stod jättehög framför mig och genomborrade mig med sin lågande blick: »På sträckbänken med dig, du förstockade, genstörtige munk!« Sällsamma gestalter reste sig rundt omkring och sträckte sina långa armar ut efter mig och ropade i hes och hemsk enklang: »På sträckbänken med honom!« Jag ryckte fram knifven och måttade åt hjärtat, men ofrivilligt lyfte sig armen, jag träffade halsen, och mot korsets tecken brast klingan i stycken som glas, utan att såra mig. Då grepo mig bödlarne och stötte mig ned i ett djupt, underjordiskt hvalf. Dominikanern och domaren stego ned efter mig. Ännu en gång uppfordrade de mig att bekänna. Ännu en gång försökte jag, men tal och tanke stodo i galen motsägelse. Ångerfull, förkrossad af smälek, bekände jag allt inom mig; osmakligt, förvirradt och utan mening var det tal som utgick från mina läppar. På en vink af dominikanern klädde nu bödlarne af mig, sammansnorde mina armar på ryggen och när jag hissades upp, kände jag hur de uttänjda lederna knakande vredos sönder. I rasande smärta gaf jag till ett vildt skri och vaknade. Smärtan i händer och fötter for, den berodde på de tunga bojor, jag bar, också kände jag ett tryck öfver ögonen, som jag icke kunde öppna. Äntligen kände jag som om en tyngd plötsligt tagits från min panna, och jag reste mig hastigt upp, en dominikanermunk stod vid min halmbädd.

Min dröm blef verklighet, och jag blef iskall af förskräckelse. Munken stod orörlig som en bildstod med korslagda armar och stirrade på mig med håliga svarta ögon. Jag kände igen den hemske målaren och föll halft vanmäktig tillbaka ned på halmen. Kanhända var det endast en sinnesvilla, som återstod af drömmen? Jag bemannade mig och reste mig upp, men munken stod orörlig och stirrade på mig med sina håliga ögon. Då ropade jag i vansinnig förtviflan: »Bort med dig, fasliga människa!... Nej!... Ingen människa; du är djäfvulen själf, som vill störta mig i evigt fördärf... bort med dig, förbannade, bort!«

»Arme kortsynte dåre, icke är jag den, som söker slå dig i oupplösliga band, som söker göra dig affällig från det heliga värf, hvartill eviga makter kallat dig. — Medardus! — Stackars kortsynte dåre, hemsk och förskräckande har jag visat mig för dig, då du lättsinnigt lekte vid den eviga fördörelsens gapande graf. Jag varnade dig, men du har ej förstått mig. Res dig upp och kom närmare!« Munken talade allt detta i en dämpad ton af djup och hjärtslitande klagan. Hans blick, förr så fruktansvärd, var nu blid och mild, och själfva ansiktsdragen voro vekare. Jag betogs af ett obeskrifligt vemod; som en evig makts sändebud för att upprätta och hugsvala mig i mitt oändliga elände tycktes mig nu den förr så fasaväckande målaren. Jag reste mig nu från min bädd och närmade mig honom. Det var intet fantom, jag rörde vid hans klädnad och ofrivilligt böjde jag knä; han lade sin hand liksom välsignande på mitt hufvud. Då visade sig framför mig i ljusa färger en härlig tafla. — Ack, jag var i den heliga skogen! — Ja, det var samma ställe, där den sällsamt klädde pilgrimmen förde till mig den underbare gossen. Jag ville gå vidare, in i kyrkan, som låg strax framför mig. Där skulle jag under bot och ånger få förlåtelse för mina svåra synder. Men jag rörde mig ej, kunde ej förstå mitt eget jag. Då talade en dof, ihålig röst: tanke är handling! — Drömmarne försvunno, det var målaren, som sagt dessa ord. »Obegripliga varelse, var det då du? Den där olycksaliga morgonen i kapucinerkyrkan i B.? — I riksstaden, och nu här?« »Håll,« afbröt mig målaren: »Det var jag, som öfverallt var dig nära för att rädda dig från smälek och fördärf, men du kunde ej förstå. Du måste fullborda det verk, hvartill du är utvald, till din egen frälsning.« — »Ack,« utropade jag full af förtviflan, »hvarför höll du icke min arm tillbaka, när den lyftes mot den där unge mannen...« »Det förunnades mig ej,« föll mig målaren i talet, »fråga mig icke vidare, det är förmätet att vilja förstå hvad en evig makt beslutat... Medardus... du nalkas ditt mål... i morgon!« En iskall rysning genomfor mig, ty jag trodde mig förstå målaren. Han visste och gillade det själfmord, jag beslutat. Med tysta steg gick målaren till fängelsedörren. »När får jag återse dig?« — »Vid

målet,« ropade han starkt och högtidligt, så att det ekade i hvalfvet. — »I morgon alltså?« — Tyst vände sig dörren på sina hakar, och målaren var försvunnen.

När det dagats, kom fånguppsyningsmannen, åtföljd af sina fång- s. 155 knektar, och befriade mina såriga armar och ben från bojorna. Jag skulle snart ledas till ransakningen, hette det. Inåtvänd och förtrogen med tanken på en snar död, gick jag upp i domsalen; jag hade så öfvertänkt min bekännelse, att jag hoppades kunna aflägga en redogörelse, som omfattade de obetydligaste omständigheter. Domaren gick hastigt emot mig; jag måste ha sett alldeles vanställd ut, ty vid min åsyn försvann det glada leende, som förut upplyste hans ansikte, och förbyttes i en min af det djupaste medlidande. Han fattade mina händer och sköt mig mildt ned i sin länstol. Seende på mig, sade han sedan långsamt och högtidligt: »Herr von Krzczinski! Jag har något glädjande att förkunna! Ni är fri, undersökningen har blifvit inställd på furstens befallning. Han har förväxlat er med en annan person, och en alldeles otrolig likhet med denne person har varit orsaken därtill. Klart, alldeles klart är er skuldloshet ådagalagd!... Ni är fri!«

Det brusade omkring mig, och allt dansade rundt för mig. Hundra gånger fördubblad såg jag domarens gestalt röra sig i en mörk dimma, till dess allt försvann i djupt mörker. Slutligen kände jag att man frotterade min panna med någon stark vätska, och jag hämtade mig från den svimning, hvori jag fallit. Domaren uppläste för mig kort ett protokoll, som vitsordade att processen mot mig blifvit häfd och att jag skulle frigifvas. Icke mäktig ett enda ord, underskref jag tigande. En obeskriflig, mig totalt förintande känsla gjorde, att jag icke kunde känna någon glädje. Då nu domaren såg på mig med en till hjärtat gående vänlighet, kändes det som om jag nu, när man trodde på min oskuld och ville lösgifva mig, öppet måste bekänna alla mina begångna förbrytelser och sedan stöta knifven i hjärtat. Jag ville tala, men domaren tycktes önska att jag aflägsnade mig. Jag gick till dörren, då kom han efter mig och sade lågt: »Nu har jag upphört att vara domare, men från första ögonblicket, jag såg er, har ni intresserat mig på det högsta. Så s. 156 mycket skenet än var emot er, så önskade jag dock strax att ni icke måtte vara den brottslige, afskyvärde munk, för hvilken man ansåg er. Nu kan jag säga er i förtroende... ni är ingen polack, ni är icke född i Kwiecziczewo, ni heter ej Leonard von Krzczinski.« Med lugn och fasthet svarade jag: »Nej!« »Inte heller någon präst,« frågade domaren och slog ner ögonen, sannolikt för att bespara mig inkvisitorsblicken. Det sjöd inom mig. »Så hör då!« utbröt jag. — »Tyst,« afbröt mig domaren, »hvad jag strax i början trott och ännu tror bekräftar sig. Jag ser

att gåtfulla omständigheter råda här och att ni af en hemlighetsfull ödets lek är invecklad i egendomliga förhållanden till vissa personer vid hofvet. Det är icke min plikt att tränga djupare in i saken, och jag skulle anse det för en opassande nyfikenhet att vilja aflocka er något öfver era sannolikt mycket sällsamma lefnadsförhållanden. Dock, hur skulle det vara om ni nu ryckte er lös från allt det, som här hotar ert lugn, och lämnade orten? Efter hvad som skett, kan likväl icke er visstelse här göra er godt.« När domaren sade detta, tyckte jag att alla mörka skuggor, som tryckande lägrat sig öfver mig, veko undan. Jag hade återvunnit mitt lif, och glödande sjöd lusten till lifvet ånyo i ådror och nerver. Aurelia! på henne tänkte jag åter, och nu skulle jag bort från henne! Djupt suckande inföll jag: »Och lämna henne?« Domaren betraktade mig med den största häpnad och sade sedan hastigt: »Ack, nu tror jag mig se klart. Gifve himlen, herr Leonard, att mina olyckliga aningar ej gå i fullbordan!« — Allt kände jag nu helt annorlunda. Ångern var sin kos, och det kunde väl vara en brottslig fräckhet, att jag med hyckladt lugn frågade domaren: »Och ni håller mig likväl för skyldig?« — »Tillåt mig, min herre,« genmälde domaren allvarligt, »att jag behåller min öfvertygelse för mig själf, då den likväl endast stöder sig på en känsla. På bästa sätt har det blifvit utrönt att ni icke kan s. 157 vara munken Medardus, emedan denne Medardus befinner sig här och blifvit igenkänd af pater Cyrillus, som lät narra sig af er likhet med honom. Munken förnekar för öfrigt icke att han är denne kapuciner. Härmed har allt skett, som ske kunde, för att rena er från hvarje misstanke, och dessmer måste jag tro att ni känner er fri från hvarje skuld.«

En rättstjänare bortkallade i detta ögonblick domaren, och så afbröts ett samtal, som höll på att bli pinsamt för mig.

Jag gick till min bostad och fann allt i samma ordning, som jag lämnat det. Mina papper hade man tagit i beslag, de lågo nu förseglade på mitt skrifbord, endast Viktorins portfölj, Eufemias ring och kapucinerrepet saknade jag; mina förmodanden i fängelset voro alltså riktiga. Det dröjde icke länge, innan en furstlig lakej anlände och öfverräckte mig en handskrifvelse från fursten och en dosa af guld, besatt med ädelstenar. »Man har farit illa med er, herr von Krcszinski,« skref fursten, »men hvarken jag eller mina domstolar äro skulden därtill. Ni liknar alldeles otroligt en usling; allt är nu på ett tillfredsställande sätt uppklaradt, och jag sänder er detta tecken på min välvilja och hoppas snart få se er.« Furstens nåd var mig lika likgiltig som hans gåfva, en dyster melankoli, som smög sig på mig, var en följd af det hårda fängelset, jag kände att jag kroppsligen måste upphjälpas, och det var mig därför synnerligen kärt att lifläkaren gjorde mig ett besök. Det

rent medicinska var snart utredt. »Är det icke,« började lifläkaren, »en egendomlig ödets skickelse att just i det ögonblick, man tror sig vara öfvertygad om att ni är den afskyvärde munken, som anställde så mycken olycka i baron von F:s familj, uppenbarar sig just denne munk och rentvår er från hvarje misstanke?«

»Jag måste bekänna att jag icke vet något om de närmare omständigheter, som föranledde mitt frigifvande. Domaren sade mig endast i största allmänhet att den kapuciner Medardus, som man sökte efter s. 158 och hvilken man ansåg mig vara, infunnit sig här.«

»Han har icke infunnit sig, utan man har fört honom hit fastbunden på en vagn och egendomligt nog samtidigt med er egen ankomst. Det faller mig in att då jag ville berätta för er de egendomliga händelser, som för någon tid sedan tilldrogo sig vid vårt hof, blefvo vi just afbrutna, när jag hade kommit till den vidrige Medardus, Francescos son, och hans skändliga dåd på baron von F:s slott. Jag upptar nu händelsernas tråd, där jag blef afbruten. Vår furstinnas syster, som ni vet abbedissa i cistercienserklostret i B., antog sig en gång vänligt en fattig kvinna med ett barn, hvilka återvände från en pilgrimsfärd till „den heliga linden“.«

»Hustrun var Francescos änka och barnet Medardus.«

»Alldeles riktigt. Men hur kommer det sig att ni vet det?«

»På sällsammaste sätt hafva kapucinermunken Medardus' lefnadsomständigheter blifvit mig bekanta. Ända till det ögonblick, då han flydde från baron F:s slott, är jag noga underrättad om hvad som tilldrog sig där.«

»Men hur, och af hvem...?«

»En liflig dröm har visat mig allt.«

»Ni skämtar?«

»Ingalunda. Det förekommer mig verkligen som om jag i drömmen hört historien om denne olycksalige, som, en leksak för mörka makter, slungats hit och dit och drifvits från brott till brott. På färden genom ... sizerskogen for postiljonen vilse, jag kom till jägmästarbostället och där... «

»Ah, nu förstår jag allt, där borta råkade ni munken... «

»Så är det, men han var vansinnig.«

»Det ser han inte ut att vara längre. Redan då hade han sina ljusa s. 159 stunder och anförtrodde er allt?«

»Icke precis. Underrättad om min ankomst, kom han på natten till mitt rum. Med min exempellöst slående likhet med honom förekom jag honom hemsk. Han höll mig för sin dubbelgångare, som varslade hans död. Han framstötte stammande bekännelser, — ofrivilligt, trött, som

jag var af resan, öfverväldigade sömnen mig. Det förekom mig som om munken med lugn och fattning talade vidare, och jag vet i själfva verket ej hvar drömmen började. Det föreföll mig som om munken påstod, icke att *han* hade dödat Eufemia och Hermogenes, utan att grefve Viktorin varit bådas mördare.«

»Egendomligt, högst egendomligt. Men hvarför förteg ni detta för domaren?«

»Hur kunde jag hoppas att domaren skulle lägga någon vikt vid denna berättelse, som måste synas honom mycket äfventyrlig. Kan öfver hufvud taget en upplyst brottmålsdomstol tro på underverk?«

»Åtminstone borde ni strax kunnat ana att man förväxlade er med den vansinnige munken och betecknat denne som munken Medardus.«

»Godt, och till på köpet, sedan en svagsint gubbe, jag tror han heter Cyrillus, prompt ville hålla mig för sin klosterbroder. Det föll mig för öfrigt icke in att den vansinnige munken just var Medardus, och att den förbrytelse, som han bekände för mig, var föremål för denna rättgång. Och efter jägmästarens utsago hade han aldrig sagt honom sitt namn — hur gjorde man denna upptäckt?«

»På enklaste vis i världen. Som ni vet, hade munken under någon tid vistats hos jägmästaren; han tycktes botad, men ånyo utbröt vanvettet så häftigt, att jägmästaren såg sig tvungen att forsla honom till staden, där han inspärrades på dårhuset. Dag och natt satt han där stirrande, utan att röra sig, som en bildstod. Han sade ej ett ord och måste matas, emedan han icke ens rörde handen. För några dagar sedan kom jägmästarens äldste son till staden och går till dårhuset för att besöka munken. Med den olyckliges tröstlösa belägenhet i tankarna kommer han ut, just då pater Cyrillus från kapucinerklostret i B. går förbi. Han tilltalar honom och ber honom besöka den inspärrade, olyckliga klosterbrodern, emedan samtal med en andlig af samma orden måhända kunde verka gagneligt på honom. När Cyrillus får se munken, ryggar han förskräckt tillbaka. »Heliga Guds moder! Medardus, olycklige Medardus,« ropade Cyrillus, och i samma ögonblick få munkens stirrande ögon lif. Han reser sig upp, och faller med ett doft skri till golvet. Cyrillus går med öfriga vittnen till händelsen strax till presidenten för kriminaldomstolen och afger redogörelse. Domaren, som hade undersökningarna mot er om hand, följer Cyrillus till dårhuset, man finner munken mycket matt, men utan spår af vansinne. Han tillstår att han är munken Medardus från kapucinerklostret i B. Cyrillus försäkrade å sin sida, att er otroliga likhet med Medardus narrat honom. Nu kunde han se hur herr Leonard i tal, blick och figur märkbart skillt sig från munken Medardus, som han nu såg framför

sig. Man upptäckte också det betydelsefulla korstecken på vänstra sidan af halsen, som väckt så stort uppseende under er process. Sedan tillfrågades munken om händelserna på baron von F:s slott. »Jag är en afskyvärd, skändlig förbrytare,« sade han med matt, knappast hörbar röst, »jag ångrar djupt hvad jag har gjort. Hur har jag icke satt mig själf och min odödliga själ i fara!... Haf medlidande... ge mig tid, och jag skall bekänna allt!« Fursten, som blifvit underrättad, förfogade strax om processens inställande mot er och befallde ert frigifvande. Munken har blifvit förd till kriminalfängelset.«

»Och har tillstått allt? Har han mördat Eufemia och Hermogenes? Och hur är det med grefve Viktorin?«

»Så vidt jag vet, börjar den egentliga rättegången mot munken först i dag. Hvad nu grefve Viktorin angår, så ser det ut som om allt, som står i någon förbindelse med händelserna vid vårt hof, måste förbli dunkelt och obegripligt.« s. 161

»Men jag inser i själfva verket icke i hvad för sammanhang händelserna på baron von F:s slott kunna stå till katastrofen vid hofvet.«

»Egentligen menar jag också mera de uppträdande personerna än själfva händelsen.«

»Jag förstår er icke.«

»Minnes ni ännu min berättelse om den katastrof, som medförde prinsens död?«

»Ja, visst.«

»Är det er klart att Francesco greps af en brottslig kärlek till italienskan? Att det var han som före prinsen smög sig in i brudkammaren och stötte ned prinsen? Viktorin är frukten af detta skändliga dåd. Han och Medardus äro söner af *en* fader. Viktorin är spårlöst försvunnen, och alla efterforskningar blefvo utan framgång.«

»Munken störtade honom ned i „djäfvulsklyftan“. Förbannad vare den vansinnige brodermördaren!«

I samma ögonblick, som jag häftigt utstötte dessa ord, hörde jag tyst, tyst knackandet af det spöklika vidundret från fängelset. Förgefves sökte jag bekämpa den ångest, som grep mig. Läkaren syntes lika så litet märka knackandet som min inre vanda. Han fortfor: »Hvad? Har munken tillstått för er, att också Viktorin fallit för hans hand?«

»Ja... Om jag sammanställer några af hans afbrutna yttranden med Viktorins försvinnande, så sluter jag däraf att saken förhåller sig så. Förbannelse öfver den vanvettige brodermördaren!«

Starkare knackade det och stönade och jämrade sig, igenom rummet hven det och lät som: »Medardus... Medardus... hi... hi... hjä-hjälp!« Utan att märka det fortfor läkaren: »En besynnerlig hemlighet

synes ännu hvila öfver Francescos härkomst. Han är högst sannolikt s. 162 släkt med det furstliga huset. Så mycket är säkert att Eufemia var dotter till. . . «

Med ett förskräckligt brak, så att dörrhakarna knakade, sprang dörren upp och ett skärande gällt skratt trängde in. Själ skrek jag som en vansinnig: »Håå... hå... hå... bro-o-der lil-le... håå... hit... fort, fort, om du vill slåss med mig. . . ufven håller bröllop; låt oss klättra upp på taket och brottas, och den som stöter ner den andre är kung och får dricka blod!« Lifläkaren grep mig i armen och ropade: »Hvad står på, hvad står på? Ni är sjuk. . . verkligen farligt sjuk. Fort i säng med er!« Men jag stirrade på den öppna dörren för att se om min ryslige dubbelgångare skulle komma in. Dock, jag såg ingenting och hämtade mig snart från den fasa, som i mig slagit sina iskalla klor. Lifläkaren höll fast vid att jag var sjukare, än jag själf trodde och skylldes allt på fängelset och på den sinneströrelse, processen förorsakat. Jag begagnade mig af hans läkemedel, men mer än hans konst bidrog till mitt snabba tillfrisknande, att knackandet icke vidare förspordes, och att min hemske dubbelgångare tycktes ha lämnat mig.

Vårsolens gyllne strålar lyste en morgon klart och vänligt in mitt rum, ljufva blomsterdofter strömmade in genom fönstret, en oändlig längtan dref mig ut i det fria, och utan att akta läkarens förbud gick jag ut i parken. Där hälsade buskar och träd tisslande och tasslande i vinden den från sin lifsfarliga sjukdom tillfrisknande. Jag andades ut, som uppvaknad ur en lång, pinsam dröm, och djupa suckar voro de utsägliga ord för min hänryckning, hvilka jag lät tona in i samklang med fåglarnas jublande sång och de brokiga insekternas muntra, hvinande surr.

Ja, en pinsam dröm tycktes mig ej blott den sistförlidna tiden utan hela mitt lif, sedan jag lämnat klostret, när jag nu vandrade i en af dunkla plataner beskuggad gång. Jag var i trädgården hos kapucinerna s. 163 i B. Ur en aflägsen grupp af buskar höjde sig redan det höga kors, invid hvilket jag ofta med djup andakt bedt om kraft att emotstå frestelsen. Korset tycktes mig nu vara det mål, dit jag borde vandra, för att där, nedkastad i stoftet, ångra och göra bot för alla de syndiga och brottsliga drömmar, som satan föregycklat mig, och jag gick framåt med knäppta och upplyfta händer och blicken riktad mot korset. Vinden blef starkare och starkare, jag trodde mig höra brödernas hymner; men det var blott skogens underbara låt, som den susande vinden väckt med sin gång mellan träden; jag kunde icke andas utan måste stanna helt utmattad, ja till och med stödja mig mot ett nära träd för att icke sjunka ned. Dock, hän till det fjärran korset drog det mig med oemotståndlig

makt; jag samlade alla mina krafter och gick vidare, men hann endast en bänk af mossor tätt framför ett buskage; alla mina lemmar blefvo plötsligt som lama af dödlig utmattning; som en svag gubbe satte jag mig långsamt och med ett djupt stönande sökte jag bereda mitt sammanpressade bröst lättnad. Då hörde jag ett prasslande i gången tätt bredvid mig. . . Aurelia! Blixtnabbt som min tanke stod hon framför mig. Tårar af innerligt vemod strömmade ur hennes himmelska ögon, men genom tårarna glänste en tändande stråle; den var det obeskrifliga uttrycket för en het längtan, som annars tycktes Aurelia främmande. Men så såg jag den kärleksblick flamma upp, som jag mindes hos den hemlighetsfulla varelsen i biktstolen, och som jag så ofta sett i ljufva drömmar. »Kan ni väl någonsin förlåta mig?» hviskade Aurelia. Vansinnig af namnlös hänryckning, störtade jag till hennes fötter och grep hennes händer. »Aurelia. . . Aurelia. . . för dig marter. . . och död!» Jag kände hur jag mildt upplyftes — Aurelia sjönk till mitt bröst, och jag frossade af hennes glödande kyssar. Skrämd af ett prassel i närheten, gjorde hon sig slutligen loss ur mina armar, jag vågade icke hålla henne kvar. »Min längtan och mitt hopp ha gått i uppfyllelse,« s. 164 sade hon tyst, och i samma ögonblick såg jag furstinnan komma utför gången. Jag gick nu in i buskaget och blef nu varse att jag egendomligt nog tagit en torr, grå stam för ett krucifix. Jag kände icke längre någon utmattning, Aurelias glödande kyssar ingjöto i mig ny lifskraft, det förekom mig som om mitt varas hemlighet nu fått en härlig och ljus förklaring. Jag stod nu på lifvets höjdpunkt; nu måste det bära nedför, på det att ett öde skulle fullbordas, som en högre makt utstakat. Under denna tid, som liknade en himmelsk dröm, var det, som jag började att uppteckna det som hände, sedan jag återsatt Aurelia. Jag ville bedja dig, du obekante främling, som en gång skall läsa dessa blad, att i ditt minne återkalla ditt lifs skönaste solskensstid, då skall du förstå och instämma i den i ånger och bot grånade munkens tröstlösa jämmer och klagan. Jag ber dig ännu en gång att påminna dig denna tid, och icke behöfver jag då omtala för dig hur Aurelias kärlek belyste mig och allt omkring mig, hur vaket och lifligt min ande såg och begrep lifvet just genom att själf lefva, hur en himmelsk glädje fyllde mig med gudomlig hänförelse. Ingen mörk tanke fördystrade min själ, Aurelias kärlek hade befriat mig från min skuld känsla, och egendomligt nog uppspirade inom mig den fasta öfvertygelsen att det icke var jag, som var den skändlige brottslingen på baron von F:s slott och mördat Eufemia och Hermogenes, utan att det var den vansinnige munk, som jag träffade i jägmästarens hus, som begått ogärningen. Hvad lifläkaren berättat mig, tycktes mig ej vara osanning, utan sakens verkliga hemlighetsful-

la förlopp, fast det förblef mig själf obegripligt. Fursten hade mottagit mig som en vän, som man tror sig ha förlorat; detta angaf naturligtvis den ton, hvori alla måste instämma, endast furstinnan förblef allvarlig och tillbakadragen, fastän äfven hon visade sig mildare än förr.

Med barnslig naivitet hängaf sig Aurelia åt sin kärlek; för henne var den icke något brott, som hon måste dölja för världen, och lika litet s. 165 förmådde jag dölja den känsla, hvori mitt lif fullständigt uppgick. Enhvar märkte förhållandet mellan mig och Aurelia, ingen talade därom, ty man läste i furstens blickar att om han också icke gynnade vår kärlek, ville han åtminstone stillatigande öfverse därmed. Så kunde jag utan allt tvång ofta träffa Aurelia, ibland äfven utan vittnen. Jag slöt henne i min famn, hon besvarade mina kyssar, men då jag kände hur hon skälfde af jungfrulig skygghet, kunde jag icke lämna rum åt något syndigt begär; hvarje brottslig tanke dog i den rysning, som genomfor mig. Hon såg icke ut att ana någon fara, och det fanns i själfva verket ej heller någon, ty ofta när hon satt bredvid mig ensam i rummet, mäktigare än någonsin strålande af himmelskt behag, och då kärlekens vilda glöd ville upplamma inom mig, såg hon på mig så obeskrifligt mildt och kyskt, att det förekom mig som om himmelen ville förinna mig att som en botfärdig syndare redan här på jorden nalkas helgonen. Ja, det var icke Aurelia, utan den heliga Rosalia själf, och jag föll till hennes fötter och utropade: »O, du fromma och heliga, hur kan då jordisk kärlek till dig få bo i mitt hjärta?» — Då räckte hon mig handen och sade med ljuf och mild stämma: »Ack, jag är icke något helgon, men någorlunda from och håller mycket, mycket af dig!»

På flera dagar hade jag icke sett Aurelia, hon hade farit med furstinnan till ett i närheten beläget lustslott. Jag uthärdade icke längre, utan for dit. Ankommen dit frampå kvällen, visades jag af en kammarfru, som jag träffade i trädgården, till Aurelias rum. Tyst, mycket tyst öppnade jag dörren, bedöfvande slog en tung, blomstermättad doft emot mig. Minnen stego upp inom mig som dunkla drömmar, är det ej Aurelias rum på baronens slott, där jag. . . Vid denna tanke var det som om bakom mig reste sig en mörk gestalt; »Hermogenes« ropade det inom mig. Förskräckt sprang jag framåt, dörren till kabinettet var endast tillskjuten. Vändande mig ryggen, knäböjde Aurelia framför en s. 166 taburett, hvarpå en bok låg uppslagen. Full af ångest kastade jag en blick bakom mig, jag såg ingenting och utropade då i högsta hänförelse: »Aurelia, Aurelia!» Hastigt vände hon sig om, men innan hon hunnit resa upp, låg jag på knä bredvid henne och höll henne hårdt omfamnad. »Leonard, min älskade,« hviskade hon tyst. Inom mig jäste och kokade det af rasande begär, af vild och syndig åstundan. Kraftlös låg hon i mi-

na armar, hennes hopknutna hår hade löst sig och föll nu i yppiga lockar ned öfver mina skuldror, hennes unga barm vällde fram, hon kved dämpadt — jag kände icke längre igen mig själf! Jag lyfte upp henne, hon återvann sin kraft, en sällsam glöd brann i hennes ögon, och eldigare än någonsin besvarade hon mina rasande kyssar. Då hördes ett brusande bakom oss som af starka, mäktiga vingslag, ett skärande ljud, likt ångestskriet af en, som blifvit träffad till döds, skar gällt genom rummet. »Hermogenes«, skrek Aurelia och sjönk afsvimrad ur mitt famntag. Gripem af vild fasa, ilade jag därifrån! — I förstugan mötte jag furstinnan, som återkom från en promenad. Hon betraktade mig allvarligt och stolt, i det hon sade: »Det tyckes mig verkligen mycket egendomligt att träffa er här, herr Leonard!« Kufvande min förvirring, svarade jag i en ton, som var för bestämd för att vara passande, att man ofta förgäfves hade att kämpa mot starka inflytelser, och att ofta hvad som syntes oskickligt kunde vara mest passande!

När jag i mörka natten skyndade tillbaka till residensstaden, tyckte jag att någon sprang efter mig och att en röst hviskade: »A... all... alltid är ja... jag hos di... dig lil-lille... bro-o-der Medardus!« Då jag vände mig om, kunde jag väl märka att det endast var min dubbelgångares fantom, som spökade i min fantasi, men jag kunde icke slita mig lös från den rysliga bilden, ja det tycktes mig slutligen, som om jag måste tala med honom och berätta att jag låtit skrämma mig af den galne Hermogenes; den heliga Rosalia skulle snart bli min, ty för det syftet hade jag blifvit munk och fått min prästvigning. s. 167
Då skrattade och stönade min dubbelgångare, som förr och stammade: »Men fö... fort!« — »Ge dig till tåls,« svarade jag, »ge dig till tåls, min gosse! Allt skall bli bra! Hermogenes träffade jag icke riktigt, han hade ett sådant där fördömdt kors på halsen som vi två, men min flinka knif är ännu skarp och spetsig nog.« — »Hi... hihi... stö-stöt till bra... stö-stöt ti... till bra!« Så dog dubbelgångarens röst bort i suset af morgonvinden, som kom dragande från den strimma af lågande purpur, som brann i öster.

Jag hade just kommit hem, då jag blef befalld till fursten. Han kom vänligt emot mig. »Ni har i själfva verket i hög grad förvärfvat er min bevågenhet,« började han; »jag kan icke dölja för er att min välvilja förvandlats i vänskap. Jag ville icke gå miste om er, och vill se er lycklig. Dessutom är man skyldig er allt möjligt skadestånd för hvad ni lidit. Vet ni, herr Leonard, hvem som föranledde rättegången mot er, hvem det var, som anklagade er?«

»Nej, nådig herre.«

»Baronessan Aurelia!... Ni häpnar? Ja, baronessan Aurelia, min bästa herr Leonard, hon har hållit er för en kapuciner. Han skrattade högt. Nå, vid Gud, är ni en kapuciner, så är ni den älskvärdaste, som ett mänskligt öga skådat! Säg mig uppriktigt, herr Leonard, är det verkligen ett stycke munk i er?»

»Nådig herre, jag vet ej hvad det är för ett oblidt öde, som alltjämt vill göra mig till denne munk, som... «

»Nå, nå, jag är ingen inkvisitor! Det vore i alla fall fatalt om ni vore bunden af något löfte. Till saken! Skulle ni vilja hämnas på baronessan Aurelia för den skada, hon tillfogat er?»

»I hvilket människobröst kunde väl en sådan tanke uppstå gement mot en sådan huld och himmelsk varelse?»

»Ni älskar Aurelia?» Beträktande mig skarpt och allvarligt, framkastade fursten denna fråga. Jag teg och lade handen på mitt bröst. Fursten fortfor: »jag vet att ni älskat Aurelia sedan det ögonblick, då hon för första gången inträdde i denna sal med furstinnan. Hon besvarar er kärlek och därtill med en eld, som jag icke tilltrorde den milda Aurelia. Hon lefver endast genom er, furstinnan har berättat mig allt. Tror ni om jag säger, att Aurelia efter er häktning öfverlämnade sig åt en förtviflan, som lade henne på sjukbädden — och bragte henne i dödsfara? Aurelia ansåg er då som sin broders mördare, hvilket gör hennes smärta än oförklarligare. Redan då var ni älskad. Nå, herr Leonard eller hellre Herr von Krcszinski, ty ni är af adel, jag vill på ett sätt, som skall synas er angenämt, binda er vid hofvet. Ni äktar Aurelia. Inom få dagar fira ni trolofningen, och jag skall själf åtaga mig att företräda brudens fader.« Jag stod stum, söndersliten af stridiga känslor. »Adjö herr Leonard,« ropade fursten och aflägsnade sig vänligt vinkande ur rummet. s. 168

Aurelia — min hustru! Hustru till en brottslig munk! Nej, det kunna ej dunkla makter ärna, hvad än må blifva den armas öde! Besegrande allt som reste sig däremot, kvarstod den tanken inom mig. Jag kände att ett beslut omedelbart måste fattas, men jag sökte förgäfves ett medel att utan smärta bli skild från Aurelia. Tanken att icke mer återse henne föreföll mig outhärdlig, men att hon skulle bli min hustru uppfyllde mig med en för mig själf oförklarlig afsky. Jag kände inom mig en tydlig aning att, om den brottslige munken vågade ställa sig för Herrens altare för att där drifva en brottslig lek med sina heliga löften, skulle den främmande målaren uppenbara sig, men icke mildt tröstande som i fängelset, utan liksom vid Francescos vigselakt fruktansvärdt siande hämnd och undergång, skulle han komma och störta mig i namnlös skam och timligt och evigt fördärf. Men därpå hörde jag

otydligt en röst inom mig: »och likväl måste Aurelia bli din. Vanvettige dåre, hur tänker du kunna ändra ditt öde.« Och sedan ljöd det åter: »Förbländade, du syndar! Aldrig kan hon bli din, det är den heliga Rosalia själf, som du vill omfamna i jordisk kärlek!« s. 169

Söndersliten af denna tvedräkt mellan hemska makter, kunde jag icke tänka, icke ana mig till hvad jag borde göra för att undfly det fördärf, som tycktes hota från alla sidor. Förbi var nu denna hänryckning, hvarunder hela mitt lif och mitt uppehåll på baron von F:s slott synt mig endast som en ryslig dröm. I dyster försagdhet såg jag i mig själf endast den usle vällustingen och förbrytaren. Allt som jag sagt till domaren och lifläkaren tycktes mig endast som en dum, illa påhittad lögn; icke en inre stämman hade intalat mig den, som jag velat öfverbevisa mig själf om.

Inåtvänd utan att varsna eller se något utom mig, smög jag mig öfver gatan. Furstinnans vagn rullade förbi, lifläkaren lutade sig ut ur fönstret och gaf mig ett vänskapligt tecken; jag följde honom till hans bostad. Han hoppade ur och drog mig med sig upp på sitt rum sägande: »Jag kommer just från Aurelia och har mycket att tala med er om. Å, ni häftiga, obetänksamma människor, hvad har ni nu ställt till! Plötsligt som ett spöke har ni uppenbarat er för Aurelia, och den stackars nervsvaga varelsen har blifvit sjuk däraf!« Läkaren såg hur jag bleknade. »Nå, nå,« fortfor han, så illa är det icke den här gången, hon går nu åter omkring i trädgården och återvänder i morgon med furstinnan till residenset. Käre Leonard, Aurelia talade mycket om er, hon känner en innerlig längtan att återse er för att be er om förlåtelse. Hon tror att ni funnit henne dum och dåraktig.«

Då jag icke tänkte på händelsen på lustslottet, förstod jag icke Aurelias yttrande.

Läkaren visade sig underrättad om furstens afsikter, han lät mig ganska tydligt förstå detta, och med den glädtiga liflighet, hvarmed han behandlade alla sina ämnen, lyckades han snart rycka mig ur min dystra sinnesstämning, så att vårt samspråk blef muntert nog. Än en gång beskref han hur han råkat Aurelia, hur hon likt ett barn, som ej helt kunnat hämta sig från en ängslig dröm, med halfslutna ögon, som logo i tårar, legat på schäslongen med det lilla hufvudet stödt i handen och för honom klagat sina sjukliga visioner. Han upprepade hennes ord i det han härmade den blyga flickans af lätta suckar afbrutna tal och förstod, i det han skämtsamt framställde hennes klagomål, genom små ironiska infall så framhäfva hennes bild, att den stod munter och lifslevande framför mig. Därtill kom att han som kontrast framställde den gravitetiska furstinnan, hvilket icke litet roade mig. »Hade s. 170

ni någonsin tänkt,« sade han, »att så mycket underligt skulle hända er i residenset? Först det galna missförståndet, som förde er i kriminalrättens klor, och så den verkligen afundsvärda lycka, som furstens vänskap bereder er!«

»Jag måste verkligen tillstå att det vänliga mottagandet från furstens sida från början gjort mig godt; likväl känner jag nu hur mycket jag stigit i hans och allas aktning, hvilket jag tillskrifver den orätt, jag lidit.«

»Icke så mycket det som en annan liten omständighet, som ni kanske kan gissa.«

»Ingalunda.«

»Visserligen kallar man er, efter ni själf önskar det, helt enkelt herr Leonard som förr, men alla veta nu att ni är adelsman, emedan de underrättelser, man fått från Posen, bestyrkt era uppgifter.«

»Men hur kan detta utöfva något inflytande på fursten och på den aktning, jag åtnjuter vid hofvet? När fursten lärde känna mig och inbjöd mig att visa mig vid hofvet, invände jag, att jag endast var af borgerlig härkomst, men då sade fursten att vetande adlade och berättigade att vistas vid hofvet.«

»Han ställer sig så, i det han koketterar med sin upplysthet och sitt sinne för konst och vetenskap. Ni har nog i hofkretsen märkt många borgerliga lärda och konstnärer, men de finkänsliga bland dem, som sakna denna lätt spänstighet i sitt väsen, som sätter dem i stånd att med en glädlig ironi ställa sig på en ståndpunkt, som höjer dem öfver det hela, ser man endast sällan här, eller också uteblifva de alldeles. Äfven med den bästa vilja att visa fördomsfrihet, blandar sig i adelns beteende mot den borgerlige ett visst något, som smakar af nedlåtenhet och fördragsamhet gentemot något i grund och botten otillbörligt; det fördrar ingen man, som med berättigad stolthet känner att det är han som nedlåter sig och måste visa fördrag med det andligt låga och osmakliga. Ni är själf af adel, herr Leonard, men som jag hör teologiskt och vetenskapligt bildad. Däraf kommer det sig väl att ni är den förste adelsman, hos hvilken jag icke märker något adligt i dålig mening. Ni kan mena att jag som själf borgerlig uttalar förutfattade meningar, eller att något tillstött mig personligen, som hos mig väckt denna fördom, men så förhåller det sig ej. Jag tillhör nu en gång en af de klasser, som undantagsvis icke blott tolereras, utan verkligen hyllas och omhuldade. Läkare och biktfäder äro regerande herrar, härskare öfver kropp och själ, alltså i hvarje fall af god adel. Matsmältningen och den eviga fördömsen kunna till och med oro dem, som mest lämpa sig för hoftjänst. I fråga om biktfäder gäller detta endast de katolska. De

protestantiska predikanterna, åtminstone på landet, äro endast husof-
ficianter, som sedan de rört nådiga herrskapets samveten, i all ödmjuk-
het vid nedersta bordsänden vederkvicka sig vid vinet och steken. Låt
vara att det är svårt att öfvervinna en inrotad fördom; det fattas dock
mestadels god vilja, emedan mången adlig måste ana att han endast
i egenskap af sådan kan bevara en ställning, till hvilken världen icke
annars ger honom någon rätt. Stolthet öfver anor och adel är i vår, sig
alltmer förändligande tid en nästan komisk företeelse. Utgången från
riddarväsen, krig och vapen, bildar den en kast bestämd till skydd för
de andra stånden, och den beskyddades subordinerade ställning gent
öfver skyddsherren uppstår af sig själf. Den lärde må berömma sig af
sin vetenskap, konstnären af sin konst, handtverkaren, köpmannen af
sitt yrke, „se,“ säger riddaren, „där kommer en tygellös fiende, som I,
som ären i krig oerfarne, icke kunnen motstå, men jag, som är öfvad s. 172
i vapen, ställer mig framför er, och hvad som är min lek och glädje
räddar ert lif och gods!“ Dock alltmer försvinner det råa våldet från
jorden, alltmer verkar och skapar anden, och alltmer röjes dess allbe-
segrande kraft. Snart märker man att en stark näfve, ett harnesk, ett
draget svärd icke räcker till att besegra hvad anden vill; till och med
krig och vapenöfning underkasta sig tidens andliga makt. Hvar och
en ställes alltmer på egna fötter, ur sin egen andliga förmåga måste
han ösa för att göra sig gällande i världen, om också staten ger honom
en bländande, yttre glans. På en motsatt princip stöder den sig från
riddarväsendet stammande andrygheten, som endast har sin grund i
den satsen: „Mina förfäder voro hjältar, alltså är jag en dito.“ Allt hän-
för sig till hjältemod och kroppslig kraft. Starka, robusta föräldrar ha
åtminstone i regel likadana barn, och krigiskt mod och sinnelag gå li-
kaledes i arf. Att hålla riddarkasten ren var därför under riddaretiden
ett berättigadt kraf, och det var icke en liten förtjänst för en fröken
af gammal ätt att ge lifvet åt en junker, till hvilken de arma borgar-
ne kunde bedja: „Var snäll och sluka oss icke, utan skydda oss för de
andra junkrarne!“ Med andliga förmögenheter förhåller det sig icke så.
Visa fäder få ofta dumma söner, och just emedan tiden för det fysiska
riddarskapet skjutit åt sidan det psykiska, kunde det, då det gällde att
bevisa sin ärfda adel, vara betänkligare att härstamma från en Leib-
nitz än från Amadis af Gallien eller en af de urgamla riddarne af det
runda bordet. I sin en gång bestämda riktning skrider tidsandan fram-
åt, och den andryga adelns ställning försämras märkbart. För den skull
är väl detta taktlösa, af erkännande och vidrig nedlåtenhet blandade
beteende mot de i värld och stat mäktiga borgerliga elementen foster
af en dunkel, försagd känsla, i det adeln anar att i den vises ögon den-

na föråldrade grannlåt från en längesedan försvunnen tid faller bort och fritt yppar en löjlig nakenhet. Himmelen vare tack, många adliga, män som kvinnor, förstå denna tidens ande och i härlig flykt svinga de sig upp till den höjd, som konst och vetenskap bjuda; dessa bli den där gamla demonens sanna besvärjare.« s. 173

Lifläkarens tal hade fört mig in på ett för mig främmande gebit. Aldrig hade det fallit mig in att reflektera öfver adeln och dess förhållande till borgaren. Verkligen, läkaren kunde ej ana att jag fordom hört till den andra klassen af dem, hvilka enligt hans påstående icke träffas af adelns högfärd. Var då icke jag den högtaktade och vördade biktfadern i de förnämsta adliga hemmen i B? Nu förstod jag, hur jag själf spunnit vidare mitt ödes tråd, i det min adel uppstått ur namnet Kwicziszewo, som jag kommit att nämna för den gamla hofdamen, och som ingaf fursten tanken att förmäla mig med Aurelia.

Furstinnan hade kommit tillbaka. Jag skyndade till Aurelia. Hon mottog mig med jungfrulig blyghet; jag slöt henne i mina armar och trodde i detta ögonblick att hon kunde bli min hustru. Aurelia var ännu mera vek och hängifven än annars. Hennes ögon stodo fulla af tårar, och hon talade med en vemodigt bedjande ton likt ett barn, som gjort sura miner, men hvars vrede förgått. Jag vågade att beröra mitt besök i furstinnans lustslott och envisades på henne att få veta allt, att anförtro mig hvad som skrämt henne. Hon teg och slog ned ögonen, men gripen af tanken på min gräslige dubbelgångare ropade jag: »Aurelia, vid alla helgon, hvad för en gestalt såg du bakom oss?« Full af förvåning, såg hon på mig, hennes blick blef allt mera stirrande, sedan sprang hon plötsligt upp, som om hon ville fly, men stannade och snyftade med händerna tryckta mot ögonen: »Nej, nej, nej, det är ju icke han!« Mildt fattade jag om henne, hon satte sig utmattad. »Hvem är det icke?« frågade jag häftigt, anande hvad som rörde sig inom henne. »Ack, min älskade vän, sade hon tyst och vemodigt, »skulle du icke anse mig för en vanvettig svärnerska, om jag sade dig allt, hvad som alltjämt för mig förstör njutningen af den mest oblandade kärlekslycka. En ryslig dröm går genom min lefnad, ställde sig med sina förskräckliga bilder mellan oss, redan då jag första gången såg dig. Som på vingarna af en dödens fågel sväfvade den omkring mig, när du så plötsligt inträdde i mitt rum på slottet hos furstinnan. Vet, såsom du då gjorde, knäböjde en gång bredvid mig en skändlig munk och ville missbruka en helig bön till en neslig synd. Medan han likt ett listigt djur lurande på byte, smög omkring mig, blef han min broders mördare. Ack, och du!... Dina anletsdrag... ditt tal... och den bilden! Låt mig tiga om den saken, låt mig tiga!« Tillbakaböjd, i halfliggande ställning och med s. 174

hufvudet stödt i handen, satt Aurelia uppkrupen i soffhörnet, och än yppigare framträdde hennes unga kropps svällande konturer. Jag stod framför henne, och mina ögon frossade af hennes oändliga behag, men med lustkänslan kämpade ett djäfvulskt hån, som inom mig ropade: Olycksaliga, åt satan sålda, du flydde undan munken, som under börens täckmantel ville förleda dig till synd, och nu är du hans brud — hans brud! I detta ögonblick var den rena kärlek, som en himmelsk stråle syntes ha upptändt hos mig, då jag, befriad från fängelse och död, återsåg henne i parken, helt och hållet försvunnen, och tanken att hennes undergång skulle bli min lefnads glanspunkt uppfyllde mig. Aurelia blef kallad till furstinnan. Jag förstod att Aurelias lif måste stå i ett hemligt, för mig obekant samband med mina egna lefnadsförhållanden, och jag fann ingen utväg att få kännedom därom, emedan Aurelia ej, oaktadt mina böner, ville tyda dessa löst framkastade yttranden. Slumpen afslöjade hvad hon tänkt förtiga. En dag befann jag mig i den hofämbetsmans rum, hvilken det ålåg att till posten befordra furstens och hoffolkets privatbref. Han var just frånvarande, då Aurelias kammarjungfru kom in med ett tjockt bref, som hon lade bland de andra, redan på bordet befintliga. Med en flyktig blick upptäckte jag att adressen var till abbedissan, furstinnans syster, och egenhändigt skrifven af Aurelia. Med blixstens snabbhet genomför mig tanken att där kunde jag finna allt det, som jag hittills ej kunnat utforska. Innan ämbetsmannen återkom, var jag borta med Aurelias bref. s. 175

Du, munk eller lekman, som af mitt lif ärnar hämta lärdom och varning, läs dessa blad, som jag här infogar, läs en ren och from flickas bekännelser, fuktade af en ångrande och förtviflad syndares bittra tårar!

Aurelia till abbedissan i cisterciensernunnornas kloster i . . .

Min kära, goda moder! Med hvilka ord skall jag omtala för dig att ditt barn är lyckligt, att äntligen den hemska gestalt, hvilken lik ett förskräckligt, hotfullt spöke, i mitt lif sköflat alla blommor, omintetgjort alla förhoppningar, lagts i bann af kärlekens gudomliga trollmakt. Nu gör det mig ondt att jag icke för dig liksom i en helig bikt öppnade hela mitt hjärta, då du kom att tala om min olycklige broder och min far, som grämelsen dödade, och upprättade mig i min tröstlösa sorg. Dock, nu först får jag kraft att för dig yppa den dystra hemlighet, som låg gömd i djupet af mitt bröst. Det är liksom om en ond och hemska makt på bedrägligt sätt föregycklade mig mitt lifs högsta lycka i form af en fasaväckande skräckbild. Det var som om jag slungades hit och

dit på ett böljande haf i fara kanske att utan räddning gå förlorad. Dock liksom genom ett underverk bistod mig himmelen i samma ögonblick, jag var nära att bli utsägligt olycklig. För att säga allt, måste jag gå tillbaka till min tidiga barndom, ty redan då lades inom mig ett frö, som sedermera fördärfligt spirade upp. Jag var endast tre eller fyra år gammal, när jag en gång i vårens skönaste tid lekte med Hermogenes i slottsträdgården. Vi plockade allehanda blommor, och Hermogenes, som annars icke hade någon lust därtill, flätade kransar åt mig och smyckade mig därmed. »Nu skola vi gå till mor,« sade jag, då han alldeles öfverhöljt mig med blommor, men Hermogenes sprang hastigt upp och ropade med vild röst: »Låt oss stanna här liten, mor är i blåa kabinettet och talar med djäfvulen!« Jag förstod icke alls hvad han ville säga, men blef likväl stel af skräck och började att gråta helt jämmerligt. »Dumma syster, hvad tjuter du för?« ropade Hermogenes, »mor talar alla dagar med djäfvulen, och han gör henne ingenting.« Jag var rädd för Hermogenes, emedan han stirrade så mörkt framför sig och talade så rått, och tystnade. Vår mor var redan då mycket sjuklig, hon hemsöktes ofta af fruktansvärda krampanfall, som öfvergingo i en dödsliknande dvala. Vi, jag och Hermogenes, blefvo då ledda bort. Jag upphörde ej att klaga, men Hermogenes sade doft: »Djäfvulen har gjort det.« På detta sätt vaknade i mitt barnsliga sinne tanken att mor hade gemenskap med ett elakt och fult spöke, ty på annat sätt kunde jag icke föreställa mig djäfvulen, emedan jag då var obekant med kyrkans läror. En dag blef jag lämnad ensam, jag kände mig hemsk till mods och kunde icke fly för skräck, då jag märkte att jag just befann mig i blåa kabinettet, där mor efter Hermogenes' påstående brukade tala med djäfvulen. Dörren öppnades, och mor kom in alldeles likblek och ställde sig framför den tomma väggen. Hon ropade med dämpad och klagande stämma: »Francesco, Francesco!« Då prasslade och rörde det sig bakom väggen, den delade sig, och en bild i kroppsstorlek af en skön man, klädd i en egendomlig violett mantel, blef synlig. Gestalten och mannens anlete gjorde på mig ett obeskrifligt intryck, jag jublade af glädje; och mor, som nu fick se mig, ropade häftig: »Hvad har du här att göra Aurelia? Hvem har fört dig hit?« — Min mor, annars så mild och god, var vredare än jag någonsin sett henne. Jag trodde, att jag var skulden därtill. »Ack,« stammade jag gråtande, »de ha lämnat mig här, jag ville ju inte stanna.« När jag märkte att bilden försvunnit, ropade jag: »Ack den vackra taflan, hvad var det för en vacker tafla!« Mor lyfte upp mig, kysste och smekte mig och sade: »Du är mitt kära, goda barn, men den bilden får ingen se, och nu är den borta för alltid!« Jag anförtrodde ingen hvad som händt, men till Hermogenes sade

s. 172

s. 177

jag en gång: »Hör, mor talar inte med djäfvulen utan med en vacker man, men han är endast en bild, som kommer fram, då mor kallar.« Då stirrade Hermogenes stelt framför sig och mumlade: »Djäfvulen kan se ut som han vill, säger herr patern, men mor gör han ändå ingenting.« En rysning öfverföll mig, och jag bad Hermogenes innerligt att icke mer tala om djäfvulen. Vi kommo nu till hufvudstaden, och bilden gick mig ur minnet och kom icke ens tillbaka, då vi efter mors död återvände till landet. Den flygel af slottet, där det blåa kabinetet låg, förblef obebodd. Där lågo ju min mors rum, som min fader icke kunde beträda utan att gripas af de smärtsammaste minnen. En reparation af byggnaden gjorde det slutligen nödvändigt att öppna rummen; jag kom in i blåa kabinetet, då arbetarne just voro sysselsatta med att bryta upp golvet. När en af dem kom att lyfta upp en panel i midten af rummet, prasslade det i väggen, den delade sig, och bilden af den obekante mannen blef synlig. Man upptäckte en fjäder i golvet, hvilken, när man rörde vid den, satte maskinen bakom väggen i rörelse. Nu kom jag lifligt ihåg det där ögonblicket i min barndom, min moder stod ånyo framför mig, och jag fällde heta tårar, men kunde ej vända bort blicken från den främmande sköne mannen, som såg på mig med ögon, som nästan syntes ha lif. Man hade sannolikt berättat för min far hvad som tilldragit sig, han kom in, medan jag ännu stod framför bilden. Efter en enda blick därpå, blef han stående som gripnen af häpnad och mumlade: »Francesco, Francesco!« Sedan vände han sig raskt till arbetaren och befallde med hög röst: »Bryt ut taflan ur väggen där, rulla ihop den och ge den till Reinhold!« Det förekom mig som om jag aldrig mer skulle få återse den sköne, härlige mannen, som i sin underbara dräkt tycktes mig som en majestätisk andarnes furste, och likväl höll mig en öofvervinnerlig skygghet tillbaka från att bedja min far att åtminstone icke låta förstöra taflan. Inom få dagar försvann dock det intryck, som händelsen med bilden efterlämnat, spårlöst ur mitt minne. Jag var redan fjorton år och en så yr, obetänksam varelse, att jag egendomligt stack af mot den allvarlige, högtidlige Hermogenes, och min far ofta sade att Hermogenes mera liknade en stillsam flicka och jag en uppsluppen pojke. Men detta ändrade sig snart. Hermogenes började att med lidelse och kraft bedrifva ridderliga idrotter. Han lefde endast i strider och slaktningar, hela hans själ uppfylldes däraf, och när just då ett krig inbröt, bad han ifrigt far att få ta tjänst. Vid samma tid kom det öfver mig en oförklarlig stämning, som jag ej kunde tyda och som gjorde mig alldeles förstörd. Ett egendomligt illabefinnande tycktes våldsamt angripa alla mina lifsandar. Ofta var jag nära att falla i vanmakt, då kommo allehanda underliga bilder och drömmar för

mig, det förekom mig som om jag såge in i en lysande himmel, full af salighet och vällust, och kunde ej som ett sömndrucket barn slå upp ögonen. Utan att veta hvarför, kunde jag vara bedröfvad till döds eller uppsluppet glad. Vid ringaste anledning störtade tårarne ur mina ögon, en oförklarlig trängtan stegrades ofta till kroppslig smärta, så att alla mina lemmar ryckte som i kramp. Min far märkte mitt tillstånd, tillskref det en öfverretning af nerverna, och sökte bot hos läkaren, som ordinerade en mängd medel, som blefvo verkningslösa. Jag vet själf icke hur det kom sig, plötsligt visade sig för mig den gömda bilden af den främmande mannen så lifligt, att jag tyckte att han stod framför mig, seende på mig med medlidsamma blickar. »Ack, måste jag då dö? Hvad är det som så outsägligt plågar mig?» tillropade jag drömbilden; då log den obekante och svarade: »Du älskar mig Aurelia, det är ditt kval, men kan du bryta en till Gud invigd mans trohetslöfte?» Till min häpnad varnade jag nu att den obekante bar en kapuciners ordensdräkt. Våldsamt samlade jag all kraft för att vakna ur mitt drömtillstånd. Det lyckades. Jag var fullt öfvertygad att munken varit en bedräglig lek af min inbillning och anade likväl tydligt att kärlekens hemlighet gått s. 179 upp för mig. Ja! — Jag älskade den okände med den vaknade känslans fulla styrka, med den lidelse och innerlighet, hvaraf ett ungt hjärta är mäktigt. I dessa ögonblick af drömmande grubbel, då jag menade mig se den obekante, syntes mitt illamående ha nått sin höjdpunkt, jag blef synbart bättre under det att min nervsvaghet blef mindre, och endast det ihärdiga fasthållandet af bilden och den fantastiska kärleken till ett väsen, som endast lefde inom mig, gaf mig utseendet af en drömerska. Jag var stum gent emot alla; i sällskap satt jag orörlig, och i det jag sysselsatte mig med mitt ideal, gaf jag icke akt på hvad man sade och gaf tokiga svar, så att man måste anse mig för en enfaldig varelse. I min broders rum såg jag en bok ligga på bordet, jag slog upp den, det var en från engelskan öfversatt roman med titel »munken«. En iskall rysning genombäfvade mig vid tanken på att min obekante älskling var en munk. Jag hade aldrig anat att kärleken till en vid himmelen vigd man vore syndig, nu kom jag plötsligen att tänka på drömgestaltens ord: »Kan du bryta en gudavigds löfte?» — och nu först kunde de djupt såra mig. Det förekom mig som om denna bok kunde ge mig förklaring. Jag tog den in till mig och började läsa, den underbara historien ryckte mig med sig, men då det första mordet inträffade, som den, sedan han gick i förbund med den onde, allt djupare sjunkande munken förbröt, grep mig en namnlös fasa, ty jag tänkte på Hermogenes' ord: »Mor talar med djäfvulen!» Nu trodde jag att liksom munken i romanen, vore den obekante en som sålt sig till den onde, som ville

locka mig i fördärfvet. Och dock kunde jag ej kufva den kärlek, som lefde inom mig. Nu först visste jag att det fanns en brottslig kärlek, med afsky motarbetade jag den känsla, som fyllde min barm, och denna kamp gjorde mig egendomligt retlig, ofta grep mig i närheten af män en hemsk känsla, emedan det förekom mig som munken vore där för att gripa mig och föra mig i fördärfvet. Reinhold kom tillbaka från en resa och berättade mycket om en kapuciner Medardus, vidt och bredt beryktad som predikant, och som han själf med beundran åhört i . . . r. Jag tänkte på munken i romanen, och en sällsam aning fick insteg hos mig att den älskade och fruktade drömbilden just kunde vara denne Medardus. Tanken var förskräcklig för mig, jag visste själf icke hvarför, och mitt tillstånd blef för pinsamt att uthärda. Jag sam i ett haf af aningar och drömmar. Förgäfves sökte jag ur mitt inre förjaga munkens bild; jag olyckliga barn kunde icke emotstå kärleken till den åt gudomen invigde. En andlig besökte en gång, som han väl ofta brukade, min fader. Han utlät sig vidlyftigt om djäfvulens mångahanda anfäktningar, och mången gnista föll i min själ, medan den andlige beskref det tröstlösa tillståndet i ett ungt sinne, till hvilket den onde ville bana sig väg, och som endast gjorde svagt motstånd. Min far tillfogade åtskilligt, liksom om han talade om mig. »Endast en obegränsad tillförsikt,« sade prästen, »endast oryggligt förtroende icke så mycket till vänner, som till religionen och hennes tjänare, kan bringa räddning.« Detta märkvärdiga samtal bestämde mig till att söka kyrkans tröst och att lätta mitt bröst genom en ångerfull bekännelse i den heliga bikten. Bittida följande morgon ville jag, enär vi just befunno oss i residenset, gå till den i närheten af vårt hem belägna klosterkyrkan. Det var en kvalfull och förskräcklig natt, som jag hade att genomvaka. Afskyvärda, brottsliga bilder, som jag aldrig sett eller tänkt, drefvo sitt gyckel omkring mig, men midt ibland dem stod munken, räckande mig handen som till räddning, och ropade: »Säg blott att du älskar mig och du skall bli befriad från all nöd!« Mot min vilja måste jag då utropa: »Ja, Medardus, jag älskar dig!« — och på en gång försvunno helvetesandarne. Slutligen steg jag upp, klädde mig och gick till klosterkyrkan.

I färgrika strålar bröt morgonljuset in genom de brokiga fönstren, en lekbroder sopade gångarne. Icke långt från sidoporten, hvarigenom jag inträdt, stod ett altare, invigt åt den heliga Rosalia, där höll jag en kort bön och gick sedan till en biktstol, där jag såg en munk. Hjälp, heliga himmel! — Det var Medardus! Utan allt tvifvel — en högre makt sade mig det. Då greps jag af en vansinnig ångest och kärlek, men jag kände att endast ståndaktigt mod kunde rädda mig. För honom själf biktade jag min syndiga kärlek, ja, ännu mera. Evige Gud! I

detta ögonblick syntes det mig som om jag redan ofta i tröstlös förtviflan förbannat de heliga band, som bundo min älskade, och också detta biktade jag. „Dig själf, Medardus, dig själf är det som jag älskar så outsägligt.“ Detta var de sista ord, som jag kunde uttala, men nu flöt kyrkans lindrande tröst som himmelsk balsam från munkens läppar, och denne tycktes mig ej mera vara Medardus. Strax därpå tog mig en gammal, ärevördig pilgrim på sina armar och bar mig långsamt genom kyrkans gångar ut till hufvudportalen. Han talade heliga och härliga ord, men jag insomnade som ett barn, vaggadt af milda och ljufva toner. Jag förlorade medvetandet. När jag vaknade, låg jag påklädd på soffan i mitt rum. »Tack vare Gud och helgonen, krisen är öfver, och hon hämtar sig,« ropade en röst. Det var läkaren, som sade dessa ord till min fader. Man omtalade för mig att man på morgonen funnit mig stel och i ett dödsliknande tillstånd och fruktat för ett nervslag. Du ser, kära, fromma moder, att min bikt hos munken Medardus endast varit en liflig dröm under mitt öfverretade tillstånd, men den heliga Rosalia, till hvilken jag ofta bad, och inför hvilken bild jag också ofta i drömmen bönföll, har väl låtit det synas mig så, på det jag skulle räddas från den ondes för mig utlagda, arglistiga snaror. Kärleken till gyckelbilden i munkkåpan var nu försvunnen ur mitt inre. Jag tillfrisknade fullständigt och kunde nu först glad och okonstlad lefva mitt lif. Men, rättvise Gud, än en gång skulle den förhatlige munken så godt som ge mig dödsstöten. Den munk, som infann sig på slottet, igenkände jag ögonblickligen som den Medardus, för hvilken jag biktat. »Det är s. 182 den djäfvul, med hvilken vår mor talat, akta dig, han lägger ut snaror för dig!« utropade alltid den olycklige Hermogenes. Ack, jag hade icke behöft denna varning. Från första ögonblicket, då munken såg på mig med ögon, som gnistrade af brottsligt begär och sedan i hycklad hänryckning anropade den heliga Rosalia, förekom han mig hemsk och förskräcklig. Du vet redan, kära, goda moder, allt det rysliga, som sedan inträffade. Ack, men jag måste äfven tillstå för dig att munken var desto farligare för mig, som djupt i mitt innersta uppstod en känsla lik den, jag hyste, när tanken på synd först föddes inom mig och då jag så hårdt måste kämpa mot den ondes frestelser. Det fanns ögonblick, då jag trodde på den hycklande munkens fromma tal, ja, hvarunder det tycktes mig som om från honom utstrålade en himmelsk gnista, som hos mig kunde upptända en ren, öfverjordisk kärlek. Och sedan förstod han att med skändlig list till och med i högtidlig andakt upptända en helvetisk glöd. Som en mig bevakande skyddsängel sändes min broder till mig af helgonen, som jag innerligt anropade om hjälp. Tänk dig, kära moder, min fasa, när här, strax sedan jag kom till hofvet, till mig

framträdde en man, i hvilken jag vid första anblicken tyckte mig återse munken Medardus, oaktadt han var klädd som en världslig. Jag föll i vanmakt, då jag såg honom. Då jag uppvaknade i furstinnans armar, utropade jag högt: »Det är min broders mördare!« »Ja, det är det,« sade furstinnan, »den förklädde munken Medardus, som flydde ur klostret. Den påfallande likheten med hans far, Francesco. . . !« Hjälp o himmel! I det att jag nedskrifver dessa ord, far en iskall rysning genom mina lemmar. Min moders bild, det var Francesco. . . den svekfulle munk, som plågade mig, bar hans drag! Medardus, honom igenkände jag som den drömbild, för hvilken jag biktat. Medardus är Francescos son, Frans, som du, min goda moder, lät uppfostra i fromhet, och som nedsjönk i synd och brott. Hvad för en förbindelse hade min moder med den där Francesco, då hon i hemlighet gömde på hans bild och vid åsynen däraf syntes hänge sig åt minnet af en lycksalig tid? Hur kom det sig att Hermogenes i denna bild såg djäfvulen själf, och att detta blef orsaken till min egendomliga förvillelse? Jag försjönk i aningar och tvifvel. Helige Gud, har jag nu sluppit undan den onda makt, som omgarnade mig? O, nej, jag kan icke skrifva mer, det förekommer mig som om jag vore försänkt i en mörk natt, utan att en enda hoppets stjärna lyste, som vänligt kunde visa mig den väg, jag borde gå. s. 183

(Några dagar senare.)

Nej! Inga mörka tvifvel böra för mig fördystra de klara solskensdagar, som uppgått för mig. Den ärevärdige pater Cyrillus har som jag vet för dig, trofasta moder, utförligt berättat hvilken farlig vändning Leonards process tog, som genom min öfverilning öfverlämnades i kriminaldomstolens händer. Att den verkliga Medardus sedermera blef fångad, att hans kanske låtsade vansinne snart nog gaf med sig, att han tillstod sina ogärningar och inväntar sitt rättmätiga straff och att. . . dock, jag vill icke säga mera, för att ditt hjärta icke måtte såras af den brottslings nesliga öde, hvilken som barn var hofvets enda samtalsämne. Man ansåg Leonard för en förslagen, hårdnackad förbrytare, emedan han nekade till allt. Gud i himmelen! Deras tal var mig som dolkstygn, ty en röst sade inom mig: »Han är oskyldig, och det skall bli klart som en dag!« Jag kände det djupaste medlidande med honom och måste tillstå för mig själf att hans bild, som jag återkallade i mitt minne, hos mig väckte känslor, som jag ej kunde misstyda. Ja, jag älskade honom redan utesägligt, då världen ännu höll honom för en skändlig förbrytare. Ett under måste rädda honom och mig, ty jag skulle dött, om Leonard fallit i bödelns händer. Han är oskyldig, han

älskar mig, och snart skall han helt vara min. En dunkel aning från mina tidiga barnaår går upp för mig i vaken och lycksalig verklighet. O, gif mig och min älskade din välsignelse, goda moder! O, kunde ditt lyckliga barn vid ditt hjärta riktigt få gråta ut sin himmelska fröjd! Leonard liknar fullständigt den där Francesco, han förefaller endast större och skiljer sig genom ett visst karakteristiskt drag, som är hans nation eget (du vet att han är polack) märkbart från Francesco och munken Medardus. Öfver hufvud taget, var det verkligen dumt att om ock för ett ögonblick anse den genialiske, världsvane, härlige Leonard för en förlupen munk. Men så starkt är ännu det fruktansvärda intrycket af skräckscenerna på vårt slott, att ofta, om Leonard oförmodadt kommer in och ser på mig med sina strålande ögon, som blott alltför mycket likna Medardus', fattar mig en ofrivillig rysning, och jag löper fara att med min barnslighet kränka min älskade. Det synes mig som om prästens välsignelse kunde förjaga dessa mörka gestalter, som likt hotande molnskuggor förmörka mitt lif. Inneslut, dyra moder, mig och min älskade i dina fromma böner! Furstinnan önskar att förmälningen snart skall äga rum, jag skall skrifva till dig om dagen på det att du då må tänka på ditt barn i denna hennes lifs högtidliga och ödesdigra stund o.s.v.

Åter och åter läste jag Aurelias bref. Det var som om den himmelska själ, som lyste fram däri, trängde in i mig själf och med sin rena stråle släckte all syndig och brottslig glöd. Vid åsynen af Aurelia kom en helig skygghet öfver mig, och jag vågade ej som förr öfverhoppa henne med stormande smekningar. Aurelia märkte mitt förändrade uppförande, ångerfull tillstod jag för henne rofvet af brefvet till abbedissan, jag urskuldade mig med ett inre tvång, som jag ej kunnat emotstå, och påstod att en högre, på mig inverkan makt velat för mig yppa hennes vision om biktstolen för att visa mig att vår förbindelse vore dess eviga rådslut. »Ja, du fromma, himmelska barn,« sade jag, »också jag hade en gång en besynnerlig dröm, hvori du för mig tillstod din kärlek, men jag var en olycklig, af ödet krossad munk, hvars barm var söndersliten af alla helvetets kval. Dig, dig älskade jag med utsäglich glöd, dock ett brott, ett dubbelt skändligt brott var vår kärlek, ty jag var en munk och du den heliga Rosalia.« Förskräckt sade Aurelia: »För Guds skull, det finnes en djup utforskad hemlighet i vårt lif; ack, låt oss aldrig röra vid slöjan, som gömmer den, hvem vet hvad för hemskt och rysligt som finnes där bakom! Låt oss fromt och trofast i kärlek vara hvarandra hängifna, så skola vi kufva den onda makt, hvars ande kanske fientligt hotar oss. Att du läste mitt bref, det måste så vara; ack, jag själf hade bort yppa allt, ty ingen hemlighet bör finnas oss emellan. Och likväl

förekommer det mig, som om du kämpade med något som fördärfligt ingripit i ditt lif och som du af onödig skygghet ej kan få öfver läpparne. Var uppriktig Leonard! Ack, hur skulle ej en frimodig bekännelse lätta ditt bröst, och vår kärlek skulle då lysa än klarare.« Vid dessa Aurelias ord kände jag visserligen smärtsamt hur svekets ande bodde inom mig och hur jag ännu för ett par ögonblick sedan brottsligt bedragit det fromma barnet; starkare och starkare blef denna känsla, jag måste säga Aurelia allt, allt, och dock vinna hennes kärlek. »Aurelia. . . du heliga — som räddat mig från. . . « I samma ögonblick kom furstinnan in, åsynen af henne kastade mig tillbaka i ett helvete, fullt af hån och onda tankar. Hon *måste* nu tåla mig, jag stannade kvar och bemötte henne käckt och dristigt i egenskap af Aurelias brudgum. För öfrigt var jag endast fri från de onda tankarne, då jag var ensam med Aurelia, men då uppgick för mig himmelens salighet. Nu först önskade jag lifligt min förmälning med Aurelia.

En natt såg jag min moder tydligt framför mig, jag ville gripa hennes hand och varsnade att det endast var ett fantom. »Hvarför denna dumma villa,« ropade jag vred, då flöto klara tårar ur min moders ögon och förvandlades i silfverglänsande stjärnor, hvarur lysande droppar föllo och kretsade omkring mitt hufvud som om de ville bilda en helgongloria: dock, alltjämt sönderref en svart och hemsk hand kretsen. »Du, som jag födde ren från hvarje missgärning,« sade min mor med mild röst, « är nu din kraft bruten, så att du ej förmår motstå satans lockelser? Nu kan jag genomskåda dig, ty bördan af det jordiska är tagen från mig! Res dig upp, Franciscus! Jag vill pryda dig med blommor och band, ty nu är den helige Bernhards dag inne, och du måste åter bli till den fromme gossen!« Då föreföll det mig som om jag måste uppstämman en hymn till helgonets pris, men ett afskyvärdt oljud blandades in däri, min sång blef ett vildt tjut, och mellan mig och min moder nedföll rasslande en svart slöja.

Några dagar efter denna vision mötte jag kriminaldomaren på gatan. Han gick vänligt emot mig. »Vet ni« började han »att processen mot kapucinermunken Medardus ånyo blifvit tvifvelaktig? Domen, som högst sannolikt lydt på dödsstraff, lär redan varit affattad, då han återigen visade spår till vansinne. Kriminaldomstolen erhöll nämligen under rättelse om hans moders död, jag delgaf honom den, då skrattade han till och ropade med en röst, som kunnat injaga fasa hos den modigaste: „Ha, ha, ha! prinsessan af. . . “ (han nämnde namnet på gemålen till vår furstes mördade broder) „är ju redan död för länge sedan!“ Man har nu förfogat om läkareundersökning, man tror dock att munkens vansinne är låtsadt.« Jag lät berätta mig om dag och timme för min moders

död. I samma ögonblick, som hon dog, hade hon visat sig för mig, och min blott allt för lätt glömda moder var nu medlerska mellan mig och den rena själ, som skulle bli min. På grund af denna underrättelse själf mildare och vekare, tyckte jag mig nu först helt förstå Aurelias kärlek; som om hon varit ett mig beskärmande helgon, vågade jag knappast vidare lämna henne, och min dystra hemlighet blef, då den nu icke längre trängde sig på mig, ett för mig själf outrannsaktigt, af högre makter bestämdt öde.

Den af fursten utsedda dagen för förmälningen var inne. Aurelia s. 187 ville vigas tidigt på morgonen framför den heliga Rosalias altare i den närbelägna klosterkyrkan. Vakande och för första gången på länge under innerlig bön tillbragte jag natten. Ack, jag förbländade kände icke att den bön, hvarmed jag sökte kraft till synd, var ett helvetiskt brott!

När Aurelia inträdde, kom hon hvitklädd och smyckad med rosor emot mig med hult och änglalikt behag. Hennes dräkt och hårprydnad hade något ålderdomligt, en dunkel erinran kom för mig, och jag genombäfvades af en rysning, då jag kom att tänka på den altartafla, framför hvilken vigseln skulle äga rum. Taflan framställer den heliga Rosalias martyrium, och just så som hon var Aurelia klädd. Det var svårt för mig att dölja det hemska intryck, som denna omständighet gjorde på mig. Aurelia räckte mig handen med en blick, hvarur en himmel af kärlek och salighet strålade, jag tryckte henne i min famn, och vid en kyss, full af den renaste hänryckning, förnam jag ånyo en tydlig känsla af att min själ endast genom Aurelia kunde räddas. En furstlig lakej anmälde att hans herrskap vore beredt att emottaga oss. Hastigt drog Aurelia på sig handskarna, jag tog hennes arm, då märkte hennes kammarjungfru att håret kommit i oordning och sprang bort för att hämta hårnålar. Vi väntade vid dörren, och uppehållet tycktes oangenämt beröra Aurelia. I samma ögonblick uppstod ett doft buller på gatan, råa röster skreko om hvarandra, och man kunde höra det dånande rasslet af ett tungt, långsamt rullande fordon. Jag skyndade till fönstret! Just framför palatset stod en af en bödel körd kärra, på hvilken munken satt baklänges och framför honom en kapuciner, som högt och ifrigt bad med honom. Han var vanställd af dödsångestens blekhet och ett stubbigt skägg, likväl kunde jag igenkänna dragen af min gräslige dubbelgångare. När vagnen, för ett ögonblick hejdad af den påträngande folkmassan, rullade vidare, såg han upp till mig med en stel, hemsak blick i de gnistrande ögonen och skrattade och tjöt: »Brudgum, brudgum!... kom... kom upp på ta-taket... där sko-skola vi brottas med hvarandra, och den som stöter ner den andre är kung och får dricka blod!« Jag skrek till: »Afskyvärda människa... hvad vill du... hvad

vill du mig?» Aurelia omfamnade mig och ville med våld rycka bort mig från fönstret, i det hon utropade: »För Guds och den heliga jungfruns skull, de föra Medardus, min broders mördare till döden. . . Leonard. . . Leonard!« Då vaknade inom mig helvetesandarne och rasade med den makt, som är dem förlänad öfver brottsliga och fördömda syndare. Med vildt raseri grep jag tag i Aurelia, så att hon for tillsammans: »Ha, ha, ha. . . tokiga, dåraktiga kvinna det är jag, din älskare och brudgum, som är Medardus. . . är din broders mördare. . . du, munkens brud vill kalla ned fördärf öfver din brudgum? Hå, hå, jag är kung. . . jag dricker ditt blod!« Jag rök ut mordknifven — jag stötte efter Aurelia, som jag lät falla i golfvet — en ström af blod flöt öfver min hand. Jag störtade utför trappan och genom folket bort till vagnen, rök ned munken och kastade honom på marken, då blef jag själf gripen, rasande stötte jag omkring mig med knifven — jag blef fri — jag sprang undan, — man trängde åter in på mig, jag kände mig såras af ett stygn i sidan, men med knifven i högra handen och med den vänstra utdelande kraftiga slag med knytnäfven, arbetade jag mig fram till den närbelägna parkmuren, som jag hoppade öfver med ett fruktansvärdt skutt. »Mord. . . mord. . . håll fast mördaren!« ropade röster bakom mig. Jag kom till den breda graf, som skilde parken från den tätt invid liggande skogen, ett väldigt hopp — jag var öfver och ilade allt längre in i skogen, till dess jag utmattad nedsjönk under ett träd. Det var redan mörk natt, när jag vaknade ur min djupa bedöfning. Endast tanken att fly likt ett hetsadt djur kvarstod i min själ. Jag reste mig upp, men var knappast hunnen några steg, då en människa kom utrusande ur buskarne och hoppade upp på min rygg i det han lade armarne om halsen på mig. Förgäfves försökte jag att skaka honom af mig, jag kastade mig ned på marken, tryckte mig med ryggen mot trädstammarne, allt förgäfves. Människan flinade och skrattade hånfullt, då bröt månen lysande fram mellan de svarta tallarne, och det dödsbleka ansiktet af munken — den förmente Medardus — dubbelgångaren — stirrade på mig med samma hemska blick, som från kärran. — »Hi, hi. . . hi. . . hi. . . broder lille, . . . broder lille, alltid stannar jag hos dig. . . släpper dig ej. . . släpper. . . dig ej. . . Kan inte spri. . . springa som du. . . du måste bä. . . bära mig. . . Kommer från ga. . . galgen. . . ha ve-velat ste-stegla mig. . . hihi. . . « Så tjöt och skrattade det rysliga spöket, medan jag, som fick krafter af fasan, sprang som en af en jätteorm sammansnörd tiger! Jag rasade mot stammar och klippstycken för att, om jag också ej kunde döda honom, åtminstone såra honom så pass illa, att han skulle bli tvungen att släppa mig. Då skrattade han än starkare, och jag kände en häftig smärta, jag försökte vrida loss hans under min haka hopknäppta händer, men

de hotade blott att med ett odjurs styrka trycka samman min strupe. Slutligen efter ett vanvettigt rasande föll han plötsligt ned, men knappast hade jag sprungit några steg, förr än han ånyo satt på min rygg kiknande af skratt och stammade hemska ord! Nya ansträngningar af vildt raseri — på nytt befriad! — på nytt omkramad af det fruktansvärda spöket. Det är mig icke möjligt att noga angifva hur länge jag, förföljd af dubbelgångaren, flydde genom mörka skogar, det synes mig som om det måste ha varat i månader, utan att jag fick hvarken mat eller dryck. Endast ett ljust ögonblick kan jag lifligt erinra mig, men sedan försjönk jag i fullständig medvetlöshet. Det hade just lyckats mig att afkasta min dubbelgångare, då en klar solstråle och med den en ljuf, behaglig ton trängde in i skogen. Jag kunde urskilja en klosterklocka, som klämtade till ottesång. »Du har mördat Aurelia!« Tanken grep mig med dödens iskalla armar, och jag sjönk ned medvetlös.

Kapitel II

Botgöringen.

En mild värme strömmade genom mig. Jag kände hur det arbetade och kittlade i mina ådror, och denna känsla förvandlades i tankar, likväl var mitt jag som klufvet i hundratals smådelar. Hvarje del hade sin egen känslighet och lifsförnimmelse, och hufvudet hade ingen makt öfver lemmanne, som likt otrogna vasaller icke ville samla sig under dess herravälde. Nu började tankarne i de enskilda delarne att tumla om som lysande punkter i allt hastigare rörelse, så att de bildade en eldring, som blef trängre i samma mån, som hastigheten tillväxte, och slutligen tycktes de bli till ett enda stillastående eldklot. Rödglänsande strålar bröto fram därur och rörde sig i en färgrik lek af lågor. »Det är mina lemman, som röra sig, nu vaknar jag!« Tydligt tänkte jag detta, men i samma ögonblick genomfor mig en häftig smärtförnimmelse, och klara klocktoner trängde till mitt öra. »Fly, längre, än längre!« ropade jag högt och ville hastigt resa mig upp, men föll kraftlös tillbaka. Nu först förmådde jag öppna ögonen. Klocktonerna fortforo, — jag trodde mig ännu vara i skogen, men hur förvånad blef jag ej, när jag fick syn på föremålen omkring mig och då jag betraktade mig själf. I en kapuciners ordensdräkt låg jag utsträckt i ett högt och enkelt rum på en välstoppad madrass. Ett par rörstolar, ett litet bord och en simpel säng voro de enda föremål, som funnos i rummet. Jag fick klart för mig att mitt medvetlösa tillstånd varat en längre tid, och att jag därunder på något sätt blifvit förd till ett kloster, som upptager sjuklingar. Jag kände mig mycket matt, men för öfrigt utan smärtor. Jag hade endast legat några minuter, sedan jag kommit till medvetande, då jag hörde steg, som tycktes närma sig i en lång korridor. Man öppnade min dörr, och jag varseblef två män, af hvilka den ene var borgerligt klädd, men den andre bar de barmhärtiga brödernas ordensdräkt. Tysta gingo de fram till mig, den civile såg mig skarpt i ögonen och tycktes förvånad. »Jag

s. 190

s. 191

har återkommit till mig själf, min herre,« började jag med matt röst, »himmelen vare tack som återskänkt mig till lifvet — men hvar är jag? Och hur har jag kommit hit?« Utan att svara mig, vände sig den civilklädde till den andlige och sade på italienska: »Det är verkligen märkvärdigt, blicken är alldeles förändrad och talet rent, endast matt. . . en egendomlig kris måste ha inträdt.« — »För mig ser det ut,« genmålte den andlige, »som om det ej vore tvifvel om tillfrisknandet.« — »Det kommer an på,« fortfor den civile, »hur han reder sig under de närmaste dagarne. Förstår ni nog tyska för att tala med honom?« — »Nej, tyvärr,« sade den andlige. — »Jag förstår och talar italienska,« inföll jag, »säg nu hvar jag är och hur jag kommit hit?« Den civilklädde, som jag kunde märka var en läkare, såg gladt öfverraskad ut. »Aha,« utropade han, »det är bra. Ärevördige herre, ni befinner er på en plats, där man i alla hänseenden sörjer för ert bästa. För tre månader sedan fördes ni hit i ett mycket betänkligt tillstånd. Ni var mycket sjuk, men genom vår omsorgsfulla skötsel tyckes ni nu vara på bättringsvägen. Om vi få lyckan att fullständigt bota er, kan ni lugnt fortsätta er resa, ty, som jag hör, vill ni till Rom?« — »Har jag då kommit till er i den dräkt, jag nu bär?« frågade jag vidare. »Ja visst,« svarade läkaren, »men låt nu bli att fråga och oroa er icke, ni skall få veta allt, omsorgen om er hälsa är nu det viktigaste.« Han kände på min puls, under tiden räckte den s. 192 andlige mig en kopp, som han hämtat. »Drick,« sade läkaren, »och säg mig sedan hvad ni tror det vara för en dryck.« Då jag druckit, svarade jag: »det är en stark köttsoffa.« Läkaren log belåtet och sade till den andlige: »Bra, mycket bra!« Båda lämnade mig. Nu var, som jag trodde, min gissning bekräftad. Jag befann mig på ett offentligt sjukhus. Man förplögade mig med stärkande näringsämnen och kraftiga läkemedel, så att jag efter tre dagar var i stånd att stiga upp. Den andlige öppnade ett fönster, en luft så varm och härlig, att jag aldrig andats dess like, strömmade in. En trädgård gränsade till huset, härliga, främmande trädslag grönskade och blommade, vinlöf slingrade sig yppigt utefter muren, och framför allt tycktes mig den mörkblå, genomskinliga luften som en uppenbarelse ur en fjärran sagovärld. »Hvar är jag då,« utropade jag hänryckt, »hafva helgonen ansett mig värdig att få bo i ett himmelens land?« Den andlige log belåtet, i det han svarade: »Ni är i Italien, min broder, i Italien!« Min förvåning växte i högsta grad, och jag bad enträget den andlige att noga berätta mig om omständigheterna vid mitt intagande i huset, han visade mig till doktorn. Denne sade mig slutligen att en besynnerlig människa för tre månader sedan fört mig dit och bedt om att jag skulle upptagas; jag befunno mig nämligen i ett sjukhus, som stod under de barmhärtiga brödernas förvaltning. I

samma mån som jag blef starkare, märkte jag att både läkaren och den andlige inläto sig i samspråk med mig och isynnerhet gáfvo mig tillfälle till sammanhängande berättelser. Mina omfattande kunskaper i de mest skilda vetenskapsområden erbjödo mig rikhaltigt stoff, och läkaren bad mig nedskrifva åtskilligt, som han sedan läste i min närvaro, och som tycktes tillfredsställa honom. I själfva verket förekom det mig sällsamt att han i stället för att själf berömma mitt arbete, endast upprepade gånger sade: »Verkligen. . . det går bra. . . jag har icke tagit miste! . . . underbart. . . underbart!» Jag fick endast på vissa timmar gå ned i trädgården, där jag mången gång såg hemskt vanställda, dödsbleka, till skelett utmagrade män, som ledsagades af barmhärtiga bröder. En gång, just då jag stod i begrepp att återvända till huset, mötte jag en lång, mager man i lergul mantel, som leddes vid armarne af tvenne andliga och vid hvarje steg gjorde ett löjligt hopp och gällt hvisslade till. Jag stannade förvånad, men den andlige, som åtföljde mig, drog mig hastigt med sig och sade: »Kom, kom, käre broder Medardus, det här är ingenting för er!» — »För Guds skull,« utropade jag, »hur vet ni mitt namn?» Den häftighet, hvarmed jag framstötte dessa ord, tycktes oroa min ledsagare. »Å,« sade han, »hvarför skulle jag icke veta ert namn? Mannen, som förde hit er, nämnde det ju uttryckligen, och ni är intagen i husets matrikel som „Medardus, broder i kapucinerklostret i B.“« En iskall rysning genomfor mina lemmar. Den obekante, som fört mig till sjukhuset, hvem han än månde vara, måste han vara invigd i min förskräckliga hemlighet; han kunde dock icke vilja mig något ondt, han hade vänligt dragit försorg om mig, och jag var ju fri.

Jag låg framåtlutad i det öppna fönstret och inandades den varma, härliga luften, som strömmade genom mærg och ådror, tändande inom mig ett nytt lif, när jag såg en liten torr figur, med en spetsig hatt på hufvudet och klädd i en gammal urblekt öfverrock, mera hoppa och trippa än gå hufvudgången fram mot huset. Den lille mannen förekom mig bekant, likväl kunde jag ej tydligt nog se hans anletsdrag, och han försvann bland träden, innan jag hann bli enig med mig själf om hvem det kunde vara. Det dröjde icke länge, förr än det knackade på min dörr, jag öppnade, och samma figur, som jag sett i trädgården, trädde in. »Schönfeld,« ropade jag, full af förvåning, »Schönfeld, för himmelens skull, hur kommer ni hit?» — Det var verkligen den narraktige frisören från handelsstaden, som en gång räddat mig ur en så stor fara. »Ack — ack, ack,« suckade han, i det han lade sitt ansikte i komiskt jämmerliga veck, »hur skulle jag kommit hit, ärevördige herre, annat än kastad — slungad hit af det oblida öde, som förföljer alla genier! På grund af ett mord, blef jag nödsakad att fly. . . « »För ett mord?» afbröt

jag honom häftigt. »Ja, på grund af ett mord,« fortfor han, »i vredesmod har jag dödat vänstra polisongen och tillfogat den högra farliga sår på det yngsta kommerserådet i staden.« — »Jag ber er,« afbröt jag honom ånyo, »att sluta upp med att prata tok, var förnuftig och berätta i sammanhang eller lämna mig!« — »Åh, käre broder Medardus,« tog han plötsligt allvarsamt vid, »du vill skicka bort mig, nu då du blifvit frisk och du måste dock tåla min närhet, när du låg sjuk, och jag var din rumskamrat och sof i den där sängen.« — »Hvad betyder det,« ropade jag bestört, »hur har ni kommit på namnet Medardus?« — »Var god och se på vänstra fliken af er kåpa,« sade han leende. Jag gjorde så och blef stel af skräck och häpnad, ty jag fann att namnet Medardus var insydt, och vid närmare undersökning kunde jag på osvikliga kännetecken märka att jag utan allt tvifvel nu bar samma kåpa, som då jag på flykten från baron von F:s slott gömt undan i det ihåliga trädet. Schönfeld iakttog min inre rörelse och log besynnerligt; med pek fingret på näsan och lyftande sig på tåspetsarne, såg han mig in i ögonen. Jag förblef ordlös, då vidtog han tyst och betänksamt: »Ers högvördighet är synbart undrande öfver den sköna klädnad, ni fått på er, och den tyckes underbart anstå och passa er, vida bättre än den där nötbruna kostymen med de snobbiga, öfverspunna knapparne, som min allvarsamme och förnuftige Damon gjorde åt er... Jag... jag... den misskände, i landsflykt jagade Pietro Belcampo var det, som täckte er nakenhet med denna klädnad. Broder Medardus! Ni var inte i särdeles prydligt tillstånd, ty som öfverrock, späns, engelsk frack bar ni helt enkelt ert eget skinn, och på en passande frisyra var ej att tänka, då ni, föröfvande ett ingrepp i min konst, själf besörjde den à la Caracalla med den tiotandade kam, som växt ut på era näfvar.« — »Sluta då upp med era narraktigheter, Schönfeld!« brusade jag upp. — »Här i Italien heter jag s. 195 Pietro Belcampo,« afbröt han mig vredgad, och du skall veta Medardus att jag, jag själf är den narraktighet, som öfverallt står i reserv i din rygg för att bistå ditt förnuft, och, du må inse det eller ej, i min tokenskap finner du din räddning, ty ditt förnuft är en högst miserabel sak och kan icke hålla sig upprätt, som ett svagt barn tumlar det hit och dit och måste gå i kompani med narraktigheten, som hjälper upp det och förstår att finna rätta vägen till hemmet, som är dårhuset; och dit ha vi nu vederbörligen hunnit, lille bror Medardus.« Jag rös, tänkte på de gestalter, jag sett, på den skuttande mannen i den lergula rocken, och kunde icke tvifla på att Schönfeld i sitt vansinne sade mig sanningen. »Ja, min lille bror Medardus,« fortfor Schönfeld med höjd röst och häftiga gester, »ja, min käre lille broder, dårskapen visar sig på jorden vara andarnes sanna drottning. Förnuftet är en försumlig ståthållare,

som aldrig bekymrar sig om hvad som försiggår utanför rikets gränser, som blott till tidsfördrif låter soldaterna exercera på paradfältet; när fienden sedan kommer anryckande utifrån, kunna de icke ens skjuta riktigt. Men dårskapen, folkets verkliga drottning, drager in med pukor och trumpeter: tam, tam, ta! Och bakom är det jubel. Vasallerna resa sig på de platser, där förnuftet hållit dem inspärrade och vilja icke längre stå, sitta och ligga som den pedantiske hofmästaren vill. Han ser igenom sina nummer och säger: »Se, mina bästa elever har dårskapen borttryckt — borttryckt — förryckt — ja, de ha blifvit förryckta! Det är en ordlek, lille bror Medardus — en ordlek är en glödgad hårtång i dårskapens hand, hvarmed den gör tankarne krusiga!« — »Än en gång,« föll jag den galne Schönfeld i talet, »än en gång måste jag be er att låta bli detta vanvettiga sladder, om ni kan det, och säga mig hur ni kommit hit och hvad ni vet om mig och den dräkt, jag bär.« Vid dessa ord grep jag honom vid båda händerna och tryckte honom ned på en stol. Han såg ut att tänka efter, i det han slog ned ögonen och djupt drog efter andan. — »Två gånger, två gånger,« började han med tyst, matt stämma, »har jag räddat ert lif, det var ju jag, som var er behjälplig på flykt från handelsstaden, och det var återigen jag som förde er hit.« — »Men vid Gud och alla helgon, hvar fann ni mig?« — Detta ropade jag med hög röst, i det jag släppte honom; dock, ögonblickligen sprang han upp och skrek med gnistrande ögon: »Ah ha, broder Medardus, hade jag icke, liten och svag som jag är, släpat bort dig, då du med krossade lemmar låg på hjulet. . . « Jag bäfvade, som förintad sjönk jag ned på stolen, dörren öppnades, och den andlige, som skötte mig, kom in.

»Hur kommer ni hit? Hvem har tillåtit er att beträda detta rum?« for han ut mot Belcampo. Då störtade tårarna ur hans ögon, och han sade med bedjande röst: »Ack, min ärevördige herre, jag kunde icke motstå min lust att tala med en vän, som jag räddat ur omedelbar dödsfara!« Jag bemannade mig. »Säg mig, käre broder,« sade jag till den andlige, »har verkligen denne man fört mig hit?« — Han stammade något. — »Jag vet nu hvar jag befinner mig,« fortfor jag, »jag kan gissa att jag varit i det förskräckligaste tillstånd, som kan tänkas, men ni ser nu att jag är fullkomligt frisk, och nu kan jag väl få veta allt, som man väl afsiktligt tills nu måst förtiga, emedan man ansåg mig för känslig.« — »Så är det verkligen,« sade den andlige, denne man förde er till vår anstalt, det kan väl vara för en tre, två och en half månader sedan. Som han berättat, har han funnit er som död i skogen, som fyra mil härifrån skiljer det ***ska området från vårt, och igenkänt er som den med honom redan tidigare bekante kapucinermunken Medardus

från klostret i B, som på resa till Rom kommit till den ort, där han förut bodde. Ni befann er i ett fullkomligt apatiskt tillstånd. Ni gick, om man ledde er, ni stannade om man släppte er, ni satte eller lade er, om man gaf er den riktningen. Mat och dryck måste man stoppa i er. Ni kunde endast utstöta dofva, obegripliga ljud, och er blick tycktes sakna synkraft. Belcampo lämnade er icke, utan var er en trogen vårdare. Efter fyra veckor anfölls ni af det förfärligaste raseri, och man nödgades att föra er till aflägsna, för detta ändamål afsedda rum. Ni liknade ett vildt djur — dock, jag vill ej för er närmare beskrifva ett tillstånd, hvars minne kunde förekomma er plågsamt. Fyra veckor efteråt återvände plötsligt det apatiska tillståndet, som öfvergick i fullständig katalepsi, ur hvilken ni sedermer vaknade fullt botad.«

Schönfeld hade satt sig ned under den andliges berättelse, försjunken i djup eftertanke stödde han hufvudet i handen. »Ja,« började han, »jag vet att jag understundom är en tokig narr, men luften i dårhuset, som har en fördärfelig inverkan på förnuftigt folk, har tydligen utöfvat ett godt inflytande på mig. Jag börjar att själf resonera öfver mitt tillstånd, och det är inget dåligt tecken. Om jag öfver hufvud taget endast existerar genom mitt själfmedvetande, så kommer det an på att detta medvetande afkläder den medvetne hans narrkåpa, och sedan står jag själf där som en solid gentleman. O Gud, är icke en genial frisör redan i sig själf en fullfärdig mes? — Narraktighet skyddar för vansinne, och jag kan försäkra er, ärevärdige herre, att jag vid nordväst noga kan skilja på ett kyrktorn och en lyktstolpe.« — »Om det förhåller sig så,« sade jag, »så bevisa det genom att lugnt berätta sakernas förlopp, hur ni fann och förde mig hit.« — »Jag vill göra det,« genmålte Schönfeld, »fastän den andlige herrn här ser fundersam ut, men tillåt mig, Medardus, att jag tilltalar dig som min skyddsling med det förtroliga duordet. Morgonen efter din nattliga flykt var den främmande målaren med hela sin tafvelsamling på obegripligt vis försvunnen. Så mycket uppseende, som denna sak till en början väckte, rann den snart bort med strömmen af nya händelser. Endast när mordet på baron von F:s slott blef bekant och häktningsordern mot munken Medardus från kapucinerkapellet i B. offentliggjordes, erinrade man sig, att målaren berättat hela historien i vinstugan och igenkänt dig som munken Medardus. Hotellvärden, där du bott, bekräftade misstankarne att jag varit dig behjälplig vid flykten. Man riktade sin uppmärksamhet på mig och ville sätta mig i fängelse. Jag fattade lätt beslutet att fly från mitt eländiga lif där, som redan länge kändes tryckande. Jag beslöt att vandra till Italien, där det fanns godt om abbéer och frisyrier. På vägen såg jag dig i furstens af *** residens. Man talade om din förmälning med Au-

relia och om munken Medardus' afrättning. Jag såg också denne munk — nå, det må förhålla sig hur som helst med den saken — jag håller nu en gång för alla dig för den riktige Medardus. Jag ställde mig i din väg, du såg mig ej, och jag lämnade residenset för att fortsätta min resa. Efter en lång färd gjorde jag mig bittida en morgon i ordning att genomvandra en skog, som svart och dyster låg framför mig. Morgon-solens första strålar skeno just fram, då det prasslade i ett tätt snår, och en man med tofvigt hår och skägg, men pryddig dräkt, sprang förbi mig. Hans blick var vild och förstörd, och hastigt var han utom synhåll. Jag gick vidare, men huru förskräckt blef jag ej, då jag tätt framför mig såg en naken mänsklig varelse ligga utsträckt på marken. Jag trodde att ett mord ägt rum och att den flyende varit mördaren. Jag böjde mig ned öfver den nakne mannen, kände igen dig och märkte att du andades svagt. Bredvid dig låg den munkkåpa, som du nu bär; med mycken möda klädde jag på dig och släpade dig vidare. Slutligen vaknade du ur din vanmakt, men förblef i det tillstånd, som den ärevördige herrn här just beskrifvit. Det kostade mig icke någon liten ansträngning att föra dig med mig, och däraf kom det sig att jag först på kvällen uppnådde en krog, som ligger midt i skogen. Som en sömndrucken lämnade jag dig kvar på gräsmattan och gick in för att hämta mat och dryck. I krogen sutto dragoner från ***, som enligt världens utsago skulle till gränsen spåra en munk, som på obegripligt sätt lyckats fly just i det ögonblick, då han på grund af en svår förbrytelse skulle afrättas i ***. För mig var det en gåta hur du kommit från residensstaden till skogen, men öfvertygelsen att du var den Medardus, man sökte, bjöd mig att uppbjuda all min varsamhet för att rädda dig ur den fara, hvori du syntes sväfva. På smygvägar skaffade jag dig öfver gränsen och kom slutligen till detta hus, där man upptog oss båda, då jag förklarade att jag icke ville skiljas från dig. Här var du säker, ty en här upptagen sjukling öfverlämnar man ej till utländska domstolar. Det var inte särdeles väl beställdt med dina fem sinnen, då jag bodde hos dig här i rummet och skötte dig. Man kunde icke heller prisa ditt sätt att röra dina lemmar, Noverre och Bestris skulle ha föraktat dig djupt, ty ditt hufvud hängde ned på bröstet, och ville man räta på dig, ramlade du omkull som en misslyckad kägla. Äfven din vältalighet var högst miserabel, ty du var fördömdt enstafvig, och i upprymda stunder sade du endast: »Hu, hu och me... me...« hvaraf man icke fick särdeles godt besked om din vilja och tanke, båda hade blifvit dig otrogna och vagabonderade nu på egen hand eller egentligen fot. Slutligen blef du på en gång öfvermåttan lustig, gjorde höga hopp och bölade af idel hänförelse, slet kåpan af kroppen för att bli fri från hvarje naturvidrig boja — din aptit...

»Sluta Schönfeld,« afbröt jag den hemske skämtaren, sluta! Man har redan berättat mig om det rysliga tillstånd, åt hvilket jag var hemfallen. Prisad vare Herrens eviga nåd och långmodighet, madonnans och helgonens förbön, för min räddning! — »Ack, ärevördige herre,« fortfor Schönfeld, »hvad har ni för nytta däraf? Jag menar af den särskilda andens funktion, som man kallar medvetande, och som ingenting annat är, än den fördömda verksamheten af en förbannad portvakt — tullsnok — öfverkontrollassistent, som uppslagit sitt otrefliga kontor i tullkammaren och vid hvar varupacke, som skall föras ut, säger till: „stopp, stopp, exporten är förbjuden. . . det skall stanna inom landet.“ s. 200 De vackraste juveler stickas i marken som de simplaste sädeskorn, och hvad som skjuter upp är på sin höjd betor, hvarur praktiken med tusen centners vikt pressar fram ett fjärdedels uns illasmakande socker. . . ha, ha. . . och likväl skulle den exporten utgöra grunden för handelsförbindelsen med den härliga Gudsstaden därofvän, där allt är prakt och härlighet. Gud i himmelen, herre! Jag skulle ha kastat allt mitt dyrt förvärfvade puder à la Maréchal eller à la Pompadour eller à la reine de Golconde i floden, där den är som djupast, om jag åtminstone på transitohandeln fått ned ett kvintin solstoft där uppifrån för att pudra perukerna på högst bildade professorer och skolkollegor och i främsta rummet min egen! Hvad säger jag? Hade min Damon i stället för den halmgula fracken kunnat på er, ärevördigaste af alla ärevördiga munkar, hänga den på solmantel, hvarmed de rika, öfvermodiga borgarne i den gudomliga staden stoltsera i hvardags, så hade hvad heder och värdighet beträffar, allt utfallit helt annorlunda: världen hölle er då för en gemen *glebae adscriptus* och djäfvulen för en *cousin germain*.«

Schönfeld hade rest sig upp och gick eller snarare skuttade med stora åtbörder och galna miner från det ena hörnet af rummet till det andra. Han var efter vanligheten i farten att med narraktigheter uppelda sin vanliga tokighet; jag grep honom därför vid händerna och sade: »Vill du då i stället för mig få borgerskap här? Är det omöjligt för dig att efter en minuts allvar låta vara med tokenskaperna?« — Han log sällsamt och sade: »Är det verkligen så dumt hvad jag pratar, då anden faller på mig?« — »Det är just olyckan,« genmälte jag, att i din gallimatias ofta ligger en djup mening på botten, men du stofferar och klutar ut allt med så mycket brokigt tyg, att en god tanke i äkta färg blir löjlig och omärklig, som en dräkt med trasgrannt påhäng. Som en drucken kan du icke gå i rak linje, du raglar hit och dit, och riktningen är sned!« — »Hvad är riktning?« afbröt mig Schönfeld lågt och med ett sursött leende. »Hvad är riktning, ärevördige kapuciner? Riktning förutsätter ett mål, som vi rätta oss efter. Är ni viss om ert mål, dy- s. 201

re munk? Befarar ni aldrig att ni ibland har fått för lite hjärna och i stället druckit litet för mycket på värdshuset och nu som en hufvudyr taktäckare ser två mål utan att veta hvilket, som är det rätta? För res-ten, kapuciner, skrif det på mitt stånds räkning att jag har komiken i mig som en angenäm blandning af spansk peppar med blomkål! Utan den är en hårkonstnär en erbarmlig figur, ett stackars dumhufvud, som har ett privilegium i fickan, utan att begagna det till sin lust och gamman.«

Den andlige hade uppmärksamt betraktat än mig, än den grimaserande Schönfeld och, då vi talade tyska, förstod han ej ett ord; nu afbröt han vårt samtal. »Förlåt, mina herrar, men plikten bjuder mig att göra slut på ett samtal, som omöjligt kan vara välgörande för någondera parten. Ni, min broder, är mycket för svag för att tala så länge om saker, som sannolikt väcka smärtsamma minnen ur det förflutna. Ni kan ju så småningom af er vän få veta allt, ty om ni också frisk lämnar denna anstalt, så skall väl eder vän fortfarande åtfölja er. Dessutom har ni« (han vände sig till Schönfeld) »ett sätt att föredraga, som allt för lifligt åskådliggör era ämnen. I Tyskland måste man anse er för tokig, och till och med hos oss skulle ni gälla som en bra Buffone. Ni kan göra er lycka på en komisk teater.« Schönfeld stirrade med uppspärrade ögon på den andlige, sedan ställde han sig på tåspetsarne, slog tillsammans händerna öfver hufvudet och ropade på italienska: »O ande, o öde, du har talat genom denne ärevördige herres mun!... Belcampo... Belcampo... sålunda skulle du lära känna din sanna kallelse... det är afgjordt!« Därmed sprang han på dörren. Morgonen därpå kom han resfärdig in till mig. »Käre broder Medardus, numera är du fullständigt frisk och behöfver icke längre min hjälp, jag drager bort dit, min inre kallelse för mig... Lef väl!... Tillåt dock att jag för sista gången på dig utöfvar min konst, som nu förefaller mig som ett uselt handverk!« s. 202 Han tog fram knif, sax och kam och gjorde under tusen grimaser min tonsur och mitt skägg i ordning. Oaktadt den trohet, han visat mig, föreföll mig mannen hemsk, och jag var glad att han skildes från mig. Med stärkande medicin hade läkaren tämligen återställt mig; min hy hade blifvit friskare, och genom promenader återvann jag efter hand mina krafter. Jag var säker på att jag kunde tåla vid en resa till fots och lämna ett hus, som väl är nyttigt för den själssjuka, men måste vara rysligt och hemskt för den friske.

Man hade trott det vara min afsikt att företaga en pilgrimsfärd till Rom, och jag beslutade mig för att verkligen göra detta och vandra sålunda på den väg, som anvisades mig som ledande till detta mål. Oaktadt jag återfått min andliga friskhet, kände jag mig dock som för-

sänkt i ett känslolöst tillstånd, som lade öfver hvarje bild i mitt inre ett dystert flor, så att allt tycktes mig färglöst, grått i grått. Jag stirrade framför mig för att upptäcka en ort, där jag kunde tigga mig mat och nattkvarter, och var full af glädje, när andäktiga fyllde min tiggarsäck och flaska, och upprepade i gengäld mekaniskt mina böner. Andligen var jag nedsjunken till en vanlig, stupid tiggarmunk. På så sätt kom jag slutligen till det stora kapucinerkloster, som, omgifvet af ekonomibyggnader, ligger där enstaka få timmars väg från Rom. Där var man pliktig att upptaga en ordensbroder, och jag tänkte hvila ut i all maklighet. Jag föregaf att jag, sedan det kloster i Tyskland, jag tillhört, blifvit upphäfdt, företagit en pilgrimsfärd och nu önskade inträde i ett annat kloster af min orden. Man förplägade mig rikligen med den vänlighet, som är karakteristisk för italienska munkar, och priorn förklarade, att, om ej ett löfte tvunge mig att färdas vidare, kunde jag i egenskap af främling stanna i klostret så länge som det passade mig själf. Det var tiden för vesper, munkarne gingo till korbönen, och jag inträdde i kyrkan. Skeppets djärfva och härliga byggnad försatte mig i en icke ringa förundran, men min till jorden böjda själ kunde icke lyfta sig uppåt som s. 203 fordomdags, då jag ett knappast uppvaknadt barn skådade »den heliga lindens« kyrka. Sedan jag förrättat min bön vid högaltaret, skred jag genom sidoskeppen, i det jag betraktade altartaflorna, som efter vanligheten framställde de helgons martyrier, åt hvilka de voro invigda. Slutligen kom jag in i ett sidokapell, hvars altare magiskt belystes af de genom de brokiga fönsterglasen infallande solstrålaren. Jag ville betrakta målningen och steg upp för altarstegen. — Den heliga Rosalia — den ödesdigra altartaflan i mitt kloster. — Ack! — Jag såg Aurelia! Min hela lefnad — mina misräkningar — mina tusen synder — Hermogenes — mordet af Aurelia — allt — allt blef till en enda fasansfull tanke, som likt ett spetsigt, glödande järn borrade sig in i min hjärna. Mitt bröst — mina ådror och muskelfibrer söndersletos af de våldsamaste marterande kval! Ingen död, som kunde lindra dem! Jag kastade mig ned och sönderslet i rasande förtviflan min klädnad, jag tjöt i tröstlös jämmer, så att det gaf eko rundt om i kyrkan: »Jag är fördömd, jag är fördömd! Ingen tröst, ingen nåd finnes mera för mig, hvarken härnere eller därofvän. För helvetet, helvetet, den eviga fördömsen, är jag skändlige syndare bestämd!« Man lyfte upp mig, munkarne voro i kapellet, och framför mig stod priorn, en högväxt, ärevördig gubbe. Han såg på mig med ett obeskrifligt, mildt allvar, han fattade mina händer och det var som om ett helgon, uppfyllt af himmelskt medlidande, fasthölle den förlorade öfver den eldpöl, hvori han var nära att störta. »Du är sjuk, min broder,« sade priorn. »Vi vilja föra dig till klost-

ret, där du åter kan hämta dig.« Jag kysste hans händer och klädnad, jag kunde icke tala, utan endast djupa, ångestfulla suckar förrådde den fruktansvärda sönderslitenheten i min själ. Man förde mig till rektoriet, munkarne aflägsnade sig på en vink af priorn, och jag blef ensam med honom. »Min broder,« började han, »du synes vara tyngd af en svår syndabörda, ty endast den mest djupa och tröstlösa ånger s. 204 öfver en begången ogärning kan bete sig som du. Dock, stor är Herrens långmodighet, stark och kraftig är helgonens förbön, fatta förtroende — du bör bikta för mig och om du gör bot, skall kyrkans tröst komma dig till del!« Då förekom det mig som om priorn varit den gamle pilgrimen från »den heliga linden« och han det enda väsen i hela vida världen, för hvilken jag kunde uppenbara hela min af synd och brott uppfyllda lefnad. Ännu var jag icke mäktig ett enda ord, men kastade mig ned i stoftet för gubbens fötter. »Jag går in i klosterkapellet,« sade han med högtidlig stämma och gick därifrån. Jag återvann fattningen, skyndade efter honom, han satt i biktstolen och omedelbart gjorde jag hvad anden oemotståndligt dref mig till; jag biktade allt — allt!

Förskräcklig var den botgöring, som priorn ålade mig. Utstött från kyrkan, som en spetelsk förjagad från brödernas sammankomster, låg jag i klostrets grafhvalf, lifnärande mig med smaklösa, i vatten kokta örter och gisslande mig med marterverktyg, som den sinnrikaste grymhet uppfunnit, och endast höjande min röst till själfanklagelser, till förkrossad bön om räddning från det helvete, hvars lågor redan slogo upp omkring mig. Men när blodet strömmade ur hundratals sår och smärtan brann som stygn af hundratals giftiga skorpioner, när naturen slutligen gaf vika och jag som ett vanmäktigt barn sjönk i sömnens skyddande armar, då uppstego förhatliga drömbilder och beredde mig nya dödsqual. Fasansfullt tog hela min lefnad gestalt. Jag såg Eufemia, hur hon nalkades mig i sin yppiga skönhet, och skrek öfverljuddt: »Fördömda hvad vill du mig, i mig har helvetet ingen del!« Då slog hon tillbaka sin klädnad, och fördörelsens fasa grep mig. Hennes kropp var intorkad till ett benrangel, men i skelettet slingrade sig otaliga ormar om hvarandra och sträckte emot mig sina hufvuden med de glödande tungorna. »Låt mig vara, dina ormar stinga min sårade barm... de vilja göda sig af mitt hjärteblod... men då dör jag... då dör jag... döden rycker mig undan din hämnd.« Så skrek jag, men då tjöt gestalten: »Mina ormar kunna nära sig af ditt hjärteblod, men detta utgör icke ditt kval — din pina bor inom dig och dödar dig ej, ty du lefver i den. Ditt kval är tanken på dina brott, och den är evig!« — Den blödande Hermogenes visade sig, men för honom flydde Eufemia, och han sväfvade förbi, pekande på sitt som ett kors formade sår i halsen. Jag

ville bedja, men då begynte ett tisslande och tasslande, som förvirrade mina sinnen. Människor, som jag aldrig förr sett, uppenbarade sig i galet groteska ombildningar. Hufvuden kröpo omkring på gräshoppsben, som vuxit fram vid öronen och hånskrattade åt mig — sällsamma fåglar — korpar med människoanleten susade i i luften. Jag igenkände konsertmästaren i B. med sin syster, som rörde sig i vild valstakt till broderns ackompanjemang, men han spelade på sitt eget bröst, som förvandlats till en fiol. Belcampo med ett fult ödlehufvud ridande på en äcklig, bevingad mask, kom emot mig och ville kamma mitt skägg med en kam af glödande järn, något som icke lyckades honom. Galnare och galnare blir virrvarret, gestalterna blifva allt vidunderligare, ifrån den minsta lilla myra på dansande människofötter till ett långsträckt hästskelett med lysande ögon och huden förvandlad i ett schabrak, hvarpå en ryttare med gloende ugglehufvud sitter. En bågare utan botten är hans lifharnesk och en upp och nedvänd tratt hans hjälm! Allt helvetets gyckel hade blifvit lössläppt. Jag hörde mig själf skratta, men skrattet skär i mitt bröst, allt mera brännande blir smärtan, och alla sår blöda starkare. — En kvinnogestalt lyser fram, och helvetespaket viker undan — hon skrider fram till mig! — Ack, det är Aurelia! »Jag lefver och tillhör dig,« säger uppenbarelsen. — Då vaknar synden inom mig. Rasande af vildt begär, omsluter jag henne med mina armar. Min vanmakt är försvunnen, men då känner jag en kväfvande tyngd på bröstet, sträf borst sticker mig i ögonen, och satan skrattar gällt till! Nu tillhör du mig! Med ett skri af fasa vaknar jag och snart flyter blodet i strömmar för de gisselslag, hvarmed jag tuktar mig i min tröstlösa förtviflan. Ty till och med en syndig dröm, en brottslig tanke fordrar dubbel bot.

Slutligen var den tid, som priorn bestämt för min strängaste botgöring, förfluten, och jag steg upp ur grafhvalfvet för att i själfva klostret, men i en afskild cell, afsöndrad från bröderna, fullgöra de mig nu pålagda botöfningarne. Därpå under allt lindrigare grader af späkningar tilläts mig inträde i kyrkan och deltagande i brödernas korbön. Dock, detta sista slag af botgöring, som skulle bestå i vanligt gisslande, tycktes mig själf icke tillräcklig. Ståndaktigt tillbakavisade jag den bättre kost, som erbjöds mig, hela dagar låg jag utsträckt på det kalla marmorgolfvet framför den heliga Rosalias bild, och i min ensamma cell pinade jag mig på det grymmaste, ty genom yttre kval tänkte jag döfva mina inre, gräsliga marter. Det var förgäfvets, ty alltjämt återkommo dessa bilder, som föddes af min tanke, och jag var prisgifven åt satan själf, åt hans mina ansträngningar hånande marter och hans lockelser till synd. Min stränga botgöring och det oerhörda sätt, hvarpå

jag verkställde den, väckte munkarnes uppmärksamhet. De betraktade mig med vörtnadsfull skygghet, och jag hörde dem hviska sinsemellan: »Det är ett helgon.« Detta ord väckte min fasa, ty jag erinrade mig endast lifligt den hemska synen i kapucinerkyrkan i B., då jag i för-mätet vansinne tillropade den på mig stirrande målaren: »Jag är den helige Antonius!«

Den sista delen af den af priorn bestämda tiden för min botgöring var slutligen förfluten, utan att jag upphörde med att martera mig, fastän min natur syntes vilja duka under för kvalen. Mina ögon voro slocknade, min såriga kropp var ett blödande benrangel, och det kom ända därhän, att jag, sedan jag timalt legat på golfvet, icke mera kunde resa mig utan hjälp. Priorn lät kalla mig till samtalsrummet. »Min broder,« började han, »känner du genom din stränga bot någon inre s. 207
lättnad? Har himmelens tröst kommit dig till del?« — »Nej, ärevärdige herre,« svarade jag med dof förtviflan. »I det jag,« fortfor priorn med höjd röst, »i det jag ålade dig, min broder, sedan du för mig biktat en följd af fasansfulla brott, den strängaste bot, följde jag kyrkans lagar, som äska att den missdådare, som icke nås af rättvisans arm och ångerfull inför Herrens tjänare bekänner sina förbrytelser, också genom yttre handlingar skall betyga sanningen af sin ånger. Han skall helt vända sin själ mot det himmelska och likväl pina sitt kött, på det att den jordiska smärtan skall uppväga missgärningarnes djäfvulska lust. Jag tror likväl — och berömda kyrkofäder biträda denna min mening — att de gräsligaste kval, som botgöraren tillfogade sig, icke kunna taga ett kvintin bort från syndabördan, om han på dem stöder sin tillförsikt och för den skull håller sig värdig den Eviges nåd. För mänskligt förnuft är det outgrundligt, huru den Evige mäter våra handlingar, *den* är förlorad, som, fast ren från verkliga brott, förmätet tror sig kunna storma himmelen med yttre verk af fromhet, och den botgörare, som efter fullgjord bot tror sitt brott utplånadt, visar att den inre ångern ej varit äkta. Du, käre broder Medardus, känner icke ännu någon tröst, och detta bevisar sannfärdigheten af din ånger, sluta nu upp — jag vill det — med alla gisslingar, tag till dig bättre föda och fly icke längre umgänget med bröderna. Vet att din hemlighetsfulla lefnad, med alla dess underbaraste förvecklingar, är mera känd af mig än af dig själf. Ett öde, som du icke kunde undslippa, gaf satan makt öfver dig, och i det du syndade, blef du endast hans verktyg. Mena icke därför, att du är mindre syndig i Herrens ögon, ty dig var gifven kraft att i modig strid betvinga satan. I hvilket hjärta rasar icke det onda och står emot det goda; men utan denna kamp gifves det ingen dygd, ty den är den goda maktens seger öfver den onda, liksom synden härleder sig från

motsatsen? — För det första bör du veta att du anklagar dig för *en* förbrytelse, som du endast begått med din vilja. — Aurelia lefver, i vildt vansinne sårade du dig själf, och det var blodet från ditt eget sår, som flöt öfver din hand. . . Aurelia lefver. . . jag vet det.« s. 208

Jag kastade mig på knä och upplyfte mina händer i bön, djupa suckar undsluppo mitt bröst och tårar strömmade ur mina ögon! — »Vidare må du veta,« fortfor priorn, »att den där gamle, sällsamme målaren, som du talade om i bikten, så länge jag minns tillbaka, ibland har besökt vårt kloster och kanhända ånyo snart skall inträffa här. Han har lämnat mig en bok i förvar, som innehåller åtskilliga teckningar, men särskildt en berättelse, som han vid hvarje besök hos oss tillökar med några rader. Han har icke förbjudit mig att lämna denna bok i andra händer, och jag vill så mycket hellre anförtro dig den, som detta är min heligaste plikt. Där skall du erfara sammanhanget i dina egna, sällsamma öden, som än försatt dig i en värld af underbara visioner, än i ett lif af gemenaste slag. Man säger att det underbara har försvunnit från jorden, men jag tror det icke. Undren lefva kvar, ty om man också icke vill så benämna allt det underbara, hvaraf vi dagligen omgifvas, emedan vi lyckats aflura en rad af företeelser en regel för deras cykliska återupprepande, så genombryter ofta denna krets ett fenomen, som vi i förstockad slöhet icke tro på, då vi ej förmå att begripa det. Hårdnackadt förneka vi inför vår inre syn en sådan företeelse, emedan den var för genomskinlig att afspeglas på vårt yttre ögas okänsliga yta. Den där sällsamme målaren räknar jag till dessa utomordentliga uppenbarelser, som gäcka hvarje känd regel; och jag tviflar på att hans kroppsliga omhölje är hvad man kallar verkligt. Så mycket är säkert att ingen hos honom har iakttagit de vanliga lifsfunktionerna. Oaktadt i boken, i hvilken han endast tycktes läsa, efter hvar gång han varit här, flera blad än förut varit fullskrifna. Det är äfvenledes besynnerligt, att innan du, käre broder Medardus, biktade för mig, allt i boken tycktes vara ett förvirradt klotter och otydliga skisser af en fantastisk målare, som först efteråt blef läsbart och möjligt att tyda. Jag vågar icke närmare utlåta mig om hvad jag i afseende på målaren tror och anar. Du själf får gissa det, eller hemligheten skall fastmer yppa sig själf. Gå och hämta krafter, och när du — som jag tror att du efter få dagars förlopp skall göra — känner dig andligen upprättad, får du af mig den märkvärdige målarens underbara bok.« s. 209

Jag gjorde som priorn önskade, åt tillsammans med bröderna, underlät späkningarne och inskränkte mig till innerlig bön framför helgonens altaren. Blödde också mitt hjärtesår alltjämt, blef äfven icke smärtan mindre, som värkte inom mig, så öfvergäfvog mig likväl de

hemska drömsynerna, och ofta, då jag dödstrött och sömlös låg på mitt hårda läger, omfläktade mig som änglavingar, och jag såg gestalten af den lefvande Aurelia, som med himmelskt medlidande i sin tårade blick böjde sig ned öfver mig. Som beskrämmande utsträckte hon handen öfver mitt hufvud; då sänkte sig mina ögonlock, och en ljuf vederkvickande slummer göt ny lifskraft i mina ådror. När priorn märkte att min ande återvunnit en smula spänstighet, gaf han mig målarens bok och uppmanade mig att uppmärksamt läsa den i hans cell. Jag slog upp den, och det första som mötte min blick, voro de i konturer antydda och i ljus och afskuggningar utförda teckningarne till freskomålningarne i »den heliga linden«. Icke alls någon häpnad, ej den ringaste lust att hastigt lösa gåtan väcktes inom mig. Nej! — Det fanns icke någon gåta för mig, jag visste ju sedan länge allt, som gömdes i denna målarbok. Det som målaren på de sista sidorna infört i boken med liten, knappast läsbar och mångfärgad skrift var mina drömmar och aningar, endast framställda i tydliga och bestämda drag, såsom jag aldrig kunnat göra det.

Infogad anmärkning af utgifvaren.

s. 210

Broder Medardus fortfar här, utan att vidare inlåta sig på hvad han fann i målarboken, i sin berättelse hur han tog afsked från den i hans hemligheter invigde priorn och de vänliga bröderna och hur han företog sin pilgrimsfärd till Rom och öfverallt i S:t Peter, S:t Sebastian och S:t Laurentius, i St. Giovanni a Laterano och S:ta Maria Maggiore knäböjde och bad vid alla altaren, hur han till och med ådrog sig påfvens uppmärksamhet och slutligen fick ett rykte om sig för helighet, hvilket fördref honom från Rom, emedan han nu var en ångrande syndare och kände med sig att han *icke* var något annat. Men vi — jag menar mig och dig, gunstig läsare, känna för litet af broder Medardus' aningar och drömmar för att, utan att läsa hvad målaren upptecknat, kunna om också i ringa mån sammanknyta det band, som liksom i en knut enar alla de förvirrade trådarne i Medardus' historia. En bättre liknelse är det förresten att den fokus fattas oss, där de olikfärgade strålarne bryta sig. Den hädangångne kapuciner munkens manuskript var inslaget i gammalt förgulnad papper, och detta pergament, betäckt med en nästan oläslig skrift, där en sällsam hand uppenbarade sig, retade icke litet min nyfikenhet. Efter mycken möda lyckades jag att chiffrera bokstäfver och ord, och hur förvånad blef jag ej, då det blef klart för mig att det var just den i målarboken upptecknade berättelse, hvarom Medardus talar. Den är skriven på mycket gammal italienska, nästan

krönikeartad och mycket aforistisk. Den egendomliga tonen klingar på tyska skarp och dämpad tillika som sprunget glas; det var likväl nödigt att till förståendet af det hela här inflika öfversättningen; jag gör detta, sedan jag med ledsnad ännu tillfogar följande. Den furstliga familj, från hvilken den ofta omnämnde Francesco härstammade, kvarlefver ännu i Italien, och likaledes lefva ännu ättlingar af den furste, i hvilkens residens Medardus vistades. Det var därför omöjligt att uppgifva namnen, och otympligare och oskickligare, än den som i dina händer, s. 211 gunstige läsare, öfverlämnar denna bok, är ingen i vida världen, då det gäller att hitta på namn, där det finnes verkliga och, som här är fallet, till på köpet sköna och romantiskt klingande. Vederbörande utgifvare tänkte nog kunna taga sig fram med »fursten,« »baronen« o. s. v., men när nu den gamle målaren utreder de mest hemlighetsfulla och invecklade familjeförhållanden, är det lätt att inse att man ej kan göra sig förstådd med allmänna beteckningar. Han måste liksom med invecklade figurer och snirklar utrusta målarens enkla krönikekoral med allehanda förklaringar och randbemärkningar. Gunstig läsare, å utgifvarens vägnar anhåller jag att du ville, innan du läser vidare, lägga märke till följande: Camillo, furste af P. uppträder som stamfader för den familj, hvarur Francesco, Medardus' fader, härstammar. Theodor, furste af W. är fader till den Alexander, furste af W., vid hvilkens hof Medardus uppehöll sig. Hans broder Johan, furste af W., förmälde sig med den italienska prinsessan Giacinta B. Baron von F:s familj uppe i bergstrakten är bekant och endast att bemärka att baronessan von F. härstammade från Italien, ty hon var dotter till grefve S., en son af grefve Filippo S. Käre läsare allt skall bli förklarligt, om du blott behåller i minnet dessa få förnamn och bokstäfver. I stället för fortsättningen på berättelsen följer nu:

Den gamle målarens pergament.

— — Och det begaf sig att republiken Genua, hårdt ansatt af de ali-gierska korsarerna, vände sig till den store sjöhjälten Camillo, furste af P., med begäran att han med fyra välustrustade och bemannade galärer måtte anställa jakt på de förmätne sjöröfvarne. Camillo, törstande efter ärorika bragder, tillskref strax sin äldste son, Francesco, att han skulle komma för att i sin faders frånvaro regera landet. Francesco öfvade i Leonardo da Vincis skola målarekonsten, och konstens ande s. 212 hade blifvit honom så öfvermäktig, att han icke längre förmådde tänka på annat. För den skull höll han konsten förmer än all prakt och ära på jorden, och andra människors äflan och traktan tycktes honom som en

lönlös sträfvan efter tom flärd. Han kunde icke lämna sin konst och sin redan ålderstigne mästare, utan skref tillbaka till fadren att han förstode att föra penseln, men icke spiran och ville stanna hos Leonardo. Då vardt den gamle, stolte furst Camillo högeligen vredgad, kallade sonen en ovärdig narr och sände en förtrogen tjänare, som skulle föra sonen tillbaka. Men när nu Francesco ståndaktigt nekade att återvända och förklarade att en furste, omstrålad af tronens hela glans, tycktes honom vara en eländig varelse jämfördt med en duglig målare, och att stora krigsbragder vore en grym och jordisk lek och däremot målarens skapelse en ren afspegling af en inneboende gudomlig ande, förgrymmades sjöhjälten Camillo och svor att förskjuta Francesco och tillförsäkra hans yngre bror Zenobio tronföljden. Francesco var tillfreds därmed och afstod formellt och högtidligt i en urkund till förmån för sin yngre broder rätten till furstetronen, och så hände det sig att, när den gamle furst Camillo i hård och blodig kamp med aligiererna förlorat lifvet, Zenobio tillträdde regeringen, och däremot Francesco, förnekande sitt furstliga stånd och namn, blef målare och bekymmersamt nog lefde på ett litet årsunderhåll, som den regerande brodern tillerkänt honom. Francesco hade annars varit en stolt, öfvermodig yngling, hvilkens vilda sinne endast den gamle Leonardo kunde tämja, och när Francesco afsagt sig sitt furstliga stånd, blef han Leonardos trogne och fromme son. Han hjälpte den gamle att fullborda månet stort och betydelsefullt verk, och så skedde det att lärjungen, svingande sig upp till mästarens höjd, blef berömd och måste måla en mängd altartaflor för kyrkor och kloster. Den gamle Leonard stod honom bi med råd och dåd, till dess han slutligen afled vid hög ålder. Då kom, som en länge med möda undertryckt eld, stoltheten och öfvermodet ånyo till utbrott. Han ansåg sig för sin tids störste målare, och sammanparande den hunna konstskickligheten med sitt stånd, kallade han sig själf för »målarfursten«. Han talade föraktfullt om den gamle Leonardo, och afvikande från dennes fromma och enkla stil, skaffade han sig ett nytt manér, som bländade massans ögon med gestalternas yppighet och prålände färgglans, och det öfverdrifna berömmet gjorde honom allt mera fåfång och öfvermodig. Det hände att han i Rom råkade i lag med vilda och utsväfvande unga män, och som han numera i allt ville vara den förste och utomordentligaste, var han också snart i lasternas stormväder den djärfvaste seglaren. Förförda af hedendomens falska och bedrägliga prakt, bildade de unge männen med Francesco i spetsen ett hemligt sällskap, i hvilket de, brottsligt förhånande kristendomen, efterapade de gamle grekerna och med fräcka tärnor firade skamliga och syndiga fester. Det var målare, men än flere bildhuggare ibland dem, de ville

endast veta af den antika konsten och utskrattade allt, som nya konstnärer, eldade af den heliga kristendomen, till dess ära skapat af skön konst. I ohelig hänförelse målade Francesco många bilder ur antikens lögnaktiga fabelvärld. Ingen förmådde som han lifslevvande framställa kvinnliga figurers okyska yppighet, i det han lånade karnationen från lefvande modeller och form och modellering från gamla marmorstatyer. I stället att som först i kyrkor och kloster uppbygga sig med de gamla mästarnes härliga taflor och med konstnärlig andakt innerligt tillgodogöra sig dem, afteknade han flitigt de ljugande hednagudarnes bilder. Framför allt var han upptagen af en berömd Venusstaty, som han ständigt hade i tankarne.

Det årsunderhåll, som Zenobio utfäst åt sin broder, uteblef en gång längre än vanligt, och så kom det sig att Francesco råkade i svår penningeknipa till följd af sitt vilda lefverne, som snart gjorde slut på förtjänsten och från hvilket han likväl ej ville afstå. Då kom han att tänka på att han för längesedan af ett kapucinerkloster fått i uppdrag att för ett högt pris måla en bild af den heliga Rosalia, och han beslöt att för att få pengar hastigt fullända detta verk, som han af afsky mot alla kristna helgon ej velat gripa sig an med. Han tänkte sig framställa den heliga naken och i figur och ansiktsbildning liknande Venusbilden. Utkastet lyckades öfvermåttan väl, och de skändliga unge männen prisade högligen Francescos nesliga infall att för de fromma munkarnes räkning uppställa i kyrkan en hednisk afgudabild i stället för det kristna helgonet. Men då Francesco började att måla, då gestaltade sig allt annorlunda än hvad han haft i sinnet, och en mäktigare makt öfvervann den usla lögnens ande, som behärskat honom. En ängels anlete från himmelen började lysa fram ur de mörka töcknen, men som gripen af skygg ångest för att kränka det heliga och hemfalla åt Herrens straffdom, vågade Francesco icke fullborda ansiktet och omkring den naket tecknade kroppen lade sig tuktiga kläder i behagliga veck, en mörkröd klädning och en azurblå mantel. I sin skrifvelse till målaren Francesco hade kapucinermunke endast uppgifvit den heliga Rosalias bild, utan att närmare bestämma om huruvida en tänkvärd händelse ur hennes lif skulle bli ämnet, och därför hade Francesco i midten af duken gjort ett utkast till helgongestalten, men nu, drifven af anden, målade han rundt omkring allehanda figurer, som underbart samverkade för att framställa helgonets martyrium. Francesco hade helt och hållet gått upp i sin tafla, eller bilden hade fastmer själf blifvit den mäktige ande, som omfattade honom med sina starka armar och lyfte honom ur det syndiga lif, som han hittills fört. Men han kunde icke göra helgonets anlete färdigt, och detta blef för honom ett hel-

vetiskt kval, som borrhade i hans själ med skarpa taggar. Han tänkte icke längre på Venusbilden, men det tycktes honom som såge han den gamle målaren Leonardo, som betraktade honom med beklagande min och ängsligt och smärtsamt talade: »Ack, jag ville hjälpa dig, men får det icke; du måste först afstå från dina syndiga sträfvanden och i ånger och djup ödmjukhet anropa om förbön de helgon, mot hvilka du brutit.« s. 215
De unge männen, som Francesco så länge undvikit, uppsökte honom i hans verkstad och funno honom som en vanmäktig sjukling ligga utsträckt på sitt läger. Men när Francesco för dem klagade sin nöd, huru han, som om en ond ande brutit hans kraft, ej förmådde göra färdig den heliga Rosalias bild, skrattade de alla och sade: »Ack, broder, hur har du nu på en gång blifvit så sjuk? Låtom oss bringa Aesculapius och Hygiæa ett dryckesoffer för den svages tillfrisknande!« Man hämtade syrakuservin, som ynglingarne hällde i dryckesskålar och utgöto, verkställande libationer åt de hedniska gudarna framför den ofulländade taflan. Men när de sedan själfva begynte dricka och erbjödo Francesco vin, ville denne icke dricka med och deltaga i de vilda brödernas lag, oaktadt de utbragte skålar till fru Venus' ära. Då sade en af dem: »Den dumme målaren är verkligen sjuk till tankar och lemmar, och jag måste hämta en doktor.« Han kastade öfver sig sin mantel, tog på sig värjan och gick ut genom dörren. Det dröjde icke många ögonblick, innan han återkom och sade: »Se bara, jag är nog själf en läkare, som kan bota sjuklingen där.« Den unge mannen, som i gång och hållning försökte göra sig lik en gammal läkare, trippade omkring med krokiga knän och förvred sitt ungdomliga ansikte i så många veck och rynkor, att han såg ut som en gammal ful gubbe, och ynglingarne skrattade och utropade: »Se då hvad den doktorn kan göra för lärda miner!« Doktorn närmade sig den sjuke Francesco och sade med rå och hånfull röst: »Ack, du stackars karl, jag måste väl hjälpa upp dig ur din bedröfliga vanmakt! — Stackare, så blek och sjuk du ser ut, fru Venus kan du icke behaga på det sättet. — Smaka på min undermedicin! Då du nu skall måla helgon, skall min dryck nog kunna ge dig krafter, ty det är vin ur den helige Antonius' källare.« Den förmente doktorn hade ur sin mantel tagit fram en flaska, som han nu öppnade. Ur flaskan utströmmade en sällsam doft, som bedöfvade de unge männen, så att de öfverväldigade af sömnhet, sjönko ned i stolarne och slöto ögonen. Men Francesco, rasande öfver att bli förhånad som en vanmäktig vekling, rök flaskan ur doktors händer och drack i fulla drag. »Välbekommet!« ropade ynglingen, som nu återtagit sitt ungdomliga ansikte och sin spänstiga gång. Sedan väckte han ynglingarne ur sömnen, och de tumlade i hans sällskap utför trappan. Som berget Vesuvius med

vildt brusande sprutar förtärande lågor, så rasade nu strömmar af eld i Francescos inre. För sina ögon såg han som lefvande alla de hedniska fabler, han förr målat, och han ropade med hög röst: »Ack, du måste komma, o min älskade gudinna, du måste få lif och bli min, om icke, viger jag mig åt underjordens gudar. Då fick han se fru Venus stå tätt framför taflan och vänligt vinka åt honom. Han sprang upp från sin bädd och började måla på den heliga Rosalias hufvud, emedan han nu troget tänkte afbilda fru Venus täcka ansikte. Det förekom honom som om hans fasta vilja icke kunde bjuda öfver hans hand, ty penseln gled alltjämt undan från de moln, som höljde den heliga Rosalias hufvud, och strök mot hans vilja på hufvudena af de barbarer, af hvilka hon var omgifven. Och likväl blef den heligas himmelska anlete allt tydligare och blickade på Francesco med ögon, som så strålade af lif, att han som dödligt träffad af en ljungeld, störtade till golfvet. När han återkom till sina sinnen uppreste han sig mödosamt och vågade ej se bort till taflan, som blifvit honom så hemsk, utan smög sig med sänkt hufvud till bordet, där doktors vinflaska stod, och tog sig en duktig klunk. Då återfick Francesco sina krafter och betraktade sin tafla; den stod där färdig ända till sista penseldraget, och icke den heliga Rosalias ansikte, utan hans älskade Venusbild log emot honom med förföriska ögonkast. I samma stund upptändes Francesco af vildt, brottsligt begär. Han tjöt af vanvettig åtrå, han erindrade sig den hedniska bildhuggaren Pygmalion, hvilkens historia han målat, och bad som han till fru Venus att hon i hans bild måtte inblåsa lif. Det tycktes honom snart att bilden började röra sig, dock, när han ville sluta den i sina armar, såg han att den förblifvit dödt lärft. Då slet han af sig sitt hår och betedde sig som en, som blifvit besatt af djäfvulen.

s. 217

Så framlefde Francesco två dagar och två nätter; på tredje dagen, då han stel som en bildstod stod framför taflan, öppnades dörren till hans rum, och det prasslade bakom honom som af kvinnokläder. Han vände sig om och varseblef en kvinna, som han igenkände som originalet till taflan. Han blef nästan från sina sinnen, när han nu lifslevande i en endast af fantasien hunnen skönhet såg framför sig den bild, som han i tankarne skapat efter en marmorstaty, och en rysning grep honom, då han betraktade målningen, som nu tycktes honom vara en trogen spegelbild af den främmande kvinnan. Detta hade på honom samma verkan, som en underbar andeuppenbarelse plägar utöfva, hans tunga var bunden, mållös föll han på knä inför den främmande och lyfte som tillbedjande sina händer. Den främmande kvinnan uppreste honom leende och sade honom, att hon redan som liten flicka, då han var i målarskola hos den gamle Leonardo da Vinci, ofta sett honom och

till honom fattat en ousäglig kärlek. Nu hade hon lämnat föräldrar och anhöriga och ensam vandrat till Rom för att uppsöka honom, emedan en inre stämma sagt henne att han älskade och af idel längtan och åtrå afbildat henne, något som hon nu såge vara sant. Francesco förstod nu att ett egendomligt själarnes samförstånd utöfvat sitt inflytande, och att detta gifvit upphof till den underbara taflan och hans kärlek till densamma. Full af innerlig kärlek omfamnade han kvinnan och ville strax föra henne till kyrkan, för att en präst för evigt skulle förena dem genom äktenskapets heliga sakrament. Kvinnan tycktes fasa däröfver och sade: »Ack, min älskade Francesco, är du ej en käck konstnär, som icke låter fjättra dig af den kristna kyrkans band? Är du icke med kropp och själ tillgifven den glada, friska antiken och dess lifvet vänskapligt sinnade gudar? Hvad angår vårt förbund de tråkiga prästerna, som i dystra hallar jämra bort sitt lif i hopplös klagan? Låtom oss ljusst och gladt fira vår kärleks fest!« Francesco förfördes af kvinnans tal, och så skedde det att han redan samma afton firade sitt bröllop med den främmande kvinnan under hedniska ceremonier och i sällskap med de åt ett syndigt och brottsligt lättsinne hemfallna unge män, som kallade sig hans vänner. Det visade sig att kvinnan medfört en kista, full af klenoder och reda penningar, och Francesco framlefde en lång tid med henne, frossande i syndiga njutningar och utan att utöfva sin konst. Kvinnan kände sig hafvande och blomstrade då först upp i ännu mera lysande fågring, hon såg ut att helt och hållet vara den till lif väckta Venusbilden, och Francesco kunde knappast bära sitt lufs yppiga lycka. En natt väcktes Francesco af ett dämpadt, ångestfullt stönande; då han förskrämd sprang upp och med ljuset i handen såg efter sin hustru, hade hon födt honom en gosse. Hastigt måste tjänarne skynda bort för att hämta barnmorska och läkare. Francesco tog barnet från moderns sköte, men då utstötte kvinnan ett hemskt, genomträngande skrik, och vred sig, som under greppet af starka händer. Barnmorskan kom med sin piga, och efter dem kom läkaren. När de ville hjälpa kvinnan, ryggade de tillbaka af fasa, ty kvinnan var dödsstel, hals och bröst vanställda af blåa, vidriga fläckar och i stället för ett ungt, skönt ansikte sågo de ett gräsligt förvridet och rynkigt anlete med öppna stirrande ögon. Vid de båda kvinnornas skrik skyndade grannfolket till, från början hade det varit allehanda besynnerligt prat om den främmande kvinnan, och det yppiga lefnadssätt, som Francesco förde, hade varit alla en styggelse, och det var nära på att man vid de andliga domstolarne angifvit detta konkubinats utan prästerlig vigsel. Nu när de sågo den gräsligt vanställda döda, voro alla säkra på att hon lefvat i förbund med djäfvulen, som nu satt sig i besittning

s. 218

s. 219

af henne. Hennes skönhet hade blott varit trolldom och en bedräglig synvilla. Alla, som kommit dit, flydde förskräckta därifrån, ingen ville röra vid den döda. Francesco visste nu med hvem han haft att göra och greps af en fasansfull ångest. Alla hans brott stodo honom för ögonen, och Herrens straffdom började redan här på jorden, då helvetets lågor uppflammade i hans själ.

Dagen därpå kom en medlem af den andliga domstolen med sina betjänter och ville häkta Francesco, men då vaknade hans mod och stolthet, han gjorde sig plats med värjan och kom undan. Ett stycke från Rom fann han en håla, där han trött och utmattad gömde sig. Utan att hafva haft ett tydligt medvetande därom, hade han vecklat in den nyfödde gossen och tagit honom med sig. Full af vrede, ville han nu krossa det af den djäfvulska kvinnan födda barnet mot stenarne, men när han upplyfte det, gaf det klagande ljud ifrån sig, och han greps af medlidande. Han lade gossen på den mjuka mossan och gaf honom dropparne af en pomerans, som han burit med sig. Likt en botgörande eremit tillbragte han nu flera veckor i grottan och omvändande sig från den synd, hvori han lefvat, anropade han innerligt helgonen. Men framför allt bad han till den svårt kränkta Rosalia att hon skulle bli hans förespråkarska inför Herrens tron. En afton låg Francesco bedjande på knä i vildmarken och såg hur solen, som dök ned i hafvet i väster, uppsände sina röda lågor. Men när lågorna förbleknat i den grå aftondimman, varsnade Francesco i rymden ett lysande rosaskimmer, som snart begynte forma sig till gestalter. Francesco såg hur Rosalia, omgifven af änglar, knäböjde på ett moln och djupt hviskande uttalade orden: »Herre, förlåt mannen att han i sin svaghet och vanmakt ej förmådde motstå satans lockelser!« Då bröto blixtrar fram genom rosaskimret och det dånade som åskslag genom himlahvalfvet. »Hvilken syndig människa har brutit som denne! Han skall icke få nåd och ro i sin graf, så länge den stam, som aflades af hans brott, frodas och växer vidare i skändlig synd!« — Francesco föll ned i stoftet, ty han visste att hans dom var fälld, att ett förskräckligt öde skulle drifva honom fridlös omkring. Han flydde därifrån utan att komma ihåg gossen i hålan, och då han icke längre kunde måla, lefde han i bottenlöst och jämmerligt elände. Många gånger rann det honom i sinnet att till den kristna religionens förhärligande utföra sköna målningar och han uttänkte planen, storartad i teckning och kolorit; men hur skulle han kunna börja ett sådant verk, då han icke ägde en scudo att köpa duk och färger för och endast uppehöll sitt kvalfulla lif med knappa allmosor, som skänktes honom vid kyrkdörrarne. Då hände det sig att, när han en gång i en kyrka i tankarne målade på den tomma väggen, två

beslöjade kvinnor trädde fram till honom, och en af dem talade med en ängels milda röst: I det fjärran Preussen har åt jungfru Maria, där Herrens änglar nedlade hennes bild vid en lind, byggts en kyrka, som ännu saknar all utsmyckning med målningar. Bege dig dit, utöfningen af din konst skall bli dig en helig andakt, och din sönderslitna själ skall hugswalas med himmelsk tröst!« När Francesco blickade upp till kvinnorna, försvunno de i ett mildt skinande ljus, och han märkte att doft af rosor och liljor genomströmmade kyrkan. Nu visste Francesco, hvilka kvinnorna varit, och ville dagen därpå börja sin pilgrimsfärd. Men på samma afton fann honom efter mödosamt sökande en tjänare från Zenobio, som utbetalte till honom två års underhåll och inbjöd honom till sin herres hof. Francesco behöll för sig endast en ringa penningesumma, det öfriga utdelade han till de fattiga och begaf sig i väg till det aflägsna Preussen. Hans väg förde öfver Rom och han kom till ett icke långt därifrån beläget kapucinerkloster, för hvars räkning han målat den heliga Rosalia. Han såg att bilden infogats i altaret, men märkte vid närmare eftersyn att den endast var en kopia af hans målning. Efter hvad han hörde hade munkarne icke velat behålla originalet på grund af de egendomliga rykten, som gingo om den flydde målaren, ur hvilkens efterlåtenkap de fått taflan, utan, sedan en kopia blifvit tagen, sålt den till kapucinerklostret i B. Efter en besvärlig pilgrimsresa anlände Francesco till »den heliga lindens« kloster i Ostpreussen och uppfyllde det uppdrag, som den heliga jungfrun gifvit honom. Han målade kyrkan så underbart, att han väl insåg, att nådens ande i honom begynt sitt verk. En himmelsk tröst ingöts i hans själ.

*

Det begaf sig att grefve Filippo S. på jakt i en aflägsen, vild bergstrakt öfverraskades af ett svårt oväder. Stormen tjöt i klyftorna, regnet föll i strömmar, som om människor och djur skulle gå under i en ny syndafloed; då fann grefve Filippo en grotta, hvori han räddade sig och dit han också efter mycken möda fick in sin häst. Svarta moln lägrade sig öfver hela horisonten, det var därför, i synnerhet i hålan, så mörkt att grefve Filippo ingenting kunde urskilja eller upptäcka hvad det var, som prasslade till invid honom. Han fruktade att ett vilddjur kunde ha dolt sig i grottan och drog sitt svärd för att afvärja hvarje anfall. När ovädret var förbi, och solstrålarne föllo in i hålan, såg han ett naket barn liggande på en bädd af löf och se på honom med klara, lysande ögon. Bredvid stod en bågare af elfenben, hvori grefven fann några droppar doftande vin, som gossen begärligt insög. Grefven lät

sitt jakthorn ljuda, och så småningom samlade sig hans folk, som flyktat undan åt skilda håll, och på grefvens befallning inväntade man icke huruvida den, som lagt barnet i grottan, skulle infinna sig för att afhämta det. När natten var nära att inbryta, sade grefve Filippo: »Jag kan icke lämna gossen hjälplös här, utan vill taga honom med mig, och sedan kungöra det, för att föräldrarna eller den, som inlagt barnet, skola kunna affordra mig det.« Det skedde så, men veckor, månader och år förgingo, utan att någon anmälde sig. Grefven lät i dopet gifva hittebarnet namnet Francesco. Gossen växte upp och blef till kropp och själ en underbar yngling, som grefven på grund af hans sällsynta begåfning älskade som sin son och tänkte ge sin förmögenhet i arf, enär han själf var barnlös. Francesco var redan tjugufem år gammal, då grefve Filippo upptändes af en dåraktig kärlek till en fattig och bildskön fröken och tog henne till äkta, fastän hon var ung och han redan bedagad. Francesco fattades af ett syndigt begär att få äga grefvinnan, och oaktadt hon var from och dygdig och icke ville bryta sitt trohetslöfte, lyckades han efter en hård kamp snärja henne med sina djäfvulska konster, så att hon öfverlämnade sig åt syndig lusta och lönade sin välgörare med förräderi och svart otacksamhet. De båda barnen, grefve Pietro och grefvinnan Angiola, som den gamle Filippo med fadersglädjens hänryckning tryckte till sitt hjärta, voro frukterna af ett brott, som för evigt skulle blifva både honom och världen förborgadt.

*

Drifven af en inre ingifvelse, framträdde jag för min broder Zenobio och sade: »Jag har afsagt mig tronen och till och med, om du skulle dö barnlös före mig, vill jag förblifva en fattig målare och tillbringa mitt lif under stilla andakt och utöfvande af min konst. Dock vårt lilla land bör icke hemfalla åt någon främmande stat. Den Francesco, som grefve Filippo S. uppfostrat, är min son. Det var jag, som under den vilda flykten kvarlämnade honom i grottan, där grefven fann honom. På den elfbensbägare, som stod bredvid honom, är vårt vapen insnidadt, och än mer skyddar ynglingens utseende, som troget kännetecknar honom som tillhörande vår familj, från hvarje misstag. Broder Zenobio, upptag den unge mannen som din son och låt honom bli din efterträdare!« Zenobios tvifvel om ynglingen Francesco blifvit född i rättmätigt äktenskap, häfdes af den af påfven sanktionerade adoptionsurkund, som jag utverkade, och så skedde det att min sons lif i ett syndigt äktenskapsbrott tog ett slut och att han snart i rättmätigt äktenskap födde en son, som han kallade Paolo Francesco. På brottslig väg hade den brottsliga

stammen skjutit nya skott. Dock kan icke min sons ånger sona hans synd? Som Herrens straffdom stod jag framför honom, ty hans inners-ta låg i öppen dag för mig och hvad som blifvit doldt för världen sade mig den ande, som blir allt mäktigare inom mig och höjer mig öfver lifvets brusande vågor, så att jag förmår skåda ned i djupet, utan att denna blick ådrager mig döden.

*

Skilsmässan från Francesco medförde döden för grefvinnan S., ty nu först vaknade hon till medvetande om sin synd, och hon kunde icke uthärda kampen mot kärleken till brottslingen och sin ånger öfver sin gärning. Grefve Filippo uppnådde en ålder af nittio år, han dog som en gubbe, som blifvit barn på nytt. Hans förmente son Pietro flyttade med sin syster Angiola till Francescos hof, som följt Zenobio i regeringen. Med glänsande fester firades Paolo Francescos förlofning med Vittoria, furstinna af M., men när Pietro såg bruden i hennes fulla fägring, upptändes han af en häftig kärlek, och utan att akta på faran, sträfvade han efter Vittorias gunst. Pietros åtrå undgick Paolo Francescos uppmärksamhet, emedan denne häftigt lågade af begär till hans syster Angiola, som kallt tillbakavisade denna böjelse. Vittoria aflägsnade sig från hovvet för att före sitt giftermål, efter hvad hon föregaf, i stilla ensamhet uppfylla ett aflagt heligt löfte. Först efter förloppet af ett år vände hon tillbaka, bröllopet skulle firas, och strax efter det samma skulle grefve Pietro med sin syster Angiola återvända till sin fädernestad. Paolo Francescos kärlek till Angiola hade genom hennes ståndaktiga motstånd blifvit ännu häftigare och urartade till det rasande begäret hos ett djur, som han endast kunde tämja genom tanken på njutningen. Så hände det sig att han genom det skändligaste s. 224 förräderi på själfva bröllopsdagen, innan han gick in i brudkammaren, öfverföll Angiola i hennes sofrum och tillfredsställde sin skändliga lust, innan hon återkom till medvetande, ty vid bröllopsmåltiden hade man ingett henne ett opiat. När Angiola genom det nesliga dådet bragtes döden nära, tillstod Paolo Francesco, plågad af samvetskval, hvad han begått. I första utbrottet af sin vrede ville Pietro stöta ned förrädaren, men hans arm nedsjönk förlamad, då han tänkte på att hans hämnd föregått dådet. Den lilla Giazinta, furstinnan af B., som allmänt gällde för att vara en dotter af Vittorias syster, var frukten af den hemliga förbindelse, som Pietro underhållit med Paolo Francescos trolofvade. Pietro for med Angiola till Tyskland, där hon födde en son, som man gaf namnet Frans och sorgfälligt lät uppfostra. Den skuldlösa Angiola

tröstade sig slutligen öfver det gräsliga brottet och uppblomstrade i ny skönhet. Så kom det sig att furst Theodor af W. till henne fattade en häftig kärlek, som hon af hela sin själ besvarade. Inom kort var hon hans gemål, och vid samma tid förmålde sig grefve Pietro med en tysk fröken, med hvilken han fick en dotter, under det att Angiola åt fursten födde två söner. Vål kunde den fromma Angiola känna sitt samvete fullkomligt rent, men hon försjönk ofta i dyster eftertanke, när som i en dröm Paolo Francescos nesliga dåd föll henne i minnet, ja ofta var hon till mods, som om till och med den omedvetet begångna synden kunde tillräknas henne och skulle bli hämnad på henne och hennes efterkommande. Till och med bikt och fullständig absolution kunde icke lugna henne. Efter långvariga kval kom det öfver henne som en himmelsk ingifvelse att hon borde yppa allt för sin gemål. Oaktadt hon förutsåg den svåra kamp, som tillståendet af det af den skändlige Paolo Francesco föröfvade brottet skulle kosta henne, lofvade hon sig högtidligt att våga det svåra steget, och hon höll sitt löfte. Med fasa förnam furst Theodor det nesliga dådet, han blef häftigt uppskakad, och den djupa harmen tycktes till och med hota den oskyldiga hustrun. Däraf kom det sig att hon tillbragte några månader på ett aflägsset slott; under tiden bekämpade fursten de bittra känslor, som kvalde honom, och han kom så vidt att han icke endast försonad räckte sin gemål handen, utan också, henne ovetande, drog försorg om Frans' uppfostran. Efter furstens och hans gemåls död, kände endast grefve Pietro och den unge furst Alexander af W. hemligheten med Frans' börd. Ingen af målarens ättlingar blef så till kropp och själ lik den Francesco, som grefve Filippo uppfostrat, som denne Frans. En underbar yngling, besjälad af en hög ande, eldig och rask i tanke och handling. Mätte faderns och stamfaderns synd icke betunga honom, måtte han motstå satans onda lockelser! Innan furst Theodor afled, reste hans båda söner Alexander och Johan till det sköna Välskland, och icke så mycket öppen oenighet, som olika böjelser voro orsak till att bröderna skildes i Rom. Alexander kom till Paolo Francescos hof och fattade sådan kärlek till Paolos yngsta, af Vittoria födda dotter, att han tänkte förmåla sig med henne. Furst Theodor afvisade emellertid med en afsky, som då var furst Alexander oförklarlig, denna förbindelse, och detta blef anledningen till att furst Alexander först efter Theodors död förmålde sig med Paolo Francescos dotter. Prins Johann hade på hemresan lärt känna sin broder Frans och fann sådant behag i den unge mannen, hvilkens nära släktskap han icke anade, att han icke mera kunde lefva skild från honom. Frans var orsaken till att prinsen i stället för att återvända till broderns residens, reste tillbaka till Italien. Det eviga, outgrundliga ödet

ville att båda, prins Johann och Frans, sågo Victorias och Pietros dotter Giazinta, och att båda upptändes af häftig kärlek till henne. Brottet gror, hvem förmår att motstå de dunkla makterna!

*

Visst voro min ungdoms synder och brott afskyvärda, men genom den heliga jungfrun och den heliga Rosalias förböner är jag räddad från s. 226 evigt fördärf och har det förunnats mig att här på jorden lida fördömmelsens kval, till dess den brottsliga stammen förtorkat och icke längre bär några frukter. Bjudande öfver andliga krafter, nedtrycker mig tyngden af det jordiska, och anande det tillkommandes dystra hemlighet, bländar mig livvets bedrägliga färgprakt, och den svaga blicken går vilse bland konturlösa bilder, utan att kunna erfara deras inre verkliga gestaltning! Jag varsnar ofta den tråd, som den mörka makt, som uppre-ser sig mot min själs frälsning, spinner vidare, och tror mig i min dårskap kunna gripa och sönderslita den. Men from och troende, har jag allt fortfarande att i ångerfull botgöring fördraga de marter, som blifvit mig pålagda för att försona mina missgärningar. Jag har skrämt bort prinsen och Frans från Giazinta, men satan är verksam för att bringa Frans i fördärfvet, som han ej skall undgå. Frans kom tillsammans med prinsen till den ort, där grefve Pietro vistades med sin gemål och sin dotter Aurelia, som just fyllt sitt femtonde år. Liksom den brottslige fadern Paolo Francesco upptändes af vildt begär, då han fick se Angiola, så upplågade den förbjudna lustans eld i sonen, då han skådade det hulda barnet Aurelia. Med förförelsens alla djäfvulska konstgrepp förstod han att snärja det knappast utslagna blomstret, Aurelia, så att hon hängaf sig åt honom med hela sin själ och redan hade syndat, innan tanken på synd hunnit uppgå inom henne. När gärningen icke längre kunde förtigas, kastade hon sig full af förtviflan öfver sitt fel till moderns fötter och tillstod allt. Grefve Pietro, fastän själf fången i synd och brott, skulle ha mördat Frans och Aurelia. Modern lät Frans erfara sin rättmätiga vrede, i det hon med hotelsen att yppa det skändliga dådet för grefve Pietro fördref honom ur sin och den förförda dotterns åsyn. Det lyckades grefvinnan att undandraga sin dotter Pietros blickar, och denna födde på en afsides ort en liten dotter. Men Frans kunde ej lämna Aurelia, han fick reda på hennes vistelseort, skyndade dit och inträdde i rummet just då grefvinnan, lämnad ensam af tjänstefolket, s. 227 satt bredvid sin dotters bädd och hade i sitt knä den lilla flickan, som endast var åtta dagar gammal. Grefvinnan reste sig full af förskräckelse och fasa vid den oförmodade åsynen af skurken och befalld honom

att lämna rummet. »Bort. . . bort, annars är du förlorad; grefve Pietro känner hvad du eländige begått!« så utropade hon för att skrämma Frans och sköt honom baklänges mot dörren. Då greps Frans af vildt, djäfvulskt raseri, han ryckte barnet ur grefvinnans armar och gaf henne ett knytnäfsslag för bröstet, så att hon föll baklänges, och ilade därifrån. När Aurelia vaknade ur sin vanmakt, var modern icke mera vid lif; ett djupt sår i hufvudet — i fallet hade hon slagit emot en järnbeslagen kista — hade dödat henne. Frans hade för afsikt att mörda barnet, han vecklade in det i ett lakan och sprang i mörka kvällen utför trappan och ville just bege sig ut, då han hörde ett dämpadt kvidande, som tycktes komma ur ett rum i bottenvåningen. Ofrivilligt stannade han, lyssnade och smög sig slutligen närmare rummet. I samma ögonblick kom ur huset, jämrande sig och klagande, en kvinna, som han igenkände som barnsköterska hos baronessan von S., i hvilkens hem han bott. Frans frågade hvarför hon betedde sig så. »Ack, herre,« sade kvinnan, »jag har råkat ut för en olycka, jag hade just lilla Eufemia i knät, och hon lekte och log, men plötsligt lät hon hufvudet sjunka och dör. Hon har blåa fläckar i pannan, och så kommer man att beskylla mig för att jag låtit henne falla.« — Frans gick hastigt in, och när han såg det döda barnet, insåg han att ödet ville att hans barn skulle lefva, ty det var underbart likt den döda Eufemia. Sköterskan, måhända icke så oskyldig till barnets död som hon föregaf, och bestucken af Frans rika skänker, gick in på bytet; Frans vecklade in det döda barnet i lakanet och kastade det i strömmen. Aurelias barn uppfostrades som dotter till baronessan von S. under namnet Eufemia, och världen förblef i okunighet om den hemlighet, som var förbunden med hennes födelse. Den osaliga blef ej genom dopets heliga sakrament upptaget i kyrkans sköte, ty det lilla barnet hade redan blifvit döpt, hvars död räddade hennes lif. Aurelia har efter flera års förlopp förmålt sig med baron von F.; två barn, Hermogenes och Aurelia, äro frukterna af denna förmålning.

*

Himmelens eviga makter hade förunnat mig att, när prinsen med Francesco — så kallade han på italienskt vis Frans — tänkte bege sig till den furstlige broderns residensstad, fick jag sälla mig till dem och medfölja. Jag ville med kraftig arm fatta tag i den vacklande Francesco, då han nalkades den afgrund, som öppnade sig för honom. Däraktigt företag af en vanmäktig syndare, som ännu icke funnit nåd inför Herrens tron! — Francesco mördade sin broder, sedan han mot Giazinta föröfvat ett skändligt brott! En son till Francesco är den olycksalige gosse, som fursten låter uppfostra under namn af grefve Viktorin.

Mördaren Francesco tänkte förmåla sig med furstinnans fromma syster men jag förmådde att föreböja detta dåd, i samma ögonblick det å en helig ort skulle sättas i verket.

*

Sedan han, marterad af tanken på outplånliga synder, hade flytt, var verkligheten allt det djupa elände, hvaråt Frans hemföll, af nöden för att förmå honom till ånger. Böjd af grämselse och sjukdom, kom han på sin flykt till en landtman, som vänligt tog emot honom. Landtmannens dotter, en from och stilla jungfru, fattade en innerlig kärlek till främlingen och skötte honom sorgfälligt. Så hände det, att han, då han tillfrisknat, besvarade jungfruns kärlek och de förenades i äktenskaps heliga sakrament. Det lyckades honom att genom klokhets och vetandes svinga sig upp och att rikligt föröka det icke obetydliga arvet efter fadern, så att han fick åtnjuta mycket timligt välstånd. Men osäker och tom är lyckan för en syndare, som icke är försonad med Gud. Frans försjönk i djupaste armod, och hans elände var dödande, ty han kände hur själ och kropp förtärdes af långvarig sjukdom. Hans lif var en beständig botöfning. Slutligen sände honom himmelen en stråle af tröst. Han skall göra en pilgrimsfärd till »den heliga linden« och där skall födelsen af en son förkunna honom Herrens nåd.

s. 229

*

I den skog, som omger klostret vid »den heliga linden«, trädde jag fram till den nödställda modern, när hon grät öfver sitt faderlösa barn och vederkvickte henne med tröstens ord.

Underbar är Herrens nåd öfver detta barn, som blef födt vid den heliga jungfruns välsignade helgedom. Det tycktes som om Jesusbarnet i visioner uppenbarade sig för honom och i hans barnsliga sinne upptände kärlekens eld.

Modern har i det heliga dopet kallat honom Frans efter fadern! Skall det då bli du, Franciscus, som född på en helig ort, bringar försoning åt din brottslige stamfader och skaffar honom ro i grafven? Fjärran från världen och dess förföriska lockelser, bör gossen helt vända sin håg till det himmelska. Han skall bli en andlig. Så har den helige man, som ingöt underbar tröst i min själ, förkunnat för modern och det är väl denna nåderika profetia, som lyser mig med så förunderlig klarhet, att jag förmenar att jag inom mig själf ser en levande bild af framtiden.

Jag ser ynglingen i en kamp på lif och död med den mörka makt, som tränger inpå honom med sina farliga vapen. — Han faller, dock en himmelsk kvinna håller öfver hans hufvud segerns krona! Det är den heliga Rosalia som räddar honom! Så ofta som himmelsens eviga makt förunnar mig det, vill jag vara nära och skydda gossen, ynglingen och mannen, så långt den kraft räcker, som blifvit mig förlänad. — Han s. 230
skall bli som —

Utgifvarens anmärkning.

Här, gunstige läsare, blir den gamle målarens halft utplånade skrift så otydlig, att det är alldeles omöjligt att längre tolka den. Vi återvända därför till den märkvärdige kapucinermunken Medardus' manuskript.

Kapitel III

Återkomsten till klostret.

s. 231

Det hade kommit ända därhän, att öfverallt där jag lät se mig på Roms gator, folk stannade och i böjd och ödmjuk ställning bådo om min välsignelse. Det kunde väl vara att de stränga botöfningar, hvarmed jag ännu fortsatte, väckte uppseende, men säkert var att det sällsamma och underbara i min uppenbarelse snart måste bli till en legend för de lifliga och fantastiska romarne, och att de, utan att jag anade det, gjorde mig till hjälte i någon from saga. Ofta väckte mig skygga suckar och det tysta mumlet af böner ur de djupa betraktelser, hvori jag, ligande på altarstegen, var försjunken, och jag märkte då att andäktiga knäböjde omkring mig och tycktes bönfalla om mina förböner. Liksom i kapucinerklostret hörde jag bakom mig ropet: »Il santo!« — och jag kände i mitt bröst som smärtsamma dolkstygn. Jag ville lämna Rom, men huru förskräckt blef jag ej, när priorn i det kloster, där jag uppehöll mig, meddelade att påfven låtit befalla mig till sig. Dystra aningar att en ond makt kanske på nytt traktade att inveckla mig i farliga förhållanden, uppdöko inom mig, emellertid fattade jag mod och gick på bestämd tid till Vatikanen. Påfven, en ståtlig man, ännu i sin fulla kraft, mottog mig sittande i en rikt snidad länstol. Två underbart vackra, i andlig dräkt klädda gossar räckte honom isvatten och svalkade rummet med fläktor af hägerfjädrar, emedan dagen var öfvermåttan s. 232
het. Ödmjukt trädde jag fram till honom och gjorde den öfliga knäböjningen. Han betraktade mig skarpt, men blicken hade något godmodigt, och i stället för det stränga allvar, som annars låg lägradt öfver hans ansikte, lifvade ett mildt leende hans drag. Han frågade hvarifrån jag kommit och hvad som fört mig till Rom — korteligen det allra vanligaste om mina personliga förhållanden — och reste sig sedan, i det han sade: »Jag lät kalla er, emedan man har berättat mig om er sällsynta fromhet. Hvarför, broder Medardus, bedrifver du dessa andaktsöfning-

ar offentligt för folket och i de mest besökta kyrkorna? Tänker du visa dig som ett helgon, och vill du bli anropad af en fanatisk pöbel, så gå in i dig själf och utforska hur det inre syfte är beskaffadt, som drifver dig till detta handlingssätt! Är du icke ren inför Herren och inför mig, hans ståthållare, får du en snöplig ände, munk Medardus!«

Dessa ord talade påfven med stark, genomträngande röst, och hans blickar ljungade som åskviggas. För första gången på länge kände jag mig icke skyldig till den synd, för hvilken jag anklagades, och där-af härledde det sig väl att jag icke blott bevarade min fattning, utan lyftes af den tanken att min bot framgått af sann inre förkrosselse, och med hänförelse kunde jag yttra: »Herrens helige ståthållare, väl är eder förlänad kraft att skåda in i mitt innersta, väl kunnen I veta att min utsägliga syndabörda med centnertyngd trycker mig till jorden, men på samma gång skolen I inse uppriktigheten af min ånger. Fjärran från mig är hvarje tanke på eländigt hyckleri, fjärran hvarje ärelysten afsikt att skändligt bedraga menigheten. O, helige herre, värdigas för-
unna en botfärdig munk att i korta ord för Eder afslöja sitt brottsliga lif, men också det, som han i djupaste ånger och förkrosselse företagit!« Så började jag och berättade sedan, utan att nämna namn och i så sammanträngd form som möjligt, hela mitt lefnadslopp. Påfven blef allt mera uppmärksam. Han satte sig i sin stol och stödde hufvudet i handen och såg ned mot golfvat, plötsligt reste han sig, med korslagda armar och flyttande fram den högra foten, som om han ville trampa på mig, stirrade han på mig med glöd i blicken. När jag slutat, satte han sig igen. »Er historia, munk Medardus,« började han, »är den underbaraste, jag någonsin hört. Tror ni på en synbar och öppen inverkan af den onda princip, som kyrkan kallar djäfvulen? —« Jag ville svara, men påfven fortsatte: »Menar ni att det vin, som ni stal och drack i relikkammaren, dref er till de brott, som ni begått?« — »Liksom ett med giftiga dunster bemängdt vatten gaf det kraft att växa åt det frö till det onda, som låg inom mig!« — Då jag svarat detta, teg påfven några ögonblick, sedan fortsatte han med allvarlig och inåtvänd blick: »Hur vore det, om naturen också i andligt hänseende följde den lag som gäller för kroppsliga organismer att lika föder lika?... Om, i likhet med den kraft, som ligger gömd i kärnan och färgar det spirande trädets blad gröna, också vilja och böjelse fortplantade sig från fader till fader, upphäfvande frivilligheten?... Det finns familjer af mördare och röfvere... Det vore arfsynden, det brottsliga släktets eviga, outplånliga förbannelse!« — »Om den af en syndare födde i sin ordning måste synda i kraft af den nedärfda organismen, då finnes det ingen synd,« afbröt jag påfven. »Likväl,« sade han, »den evige anden skapade

en jätte, som kan betvinga och slå i bojor det blinda djur, som rasar inom oss, förnuftet heter jätten, och ur hans kamp med djuret födes spontaneiteten. Jättens seger är dygden, djurets är synden.« Påfven tystnade för ett ögonblick, sedan blef hans blick ljusare, och han sade med mild röst: »Menar du, munk Medardus, att det är passande för Guds ståthållare att med dig diskutera hårklyfverier öfver synd och dygd?« — »Ers helighet, ni har värdigats låta er tjänare förnimma er djupsinniga åsikt om människans väsen, och väl anstår det er att orda om en kamp, som ni själf härligt och ärorikt segrande har bestått.« — »Du har en god mening om mig, broder Medardus,« sade påfven, »eller s. 234 tror du att tiaran är den lager, som förkunnar hjälten och världens besegrare?« — »Nog är det,« svarade jag, »något stort att vara konung och härska öfver ett folk. För en så högt stående måste allt honom omgifvande mera närma sig till hvartannat och i hvarje förhållande tyckas kommensurablare och genom denna höga ståndpunkt utveckla sig en öfverskådandets styrka, som liksom en högre invigning gör sig gällande i den borne fursten.« — »Du menar,« inföll påfven, »att till och med hos de furstar, som äro svaga till förstånd och vilja, finnes en viss egendomlig klokskap, som gärna kan tagas för vishet och förmår imponera på mängden. Men hur hör detta hit?« — »Jag ville,« fortfor jag, »tala om de furstar, hvilkas rike är af denna världen, och sedan om Guds ståthållares gudomliga och heliga värdighet.. På ett hemlighetsfullt sätt upplyser Herrens ande de i konklaven inneslutna höga prästerna. Skilda åt och i enrum hängifvande sig åt from betraktelse, befruktar en himmelsk stråle de efter himmelsk upplysning långtande sinnena, och *ett* namn återljuder, som en lofprisande hymn till allmakten från inspirerade läppar. Endast kungjordt på jordiskt tungomål blir beslutet af en evig makt, som på jorden utkorar sig en värdig ståthållare, och så, ers Helighet, är eder treringade krona, er Herres, världens Herres, mysterium, i själfva verket den lager, som kungör er som hjälte och segrare! Det världsliga rike, som blifvit eder beskärtdt, är endast eder i himmelsk prakt blomstrande tron.« — »Du medger,« afbröt mig påfven, »att jag har orsak att vara nöjd med den mig beskärda tronen. Nog är mitt blomstrande Roma prydt med en himmelsk prakt, som du väl måste märka, broder Medardus, om du ej fullständigt tillslutit dina ögon för allt jordiskt. . . Dock, det tror jag icke. . . Du är en duktig talare och ditt tal har gått mig till hjärtat. . . Vi skola, märker jag, bli mera bekanta! . . . Stanna här! . . . Inom få dagar är du kanske prior, och senare kunde jag till slut utvälja dig till min biktfader. . . Gå. . . bete dig mindre narraktigt i kyrkorna, du kan nu en gång icke svinga dig upp s. 235 till helgon — kalendern är fulltalig. Nu må du gå!« — Påfvens sista ord

förvånade mig lika mycket som hans beteende för öfrigt, som fullständigt stred mot den föreställning, jag gjort mig om den kristna menighetens högste föreståndare, som makten att binda och lösa blifvit gifven. Jag hyste icke något tvifvel om att han ansett allt det, som jag sagt om gudomligheten af hans kall, för ett tomt och listigt smicker. Han utgick från den tanken att jag velat göra mig till en helig man, och att jag, när han af särskilda orsaker måste spärra mig denna väg, var betänkt att på annat sätt skaffa mig anseende och inflytande. Därpå var han åter igen af andra mig okända grunder villig att ingå.

Utan att tänka däröfver, beslöt jag att, innan påfven hann kalla mig till sig, lämna Rom och fortsätta mina andaktsöfningar. Dock, för mycket rörde sig inom mig, för att jag som förr helt skulle kunna vända min håg till himmelen. Ofrivilligt tänkte jag till och med i bönen på mitt forna lif; bilden af mina synder hade bleknat, och endast den glänsande karriär, som jag påbörjat som furstens gunstling och som påfvens bikt-fader kunde fortsätta och avsluta, — hvem vet på hvilken höjd, — stod bjärt lysande för min inre syn. Så kom det sig att jag, icke på påfvens bud, utan ofrivilligt upphörde med mina andaktsöfningar och i stället dref omkring på Roms gator. När jag en dag gick öfver »spanska platsen«, hade en hop folk samlats omkring en marionettförelisares låda. Jag hörde Kaspers komiska kväkande och folkmassans flatskratt. Första akten var till ända, och man gjorde sig i ordning till den andra. Den lilla ridån gick upp, och den unge David visade sig med sin slunga och säcken med kiselstenar. Med tokroliga gester lofvade han att nu skulle den plumpe jätten Goliat helt visst bli slagen och Israel räddadt. Nu hördes ett doft buller och brummande. Jätten Goliat steg upp med sitt vidunderliga hufvud. Huru förvånad blef jag ej, då jag vid första anblicken i Goliatshufvudet igenkände den narraktige Belcampo. Tätt under hufvudet hade han med en för ändamålet afsedd mekanism fäst en liten kropp med helt små armar och ben, hans egna axlar och armar voro dolda af ett draperi, som skulle föreställa Goliats veckiga mantel. Med de sällsammaste grimaser och groteska ryckningar i sin dvärgkropp höll Goliat ett stolt tal, som David ibland afbröt med ett fnitter. Folket skrattade omåttligt, och jag själf, egendomligt berörd af Belcampos nya, fabelaktiga uppenbarelse, lät mig medryckas och utbröt i ett för mig ovandt skratt af barnslig förnöjelse. Ack, huru ofta var annars mitt skratt blott en konvulsivisk krampryckning af invärtes, hjärtslitande kval! En lång disputation föregick kampen med jätten, och David bevisade mycket lärdt och konstmässigt hvarför han måste och skulle slå ned den fruktansvärde motståndaren. Belcampo lät alla sina ansiktsmuskler spela som en sprakande löpeld, och därvid

slogo jättens små armar efter den lilleputaktige David, som skickligt förstod att vika undan och åter uppenbarade sig än här, än där, till och med i Goliats egen mantelflik. Slutligen flög kiselstenen i Goliats hufvud, han sjönk ned, och täckelset föll. Jag skrattade alltmer öfverlyddt, eggad af Belcampos galna geni, då klappade mig någon sakta på skuldran. En abbé stod bredvid mig. »Det gläder mig, ers högvördighet,« började han, »att ni ej förlorat lust för det timliga. Sedan jag varit vittne till era märkvärdiga andaktsöfningar, hade jag icke tilltrött er att ni kunde skratta åt sådana dårskaper.« När abbén sade detta, föreföll det mig som om jag måste skämmas för min uppsluppenhet, och ofrivilligt sade jag något, som jag strax därpå ångrade: »Tro mig, herr abbé att den, som i den förvirrade leken af livvets vågor var en duktig simmare, skall det aldrig fattas kraft att dyka upp och modigt lyfta sitt hufvud ur deras dunkla flöden.« Abbéen betraktade mig med blixtrande ögon. »Åhå,« sade han, »så bra ni finner och utför en bild. Jag tror mig känna er tillräckligt och beundrar er af hela min själ.«

»Jag förstår ej hur en fattig botgörare till munk kan väcka er beundran!« s. 237

»Utmärkt, ers högvördighet! — Ni faller tillbaka i er roll! — Ni är påfvens gunstling?«

»Det har behagat Herrens helige ståthållare att bevärdiga mig med en blick. Jag har ägnat honom min vördnad, som det höfves inför en värdighet, som en evig makt förlänar.«

»Nå, du värdige vasall vid den trefaldigt kröntes tron, du skall tapert utföra det, som tillhör ditt ämbete. Men tro mig, Herrens nuvarande ståthållare är en dygdeklenod i jämförelse med Alexander den sjätte, och då har du kanske räknat miste. Spela bara din roll vidare, snart är den utspelad, då den börjat så muntert. Farväl, mycket ärade herre!«

Med ett gällt hänskratt skyndade abbéen därifrån, och jag blef stående som förstenad. När jag jämförde hans sista yttrande med mina egna iakttagelser öfver påfven, måste det bli mig klart att han ingalunda var den efter striden med djuret krönte segrare, för hvilken jag ansett honom, och likaledes måste jag till min förskräckelse känna mig öfvertygad om att åtminstone prästerna tycktes min bot vara en hycklares sträfvan att på det ena eller andra sättet svinga sig upp. Sårad i min själs innersta, återvändande jag till mitt kloster och bad innerligt i den tomma kyrkan. Då föll som fjäll från mina ögon, och jag förstod att jag frestats af den mörka makt, som ånyo sökte lägga ut snaror för mig, men på samma gång också min egen syndiga svaghet och himmelens straffdom. Endast en hastig flykt kunde rädda mig, och jag beslöt att

tidigt följande morgon bege mig i väg. Strax därpå inträdde portvakta-
ren och berättade att en besynnerligt klädd man ifrigt begärde att få
tala vid mig. Jag begaf mig till samtalsrummet, det var Belcampo, som
på sitt galna sätt sprang emot mig, grep mig med båda händerna och
drog mig bort i en vrå. »Medardus,« började han tyst och skyndsamt,
»du må nu göra hvad du vill för att bringa dig i fördärfvet, narrak-
tigheten är bakom dig på västan- eller sydsydvästvindens vingar och s. 238
griper tag i dig och dräger upp dig, om också endast en flik af din kåpa
sticker upp ur afgrunden. — O, Medardus, lägg då märke till hvad vän-
skap är och hvad kärleken förmår, tro på David och Jonatan, käraste
kapuciner!«

»Jag har beundrat er som Goliat,« föll jag pratmakaren i talet, men
säg nu strax hvad saken gäller och hvad som för er hit?« —

»Hvad som för mig hit,« sade Belcampo, »hvad som för mig hit? —
Vanvettig kärlek till en kapuciner, som jag en gång satte hufvudet till
rätta på, och som kastade omkring sig blodigt gyllene dukater, — som
hade till bekant en ryslig gengångare — som, då han hade mördat en
smula, ville gifta sig med den skönaste i världen på borgerligt, eller
rättare adligt vis.«

»Sluta upp,« ropade jag, »sluta upp, du faslige tok! Jag har svårt fått
böta för det, som som du nu med brottslig lättfärdighet förebrår mig.«

»O, herre,« fortfor Belcampo, »är ännu detta ställe så känsligt, där
en er fientlig makt tillfogade er farliga sår? Är ert tillfrisknande ännu
icke fullständigt? Nå, jag skall vara mild och lugn som ett godt barn,
jag skall betvinga mig och icke längre hoppa, hvarken andligen eller
kroppsligen, och endast säga er, käre kapuciner, att jag hufvudsakligen
håller af er för era sublimes dårskapers skull, och då det öfver hufvud
taget är gagneligt att hvarje tokig princip så länge som möjligt lefver
och frodas på jorden, så räddar jag dig ur hvarje lifsfara, hvari du lätt-
färdigt störtar dig. I mitt dockhus har jag lyssnat till ett samtal, som
rör dig. Påfven vill göra dig till prior i härvarande kapucinerkloster och
upphöja dig till sin biktfader. Fly genast, genast från Rom, ty dolkar lu-
ra på dig! Jag känner den bravo, som skall expediera dig till himmelri-
ket. Du står i vägen för den dominikaner, som nu är påfvens biktfader.
I morgon får du icke längre vara här.« Denna nya händelse kunde jag
blott allt för väl förena med den obekante abbéens yttranden, och jag s. 239
var så häpen, att jag knappast märkte hur den löjlige Belcampo gång
på gång tryckte mig till sitt hjärta och slutligen tog afsked under sina
vanliga grimaser och krumsprång.

Det var redan öfver midnatt, då den yttre klosterporten öppnades
och en vagn doft hördes rulla öfver gårdens stenläggning. Strax därpå

gick någon i korridoren, man knackade på dörren till min cell, jag öppnade och varseblef pater gardianen, som åtföljdes af en förklädd man med en fackla. »Broder Medardus,« sade gardianen, »en döende önskar i dödskampen den sista smörjelsen och ert andliga bistånd. Gör nu det, som åligger ert ämbete och följ denne man, som skall föra er dit, där ni behöfves.«

En kall rysning genomför mig, och jag kände som en aning att man ville föra mig till döden, jag kunde likväl icke vägra och följde därför den maskerade mannen, som öppnade vagnsdörren och nödgade mig att instiga. I vagnen voro tvenne män, som togo mig emellan sig. Jag frågade hvart man ville föra mig, hvem som just af mig begärde tröst och den sista smörjelsen? — Intet svar! Under djup tystnad foro vi genom en mängd gator. Jag trodde mig kunna sluta af ljudet att vi redan voro utanför själfva Rom, likväl iakttog jag snart att vi foro genom en port och sedan ånyo genom stenlagda gator. Slutligen höll vagnen, mina händer blefvo hastigt sammanbundna, och en tjock kappa kastades öfver mitt hufvud.

»Det skall icke ske er något ondt,« sade en rå stämman, ni måste endast iakttaga tystnad öfver hvad ni får se och höra, annars kan ni vara säker om en ögonblicklig död.« Man lyfte mig ur vagnen, låsen klirrade, och en port vred sig knarrande på tunga, rostiga hakar. Man ledde mig genom långa gångar och slutligen utför en trappa, djupare och djupare ned. Ekot af stegen öfvertygade mig att vi befunno oss i hvalf, hvars uppgift den skarpa liklukten förrådde. Slutligen stannade man, mina händer lösgjordes och kappan borttogs från mitt hufvud. Jag befann mig i ett rymligt, af en hänslampa svagt upplyst hvalf, en svart maskerad man, tydligen densamme, som fört mig dit, stod bredvid mig, rundt omkring mig sutto dominikanermunkar på de låga bänkarne. Den rysliga dröm, som en gång plågat mig i fängelset, rann mig i minnet, jag var förvissad om en kvalfull död, likväl bevarade jag min fattning och bad tyst och innerligt, icke om räddning, utan om en salig ändalykt. Efter några minuters dyster och olycksbådande tystnad trädde en af munkarne fram och sade med dämpad röst: »Medardus, vi hafva nyss dömt en af edra ordensbröder. Domen skall gå i verkställighet. Af eder, helige man, väntar han absolution och tröst i döden! Gå nu och gör er ämbetsplikt!« — Den maskerade, som stod bredvid, fattade mig under armen och förde mig genom en lång gång in i ett litet hvalf. Här låg i ett hörn på en halmbädd ett blekt, aftärdat, med trasor beklädt benrangel. Den maskerade ställde lampan, som han haft med sig, på stenbordet i hvalfvets midt och aflägsnade sig. Jag närmade mig fången, han vände sig mödosamt om. Jag blef stel af skräck, då jag igenkände den fromme

Cyrillus' ärevördiga anletsdrag. Ett himmelskt förklaradt leende öfverflög hans ansikte. »Så ha de åtminstone,« började han med matt röst, »dessa helvetets afskyvärda handtlangare, som husera här, icke bedragit mig i detta fall. Genom dem erfor jag, käre broder Medardus, att du befann dig i Rom, och när jag längtade efter dig, emedan jag emot dig föröfvat stor orätt, lofvade de mig att föra dig hit i min dödsstund. Nu är den väl inne, och de hafva hållit ord.« Jag knäböjde vid sidan af den ärevördige, fromme gubben och besvor honom att framför allt berätta mig hur det varit möjligt att inspärra och döma honom till döden. »Käre broder Medardus,« sade Cyrillus, »först när jag ångerfullt biktat hur jag i villfarelse förfarit syndigt emot dig, när du försonat mig med Gud, får jag tala med dig om mitt elände och min timliga undergång. Du vet att jag och mitt kloster med mig ansett dig för en den skändligaste syndare, du hade belastat dig med — som vi trodde s. 241 — de hemskaste brott, och vi hade utstött dig ur vår gemenskap. Och dock var det endast ett enda ödesdigert ögonblick, då djäfvulen kastade sin snara om din hals och ryckte dig ur helgedomen bort till det syndfulla världslifvet. Bedragande dig på ditt namn, din klädnad och gestalt, begick en djäfvulsk hycklare dessa dåd, som så när hade åsamkat dig en mördares nesliga död. Den eviga makten har förunderligen uppenbarat att du visserligen lättsinnigt syndade, då du tänkte bryta ditt ordenslöfte, men också att du är ren från dessa fasaväckande förbrytelser. Leonardus, vänd åter till vårt kloster, dina bröder skola med kärlek och glädje mottaga den, som de trodde vara förlorad. — O, Medardus. . . « Den gamle, öfvermannad af sin svaghet, försjönk i djup vanmakt. Jag kufvade den spänning, hvori hans ord, som tycktes yppa en ny underbar händelse, hade försatt mig, och endast med tanke på *honom* och *hans* frälsning, sökte jag i saknad af alla andra hjälpmedel återkalla honom till lifvet genom att långsamt och lätt med högra handen stryka öfver bröst och hufvud, ett i våra kloster öfligt sätt att ur vanmakten väcka dödssjuka. Cyrillus hämtade sig snart och biktade för mig — han, den fromme, för den brottslige syndaren! Men det förekom mig som om, när jag absolverade den gamle, hvilkens försyndelser på sin höjd bestått i någon gång påkomna tvifvel, inom mig tändes en himmelsk inspiration och jag endast vore det verktyg, det förkroppsligade organ, hvaraf en högre makt betjänade sig för att redan härnere med mänskligt tungomål tala till en ej ännu frigjord människosjäl. Cyrillus lyfte andaktsfullt sin blick till himmelen och sade: »O, broder Medardus, hur hafva icke dina ord vederkvickt mig! Glad går jag den död till mötes, som nesliga skurkar bereda mig. Jag faller ett offer för den gräsliga falskhet och synd, som omge den trefaldigt kröntes tron.«

Nu hörde jag dämpade steg, som kommo allt närmare, nycklar rasslade i dörrlåset. Med en vålds^{sam} ansträngning reste sig Cyrillus, fattade min hand och hviskade i mitt öra: »Återvänd till vårt kloster, — Leonard är underrättad om allt och vet hur jag dör — besvär honom att tåga om min död! Huru snart hade icke i alla fall döden upphunnit mig — lef väl, broder, och bed för min själs välfärd! Jag skall vara hos er, då ni i klostret fira min själamässa. Lofva mig att vara tyst med allt, som du fått veta, ty annars bereder du dig själf fördärf och invecklar vårt kloster i tusentals farliga intriger!« — Jag gjorde det, maskerade trädde in, upplyfte gubben från bädden och släpade honom, som icke kunde gå för mattighet, genom gången till det hvalf, där jag nyss varit. På en vink af de maskerade följde jag efter, dominikanerna hade slutit en krets, inom hvilken man förde den gamle och lät honom knäböja på en jordhög, som man uppkastat i midten. Man hade räckt honom ett krucifix. Emedan jag höll det för min plikt, hade jag trädt in i kretsen och drog mig åt sidan. I samma ögonblick såg jag ett svärd blixtra till i handen på en af de maskerade, och Cyrillus blodiga hufvud rullade till mina fötter. Jag sjönk ned medvetlös.

När jag återkom till medvetande, befann jag mig i en liten celliknande kammare. En dominikaner trädde fram till mig och sade med ett hånlöje: »Ni har väl blifvit uppskrämd, min broder, och likväl skulle ni rätteligen fröjda er öfver att med egna ögon hafva fått sett ett så skönt martyrium. Så måste man väl kalla det, då en broder af er orden lider en välförtjänt död, ty I ären väl alla helgon samt och synnerligen?« — »Vi äro icke heliga,« sade jag, »men i våra kloster mördas dock ingen oskyldig. Låt mig gå, jag har med glädje uppfyllt mitt åliggande. Den saligt hädangångnes ande skall vara mig nära, om jag själf skulle råka i mördarhänder.« — »Jag tviflar icke på att den salige broder Cyrillus skall vara i stånd att i sådant fall bistå er, men ni bör, käre broder, icke kalla en afrättning för mord? Cyrillus hade svårt försyndat sig mot Herrens ståthållare, och det var denne själf, som befallde hans död. Dock, detta allt måste han väl biktat för eder, tag nu en liten förfriskning, ni ser alldeles blek och förstörd ut.« Med dessa ord räckte mig dominikanern en pokal af kristall, hvori ett mörkrödt, starkt doftande vin skummade. Jag vet icke hvad det var för en aning som blixtnabbt genomfor mig, då jag förde pokalen till munnen. Likväl var det säkert, att jag kände lukten af samma vin, som Eufemia en gång kredensade mig den där ödesdigra natten, och ofrivilligt, utan klar eftertanke, höll jag ner det i den vänstra armen på min habit, medan jag höll vänstra handen för ögonen, som om de bländades af ampeln. »Väl bekommet!« utropade dominikanern, medan han hastigt ledde mig till

dörren. Man kastade mig i vagnen, som till min förvåning var tom, och körde mig därifrån. Nattens skräck, själsspänningen och sorgen öfver Cyrillus' olycksöde försatte mig i ett tillstånd af bedöfning, hvaråt jag motståndslöst hängaf mig, då man ryckte mig ut ur vagnen och lät mig tämligen omildt falla till marken. Morgonen inbröt, och jag fann mig liggande vid kapucinerklostrets port, på hvars klocka jag ringde, när jag rest mig upp. Portvakten blef förskräckt, då han såg mitt bleka, förstörda utseende i min cell. På hans frågor svarade jag endast i allmänna ordalag att dens död, jag skulle absolvera, varit så gräslig, att den upprört mig i mitt innersta; men snart kunde jag ej tala vidare på grund af den rasande smärta, jag kände i vänstra armen, utan gaf till ett högljudt skri. Klosterläkaren tillkallades, man ryckte af mig armen, som nästan klubbade fast vid köttet, och fann hela min arm förtärd och sönderäten af ett frätande ämne. »Jag skulle ha druckit vin och har hållt det i armen,« stönade jag, vanmäktig af mina förskräckliga kval. »Det var frätande gift i vinet!« utropade läkaren och använde skyndsamt några medel, som åtminstone lindrade den rasande smärtan. Det lyckades läkarens skicklighet och den omsorgsfulla vård, som priorn lät mig komma till del, att rädda armen, som man i början trodde sig bli tvungen att amputera, men köttet var förtorkadt intill benen, och den otäcka giftdrycken hade förlamat all rörelseförmåga. »Jag ser blott alltför tydligt,« sade priorn, »hur det förhåller sig med den händelse, som kostat er armen. På obegripligt sätt försvann den fromme broder Cyrillus från vårt kloster och Rom, och äfven ni, käre broder Medardus, skall på samma sätt gå under, om ni icke strax lämnar Rom. Återvänd till ert fädernesland och ert kloster! Frid med eder!«

s. 244

Jag kände väl att så länge jag stannade i Rom, skulle jag sväfva i ständig lifsfara, men till det pinande minnet af förgångna synder, som icke ens den strängaste botgöring förmått att utplåna, sällade sig den kroppsliga smärtan från den vissnade armen, och jag satte så litet värde på min kvalfulla tillvaro, att en hastig död tycktes mig som en befrielse från en tryckande börda. Jag blef allt mera förtrolig med tanken på en våldsam död, och en sådan föreföll mig till och med som ett ärofullt, genom min stränga botgöring förtjänt martyrskap. Jag såg hur jag gick ut genom klosterporten och hur en mörk varelse plötsligt genomborrade mig med en dolk. Det samlades folk omkring mitt blodiga lik. »Medardus, den fromme botgöraren är mördad!« — så ropade man på gatorna, och allt mer tätnade människoskarorna under veklagan öfver den döde. Kvinnorna böjde knä och torkade med hvita dukar såret, hvarur blodet vällde fram. Då får en af dem syn på korset på min hals och utropar: »Det var en martyr och ett helgon, se, det Herrens

tecken, som han bär på sin hals!« — Alla knäböjde. — Lyckliga de, som komma åt att beröra helgonets kropp eller klädnad. Snabbt ditföres en bår, där blir min kropp lagd, sedan den bekransats med blommor, och under sång och bön bäres den af de unga männen till S:t Peter. På detta sätt utarbetade min fantasi en målning, som med lefvande färger framställde mitt förhållande på jorden, och utan att ana eller tänka på hur den onde anden på detta sätt sökte locka mig till syndig högfärd, beslöt jag att intill mitt fullständiga tillfrisknande stanna i Rom, fortsätta mitt förra lefnadssätt och antingen dö en ärofull död eller, af påfven räddad från mina vedersakare, uppstiga till kyrkans högsta värdigheter. Min starka, lifskraftiga natur satte mig i stånd att uthärda mina utsägliga plågor och emotstå inverkan af den helvetiska vätska, som utifrån sökte förhärjande intränga också i de inre organen. Läkaren utlofvade snar förbättring, och i själfva verket kände jag endast under de oklara ögonblick, som bruka föregå insomnandet, feberanfall, som växlade mellan frossbrytningar och brännande hetta.

Under en sådan stund var det, som jag helt uppfylld af föreställningen om mitt martyrium, efter vanligheten såg mig själf ligga mördad med ett dolkstygn i bröstet. Dock, i stället för att som annars ligga utsträckt på »Spanska platsen« och omges af en folkmassa, som utbredde ryktet om min helighet, låg jag ensam i en trädgårdsgång i klostret i B. I stället för blod flöt en äcklig, färglös vätska ur det gapande såret, och en röst sade: »Är det sådant blod martyrer utgjuta? Dock, jag vill göra vattnet klart och färga det, och sedan skall den eld, som segrat öfver ljuset, ge honom hans krona.« Det var jag själf, som sade detta, men då jag kände mig skild från mitt eget döda jag, insåg jag väl att jag var den verkliga tanken af mitt jag, och snart återfann jag mig själf i det röda som simmade i etern. Jag svingade mig upp på bergspetsar — jag ville genom morgonrodnadens af gyllne moln omgifna port draga in i den borg, som var mitt hem, men blixtar korsade som brinnande ormar himlahvalfvet, och jag sjönk ned i ett fuktigt och färglöst töcken. Och min tanke sade: »Det är jag — jag, som färgar edra blommor och ert blod — blommor och blod är den bröllopsprydnad jag bereder! Jag föll djupare och djupare, såg liket med det gapande såret, hvarur det orena vattnet flöt i strömmar. Min andedräkt skulle förvandla vätskan i blod, men det gick icke, liket reste på sig och såg på mig med håliga, hemska ögon och tjöt som nordanvinden i den djupa klyftan: »Förbländade, dåraktiga tanke, det finnes ingen strid mellan ljus och eld, utan ljuset är elldopet med det röda, som du söker förgifta.« Liket sjönk samman, alla ängens blommor böjde förvissnade sina hufvuden, människor, som liknade bleka spöken, kastade sig till

marken, och en tusenstämmig tröstlös jämmer steg upp genom rymden: »O, Herre, Herre, är vår syndaskuld så omätlig att du ger fienden makt att göra om intet vårt blods skuldoffer?« Starkare, starkare som hafvets brusande vågor svälde detta klagoskri! Tanken ville gå under i denna tröstlösa klagoton, då rycktes jag som af en elektrisk stöt upp ur drömmen. Klosters tornklocka slog tolf, ett bländande ljus föll genom kyrkfönsterna in i min cell. »De döda uppstå ur sina grafvar och hålla gudstjänst.« Så talade något inom mig, och jag började bedja. Då hörde jag ett sakta knackande. Jag trodde att någon munk ville in till mig, men till min fasa hörde jag snart min spöklike dubbelgångares fnitter och skratt, och gäckande och hånande ropade det: »Lille bror... lille bror... nu är jag åter igen hos dig... såret blöder... rödt... rödt... Kom med mig, lille bror Medardus, kom med mig!« Jag ville springa upp från mitt läger, men fasan hade bredt öfver mig ett istäcke, och hvarje försök till rörelse blef till en invärtes kramp, som skar i mina muskler. Endast tanken lefde kvar och blef till en innerlig bön om räddning från de mörka makter, som omhvarfde mig ur helvetets öppna port. I detta ögonblick genombröt aftonrodnadens purpurskimmer den dystra, färglösa dimman, och i detta sken syntes en hög gestalt. — Det var Kristus, ur alla hans sår pärlade blodsdroppar, och jorden fick tillbaka sitt röda, och människornas klagan blef en jubelhymn, ty det röda var Herrens nåd, som uppgått öfver dem. Endast Medardus' blod flöt färglöst ur såret, och han bad innerligt: »Skall då i hela vida s. 247 världen jag ensam vara prisgifven åt den eviga fördörelsens kval?« Då rörde det sig i busksnåret — en ros, färgad af himmelskt glöd, lyfte sitt hufvud och såg på Medardus med en ängels blida leende, en söt doft omslöt honom, och doften var ljuset af vårens underbart rena eter. »Elden har icke segrat, det står icke någon strid mellan ljus och eld. — Eld är det ord, som upplyser syndarne!« Det föreföll som om rosen talat dessa ord, men rosen var en huld kvinna. — I hvit klädnad och med rosor inflätade i det mörka håret närmade hon sig mig. »Aurelia,« utropade jag och vaknade ur min dröm; en underbar rosendoft uppfyllde cellen, och jag måste väl hålla det för en villa af mitt upprörda sinne att jag tydligt tyckte mig skåda Aurelias gestalt, hur hon såg på mig med allvarliga blickar och sedan syntes dofta bort i morgonsolens strålar, som föllo in i cellen.

Nu förstod jag djäfvulens frestelse och min egen svaghet. Jag ilade ned och bad innerligt vid den heliga Rosalias altare. — Intet gisslande, ingen bot i klosterlig mening, men då middagssolen lodrätt sände ned sina strålar, var jag redan flera mil borta från Rom. Icke blott Cyrillus' maning, utan en inre oemotståndlig längtan dref mig hemåt på samma

väg, som jag vandrat till Rom. Mot min egen vilja hade jag, då jag ville fly undan min plikt, tagit rakaste vägen till det mig af prior Leonard bestämda målet.

Jag undvek att besöka furstens residens, ej emedan jag fruktade att bli igenkänd och falla i kriminaldomstolens händer, men hur kunde jag utan hjärtslitande minnen ånyo beträda den plats, där jag i syndig förvändhet understått mig att trakta efter en jordisk lycka, som jag, den åt Gud invigde, hade afsagt mig, — ack, där jag, främmande för den rena, eviga och andliga kärleken, tagit ögonblickets tillfredsställelse af ett jordiskt begär för en lifvets högsta ljuspunkt, där det sinnliga och öfversinnliga sammansmälter i *en* låga; där all lifvets fullhet, närd af sin egen yppiga rikedom, tycks mig som den makt, som kraftigt måste uppresa sig mot en sträfvan mot det himmelska, som jag endast kunde kalla en onaturlig själförnekelse. — Men än vidare! — Innerst inom mig kände jag, trots den tillväxt i styrka, som jag ernått genom en ostrafflig vandel och ihållig bot, tvifvel om att kunna segra i en kamp, hvartill den mörka, rysliga makt, hvars inverkan jag blott alltför ofta försport, måhända oväntadt kunde uppegga mig. — Att återse Aurelia! — Kanske i den fulla utvecklingen af hennes skönhet och behag! — Kunde jag uthärda detta utan att öfvermannas af den onde ande, som väl ännu vid helveteslågor kokade mitt blod, så att det sjudande och jäsande strömmade genom mina ådror! — Hur ofta såg jag icke Aurelias gestalt, men hur ofta väcktes också ej därvid känslor inom mig, hvilkas syndighet jag insåg och förintade med min viljekraft! Endast i medvetandet om det, hvarur min skarpaste själfakttagelse framgick, och i denna vanmaktskänsla, som bjöd mig att undvika denna kamp, menade jag mig kunna sluta till äktheten af min bot, och en tröst var öfvertygelsen att åtminstone högmodets helvetiska ande, förmåtenheten att upptaga striden med onda makter, hade öfvergifvit mig.

Snart var jag i bergstrakten, och en morgon uppsteg ur dimman i en framförliggande dal tinnarne af ett slott, som jag kände igen, när jag kom närmare. Jag var på baron von F:s gods. Parkanläggningarne hade förvildats, gångarne växt igen och betäckts af ogräs; på den förr så vackra gräsmattan framför slottet betade boskap — slottsfnstren voro till en del sönderslagna — uppgången förfallen. Ingen mänsklig varelse fanns att se. — Stel och stum stod jag i den hemska ensligheten. Ett sakta stönande trängde fram till mig från en ännu tämligen väl bibehållen berså, och jag blef varse en isgrå gubbe, som satt i bersån och icke syntes ge akt på mig, fast jag var honom nära nog. När jag kommit ännu närmare, urskilde jag orden: »Döda — döda äro alla, som

varit mig kära! — Ack, Aurelia! Aurelia — också du! — den sista! — Död för denna världen!«

Jag igenkände den gamle Reinhold och stannade som fastvuxen vid marken. — »Aurelia död? Nej, nej, du misstager dig, gamle, henne har allmakten skyddat för den skändlige mördarens knif.« Jag sade detta, då for den gamle upp som träffad af blixten och ropade: »Hvem är här? — Hvem är här? Leopold! — Leopold!« — En gosse kom framspringande; när han såg mig, bockade han sig djupt och hälsade: »Laudetur Jesus Christus!« — »In omnia sæcula sæculorum!« svarade jag. Då reste sig gubben och ropade mera högljudd: »Hvem är det? — Hvem är det, som är här?« — Nu såg jag att den gamle var blind. — »En högvördig herre,« sade gossen, »en präst af kapucinerorden är det, som är här.« Då föreföll det som om en djup fasa och förskräckelse fattat gubben, och han skrek: »Led mig bort, gosse — in — in — och stäng till dörrarne! Peter får hålla vakt — fort, fort, in!« Gubben uppbjöd alla de krafter, han ännu hade kvar, för att fly för mig som för ett vildt djur. Häpen och förskräckt, såg gossen på mig; gubben, i stället för att låta leda sig, ryckte honom med sig och snart voro båda försvunna bakom dörrarne, som jag hörde noga tillreglas. Hastigt flydde jag från denna skådeplats för mitt värsta brott, som jag under detta uppträde erinrade mig lifligare än någonsin, och snart befann jag mig mellan de täta skogsdungarne. Utmattad satte jag mig vid foten af ett träd ned i mossan, icke långt därifrån var en liten kulle uppkastad, hvarpå ett kors var uppsatt. När jag vaknade ur den slummer, som förorsakats af min trötthet, satt en gammal bonde bredvid mig, som då han märkte att jag vaknat, aktningsfullt aftog sin mössa och sade med ett godmodigt och ärligt uttryck i rösten: »Ack, ni har väl haft långt att gå och varit mycket trött, ty annars hade ni väl icke fallit i sömn på denna rysliga plats. Eller vet ni då icke, hur det förhåller sig med denna ort?« — Jag förklarade att jag, som en främmande, från Italien hitkommen pilgrim, icke hade reda på hvad som förefallit. »Det rör i synnerhet er och edra ordensbröder,« sade bonden, och jag måste tillstå att, då jag såg er ligga och sofva här, satte jag mig bredvid för att afvända en möjlig fara. För flera år sedan lär en kapuciner ha blifvit mördad här. Så mycket är säkert att en kapuciner vid den tiden kom genom byn och sedan han öfvernattat, vandrade in bland bergen. Samma dag gick en af mina grannar på vägen i den djupa dalkjusan nedanför „Djävulsbotten“ och hörde plötsligt på afstånd ett genomträngande skrik, som sällsamt förklingade i rymden. Han påstår till och med — något som synes mig omöjligt — att han sett en varelse falla från bergspetsen ned i afgrunden. Så mycket är säkert, att vi alla, som bo i byn, utan

s. 249

s. 250

att veta hvarför antogo att en kapuciner störtat ned, och när några af oss klättrade ned, där det var möjligt utan att sätta lifvet till, för att åtminstone finna människans lik. Men vi kunde ingenting upptäcka och gjorde grundligt narr af vår granne, då han sedan vid klart månsken till sin förskräckelse sett en naken man klättra upp ur „Djävulsbotten“. Detta var väl ren inbillning, men sedan fick man veta att en kapuciner, Gud vet hvarför, här blifvit mördad af en förnäm herre och att han kastat liket ned i „Djävulsbotten“. Här på detta ställe måste mordet ha ägt rum, därom är jag öfvertygad, ty ser ni, högvördige herre, här sitter jag en vacker dag och får syn på det ihåliga trädet här bredvid. På en gång såg jag att det stack ett stycke mörkbrunt tyg fram ur en spricka. Jag reser mig upp, går dit och drager fram en splitter ny kapucinerhabit. En smula blod klubbade fast vid ärmen, och i en flik var namnet Medardus insydt. Fattig, som jag är, tänkte jag göra ett godt verk om jag sålde kåpan och för pengarne lät läsa mässor för den stackars ärevördige herrn, som blifvit mördad, innan han kunde hinna förbereda sig och göra upp sin räkning. Så kom det sig att jag bar dräkten till staden, men ingen klädmäklare ville köpa den, och det fanns icke något kapucinerkloster i trakten; slutligen kom det en man, som efter klädseln att döma kunde vara en jägare eller skogvaktare s. 251 och sade att han behöfde en kapucinerkåpa och betalade mig rikligt för mitt fynd. Jag lät nu herr kyrkoherden läsa en mässa, och då man icke kunde uppställa något kors i „Djävulsbotten“, lät jag göra det här till minne af kapucinerns ömkliga död. Men den aflidne herrn måste ha gjort något snedsprång, ty han lär gå omkring och spöka i trakten, och herr kyrkoherdens mässa tyckes icke ha hjälpt honom. Därför ber jag ers högvördighet att ni, om ni återkommer frisk från er resa, håller en gudstjänst för frälsningen af er ordensbroder Medardus' själ. Lofva mig det!« — »Ni misstar er, min gode vän«, sade jag, »den kapuciner, som för flera år sedan på resa till Italien for genom denna by, har icke blifvit mördad. Det behöfves ingen själamässa för honom, han lefver och kan ännu sträfva för sin själs välfärd. Det är jag, som är denne Medardus!« — Med dessa ord slog jag tillbaka min kåpa och visade det i fliken insydda namnet Medardus. Knappast hade bonden sett namnet, förr han bleknade och betraktade mig full af fasa. Sedan sprang han brådskande upp och skyndade högljudt skrikande in i skogen. Det var tydligt att han ansåg mig för den mördade Medardus' ande, och det hade varit fruktlöst att upplysa honom om hans misstag.

Ställets aflägsenhet och stillhet, endast afbruten af brusandet från en i närheten rinnande skogsbäck var också ägnad att uppväcka hemska föreställningar; jag kom att tänka på min gräslige dubbelgångare,

och smittad af bondens fasa, bäfvade jag, då det föreföll mig som om denne skulle komma fram ur skogens gömslen. Jag bemannade mig och gick vidare, och först när den hemska tanken på spöket, mitt eget jag, som bonden hållit mig för, lämnat mig, kom jag att tänka på att jag nu fått förklaring på hur den tokige munken fått den kapucinerkåpa, som jag lämnade kvar på min flykt, och som otvifvelaktigt var min egen. Jägmästaren, hos hvilken han vistades och som han bedt om en ny dräkt, hade köpt den i staden af bonden. Det grep mig djupt att den ödesdigra händelsen i »Djävulsbotten« vanstälts på detta märkvärdiga sätt, ty jag insåg hur allt måste förena sig för att framkalla min olycksaliga förväxling med Viktorin. Mycket viktig förekom mig den rädde grannens besynnerliga vision, och med tillförsikt väntade jag ytterligare förklaringar, utan att ana hvar och hur jag skulle få dem. s. 252

Slutligen efter flera veckors rastlös vandring nalkades jag min hemort, med klappande hjärta såg jag tornet på cisterciensernunnornas kloster stiga upp framför mig. Jag stod snart i byn på den öppna platsen framför klosterkyrkan. En hymn, sjungen af mansröster, klingade mot mig från fjärran. Ett kors blef synligt och bakom detsamma skredo munkarna parvis i procession. Ack — jag kände igen mina ordensbröder med den gamle Leonard, som leddes af en ung, mig obekant munk, i spetsen. Utan att ge akt på mig, skredo de sjungande förbi mig och in genom den öppna klosterporten. Strax därpå drogo på samma sätt förbi mig dominikanerna och franciskanerna från B., tillslutna vagnar foro in på klostergården, det var klarissernunnorna från B. Af allt detta kunde jag förstå att någon utomordentlig fest skulle firas. Kyrkdörrarna stodo på vid gafvel, jag inträdde och iakttog hur fejadt och sopadt allt var därinne. Man höll på att smycka högaltaret och sidaltarena med blomstergirlander, och kyrkobetjanten ordade åtskilligt om nyutspruckna rosor, som prompt måste anskaffas bittida på morgonen, emedan fru abbedissan uttryckligen befallt att högaltaret skulle klädas med *rosor*.

Besluten att genast ansluta mig till bröderna, gick jag, sedan jag styrkt mig med innerlig bön, in i klostret och frågade efter prior Leonard; portvakterskan förde mig in i en sal. Leonard satt i en länstol omgifven af bröderna; högljudt gråtande, innerligt förkrossad, ej mäktigt ett enda ord, kastade jag mig ned för hans fötter. »Medardus,« utropade han, och ett dämpadt sorl gick genom brödernas led; »Medardus — broder Medardus, nu äntligen tillbaka.« Man lyfte upp mig, bröderna omfamnade mig: »Tack vare himmelska makter har du blifvit räddad ur världens arglistiga snaror — men berätta — berätta, min broder!« — så ropade munkarne om hvarandra. Priorn reste sig och på s. 253

hans vink följde jag honom in i ett rum, som var hans vanliga bostad, då han gästade i klostret. »Medardus« började han, »du har syndat, då du bröt ditt löfte, då du i stället för att uträtta gifna uppdrag nesligen flydde och på det ovärdigaste bedrog klostret. — Jag kunde inspärta dig, om jag ville förfara efter klosterlagens hela stränghet!« — »Döm mig, ärevärdige fader,« genmälde jag, »döm mig som lagen bjuder, ack med glädje afbördar jag mig tyngden af ett eländigt och kvalfullt lif. Jag kände nog att till och med den strängaste bot, som jag underkastat mig, icke lände mig till tröst.« — »Bemanna dig,« fortfor Leonard, »priorn har sagt sitt ord, nu kan vännen och fadern tala med dig! Underbarligen blef du räddad från den död, som hotade dig i Rom. Cyrillus blef det enda offret. . . « — »Ni vet således?« frågade jag, full af förundran. »Allt,« svarade priorn. »Jag vet att du bistod den arme i hans sista dödsnöd, och att man velat mörda dig med förgiftadt vin, som man bjöd dig som förfriskning. Sannolikt har du, fast bevakad af munkarnes argusögon, funnit tillfälle att hålla ut vinet, ty om du endast hade druckit en droppe, hade du varit död inom tio minuter.« — »Se då,« utropade jag, och i det jag strök undan ärmen, visade jag på min ända in till benet inskrumpna arm och berättade hur jag, anande oråd, gjutit vinet i ärmen. Leonard ryggade tillbaka vid den hemska åsynen af den mumieaktiga lemman och sade dämpadt: »Du har fått göra bot, du som syndat så mycket, men Cyrillus — den fromme gamla.« Jag sade till priorn att den egentliga orsaken till den stackars Cyrillus' afrättning förblifvit mig en hemlighet. »Kanhända,« sade priorn, »skulle du fått samma öde, om du i likhet med Cyrillus uppträdde som vårt klostrets fullmäktige. Du vet att vårt klostrets anspråk skulle göra ett slut på kardinal ***s inkomster; detta var grunden till att kardinalen plötsligen slöt fred med påfvens bikt-fader, med hvilken han förut varit fiende och så af dominikanern förstod att göra en lömsk motståndare till Cyrillus. Den sluge dominikanern räknade snart ut hur Cyrillus skulle störtas. Han införde honom själf hos påfven och förstod att framställa kapucinern så, att påfven i honom kom att se en märkvärdig företeelse och upptog honom i sin prästerliga omgifning. Cyrillus måste snart märka, att påfven blott alltför mycket sökte och fann sitt rike i denna världen; hur han blef en lekboll för en hycklareliga, som med de förkastligaste medel förstod att böja denna annars starka ande. Efter hvad man kunde förutse, tog den fromme mannen i hög grad anstöt och kände sig kallad att med de eldiga talesätt, som anden ingaf honom, beveka påfven och vända hans håg från det timliga. Påfven greps, som veka sinnen bruka det, verkligen af den fromme gubbens ord, och under detta hans tillstånd af öfverretning, blef det en lätt sak

för dominikanern att skickligt förbereda det slag, som skulle drabba den stackars Cyrillus. Han berättade för påfven att det icke gällde något mindre än en hemlig sammansvärjning, som inför kyrkan skulle framställa honom som ovärdig tiaran; Cyrillus skulle haft i uppdrag att bringa honom till att företaga sig en offentlig botöfning, något som skulle blifva en signal till formligt uppror för de missnöjda kardinalerna. Nu fann påfven i vår broders fromma tal lätt nog ett doldt syfte; gubben blef honom förhatlig, och endast för att undvika ett påfallande steg, tålde han honom ännu i sin närhet. När Cyrillus åter fick tillfälle att utan vittnen samtala med påfven, sade han honom rakt ut att den, som icke helt afsade sig världen och dess lust, vore en Herrens ovärdige ståthållare och en börda för kyrkan till smälek och fördärf, hvarifrån hon måste befria sig. Omedelbart efteråt, och just då man sett Cyrillus lämna påfvens privata rum, fann man det isvatten, som påfven plägade dricka, förgiftadt. Att Cyrillus var oskyldig behöfver jag icke försäkra dig, som kände den fromme gubben. Påfven blef likväl öfvertygad om hans skuld, och befallningen att hos dominikanerna hemligt afrätta den utländska munken var följdén däraf. I Rom var du en bekant företeelse, det sätt, hvarpå du uttalat dig inför påfven, lät honom förmoda en viss inre frändskap er emellan. Han beundrade dig och solade sig i de glänsande loftal, som du höll för honom. Så kom det sig att, innan dominikanern hade en aning därom, blef du honom och hans anhang farligare, än Cyrillus någonsin kunde bli. Medardus, du märker att jag är noga underrättad om ditt uppförande i Rom, och att jag vet hvarje ord, som du talade med påfven, och det ligger icke något hemlighetsfullt däri, då jag säger dig att klostret i hans helighets närhet hade en vän, som lämnade noggranna redogörelser. Till och med då du trodde dig ensam med påfven, var han nära nog för att uppfånga hvarje ord. När du i kapucinerklostret, hvars prior är mig nära förbunden, började dina stränga botöfningar, ansåg jag din ånger för äkta. Det var väl äfven så, men i Rom fick högmodets onda ande makt med dig ännu en gång. Hvarför anklagade du dig inför påfven för en förbrytelse, som du aldrig begått? Var du någonsin på baron von F:s slott?« — »Ack, ärevärdige fader,« utbrast jag, förkrossad af smärta, »det var ju platsen för mina rysligaste brott! Det är ju det hårdaste straff, som eviga, outforskliga makter ålagt mig, att jag icke på jorden skall kunna rensas från den synd, som jag där begick i vansinnig förbländning. Inför eder, ärevärdige fader, står jag som en brottslig hycklare!« — »I själfva verket,« fortfor priorn, »är jag nu, då jag ser dig och talar med dig, nästan säker på att du efter din botgöring icke längre var i stånd till denna lögn, utan att i detta fall en intill nu olöst hemlighet utöfvar

sitt inflytande. Strax efter din flykt från residenset — himlen ville ej s. 256 det brott, som du var nära att begå, utan räddade den fromma Aurelia — strax efter din flykt, säger jag, och sedan den munk, som till och med Cyrillus igenkände som dig, liksom genom ett under räddat sig, blef det bekant att icke du, utan den till munk förklädde grefve Viktorin varit på baronens slott. Bref, som funnos bland Eufemias kvarlåtenskap, hade visserligen redan förut angifvit detta, men man ansåg att Eufemia själf blifvit bedragen, emedan Reinhold försäkrade att han så alldeles säkert känt igen dig, att han icke ens kunde gäckas af den största likhet med Viktorin, Eufemias förbländning förblef obegriplig. Då uppenbarade sig plötsligt grefvens ridknekt och berättade att grefven, som under månader lefvat bland bergen och låtit sitt skägg växa, råkat honom i skogen just vid den s. k. „Djävulsbotten“ klädd som kapuciner-munk. Fast han icke visste hvarifrån grefven fått sin dräkt, hade icke denna förklädnad förefallit honom vidare märkvärdig, emedan han varit underrättad om grefvens plan att uppträda på slottet i munkhabit, bära den ett helt år igenom och på så sätt vinna sina syften. Han hade väl anat, hur grefven kommit åt sin kapucinerkåpa, emedan denne sagt dagen förut att han sett en kapuciner i byn och på ett eller annat sätt hoppades få hans kåpa, om han träffade honom i skogen. Han hade icke sett kapucinern, men hört ett skri; efteråt uppstod i byn ett rykte om ett mord på en kapuciner. Han hade för noga känt sin herre och talat för mycket med honom på flykten från slottet, för att i detta hänseende en förväxling skulle vara möjlig. Ridknektens utsago talade mot Reinholds mening, och endast Viktorins totala försvinnande förblef ofattligt. Furstinnan uppställde den hypotesen att den föregifne herr von Krczinski från Kwieciezewo varit identisk med grefve Viktorin, och stödde sig härvid på hans påfallande och märkvärdiga likhet med Francesco, på hvilkens skuld ingen tviflade, liksom på den sinnesrörelse, som hans åsyn alltjämt orsakat henne. Många biträdde hennes s. 257 mening och ville i själfva verket ha iakttagit åtskilligt grefliga later hos denne äfventyrare, som man, löjligt nog, ansett för en förklädd munk. Jägmästarens berättelse om den vansinnige munken, som huserade i hans skog och till slut upptogs af honom, fann man äfvenledes stå i sammanhang med Viktorins ogärning, för så vidt man förutsatte vissa omständigheter som riktiga.

En broder i det kloster, hvori Medardus varit, hade uttryckligen förklarat den vansinnige munken för att vara Medardus, han måste väl alltså vara det. Viktorin hade stött ned honom i afgrunden; genom en, kanske icke vidare oerhörd, tillfällighet blef han räddad. Vaknad ur sin bedöfnig, men svårt sårad i hufvudet, lyckades han kry-

pa upp ur sin graf. Smärtan af såret, hunger och törst gjorde honom vansinnig och rasande. Så irrade han i bergstrakten, kanhända ibland mättad och klädd med trasor af någon medlidsam bonde, till dess han kom i jägmästarboställets grannskap. Två saker förblifva likväl oförklarliga: hur Medardus kunnat tillryggalägga så lång sträcka utanför bergstrakten utan att bli arresterad, och hur han till och med i stunder af lugn och fullkomligt medvetande, kunde bekänna sig saker till dåd, som han aldrig begått. De, som försvarade sannolikheten af den förra uppfattningen af sakernas sammanhang, anmärkte att man ju rakt ingenting visste om den ur „Djävulsbotten“ räddade Medardus' öden; det vore ju möjligt att hans vansinne först utbrutit, då han på pilgrimsfärden befann sig i grannskapet af jägmästarebostället. Men hvad angår tillståelsen af de förbrytelser, hvarför han blifvit beskylld, kunde man däraf sluta, att han aldrig varit botad, utan endast till synes varit vid sitt förstånd och fortfarande förblifvit vansinnig. Tanken att han verkligen gjort sig skyldig till de åtalade brotten har för honom blifvit en fix idé. Kriminaldomaren, på hvilkens klokhets man byggde, sade på tillfrågan: „Den föregifne herr Krczsinski var icke någon polack och icke heller någon grefve, allraminst grefve Viktorin, men också ingalunda oskyldig — munken var i alla händelser vansinnig och otillräknelig, hvarför domstolen också endast som en säkerhetsåtgärd kunde fälla utslag om hans inspärrande.“ Till detta utlåtande ville icke fursten lyssna; högeligen uppretad öfver förbrytelseerna på baronens slott, förvandlade han den af domstolen föreslagna inspärrningen i dödsstraff. Men som allt i detta eländiga, förgängliga lif, vare sig händelse eller gärning, i första ögonblicket ännu förefaller så oerhördt, men snart nog förlorar i glans och färg, så skedde det äfven här, att hvad som i residenset och i synnerhet vid hofvet framkallt fasa och förskräckelse, nedsjönk till ledsamt prat. Hypotesen att Aurelias flydda brudgum varit grefve Viktorin bragte åter historien om italienskan i friskt minne, till och med de, som förut icke haft reda på saken, upplystes nu af sådana, som ej längre menade sig böra tåga, och en hvar som sett Medardus fann naturligtvis att hans anletsdrag fullkomligt liknade grefve Viktorins, enär de ju voro söner af samme fader. Lifläkaren var öfvertygad att saken måste förhålla sig på detta sätt och sade till fursten: „Nådig herre, vi kunna vara glada att vara af med de båda obehagliga sällarne och låta saken stanna vid den första resultatlösa undersökningen.“ Denna mening biträdde fursten af hela sitt hjärta, ty han kände hur han af den dubbla Medardus blifvit förledd från det ena misstaget till det andra. „Saken kommer att förbli hemlighetsfull,“ sade fursten, „vi vilja icke längre söka lyfta den slöja, som

ett underbart öde medlidsamt kastat däröfver. Endast Aurelia. . . « — »Aurelia,« afbröt jag priorn med häftighet, »för Guds skull, ärevördige fader, säg mig hur blef det med Aurelia?« — »Ack, broder Medardus,« sade priorn med ett mildt leende, »är ännu ej den farliga elden inom dig förbrunnen? Ännu slår ju lågan upp vid den lättaste beröring? Sålunda är du icke ännu fri från det syndiga begär, hvaråt du hängaf dig? Och skall jag kunna hysa tillit till uppriktigheten af din bot, skall jag kunna vara viss om att lögnens ande öfvergifvit dig? Vet, Medardus, att jag endast då kan anse din ånger för äkta, för det fall att du verkligen begått de brott, för hvilka du anklagar dig. Ty endast i detta fall kan jag tro att du, glömsk af mina lärdomar och allt, hvad jag sagt dig om yttre och inre bot, som en skeppsbruten gripit efter den lätta och osäkra plankan, efter de bedrägliga medel att sona din synd, hvilka måste låta dig framstå icke endast för en dålig påfve, utan för hvarje verkligt from man som en inbilsk hycklare. Säg, Medardus, var din andakt, din själs lyftning mot den eviga allmakten alldeles fläckfri, då du kom att tänka på Aurelia?« Förintad slog jag ned ögonen. — »Du är uppriktig, Medardus,« fortfor priorn, »och din tystnad säger mig allt. Jag visste med säkerhet att det var du, som i residenset spelade den polske adelsmannens roll och ämnade äkta baronessan Aurelia. Jag har tämligen noga kunnat följa den väg, du slog in på, en besynnerlig människa — han kallade sig hårkonstnären Belcampo — som du nu senast träffade i Rom, gaf mig underrättelser; jag var öfvertygad om att du skändligt mördat Hermogenes och Eufemia, och desto gräsligare syntes det mig vara att du ville snärja Aurelia i djäfvulens garn. Jag skulle ha kunnat bereda din undergång, men vidt aflägsen ifrån att mena mig vara utkorad till hämnare, öfverlämnade jag dig och ditt öde åt himmelens eviga makt. Du uppehölls underbarligen, och redan detta öfvertygar mig att din timliga undergång ännu ej var beslutat. Hör, på grund af hvilken särskild omständighet jag sedan måste tro att det i själfva verket var grefve Viktorin, som i egenskap af kapuciner visade sig på baron von F:s slott! Det är ej så länge sedan broder Sebastian, portvakten, väcktes af ett jämmer och stönande, som liknade suckarna af en döende. Det var redan i dagningen, han stod upp, öppnade klosterporten och fann tätt invid en människa, som låg där halft förstelnad af köld och med möda fick fram orden att han vore Medardus, den ur vårt kloster flyktige munken. Helt förskräckt, mälde Sebastian för mig hvad som förefallit; jag gick ned till bröderna, och vi förde den vanmäktige mannen in i refektoriet. Oaktadt mannens ända till hemskhet vanställda anlete, trodde vi oss likväl igenkänna dina drag, och flera menade att endast den förändrade dräkten gjorde den oss välbekän-

te Medardus sig så olik. Han hade tonsur och skägg, men en världslig kostym, hvars ursprungliga sirlighet man kunde uppdaga, fast den nu var sliten och sönderrifven. Han hade sidenstrumpor, på en af skorna ett gyllene spänne, en hvit atlasväst. . . «

»Och en kastanjebrun rock af finaste tyg,« inföll jag, »prydligt broderadt linne — en enkel guldring på fingret.« — »Riktigt,« sade Leonard med förvåning, »men huru kan du. . . « — Ack, det var ju den dräkt, jag bar på den ödesdigra bröllopsdagen! Dubbelgångaren stod för mina ögon. Nej, det var icke vansinnets väsenlöse djäfvul, som sprungit bakom mig, som likt ett glupande rofdjur hoppat upp på mina skuldror; det var den flyende, vansinnige munken, som förföljt mig och då jag slutligen fallit i vanmakt, tagit mina kläder och kastat öfver mig kåpan. Det var han, som legat vid klosterporten, på ett fasaväckande sätt min egen afbild!

Jag bad priorn att fortfara med sin berättelse, emedan en aning om sanningen uppsteg inom mig om allt det underbara och hemlighetsfulla, som vederfarits mig.

»Det dröjde icke länge,« fortsatte priorn, »förr än hos mannen de tydligaste och otvifvelaktigaste spår af vansinne röjde sig, och oakadt, som sagt, hans anletsdrag på det högsta liknade dina, oakadt han fortfor att ropa: »Jag är Medardus, den förlupne munken, hos er vill jag göra bot,« voro vi snart alla öfvertygade om att det var en fix idé hos främlingen att anse sig för dig. Vi läto honom anlägga kapucinerdräkt och förde honom till kyrkan, han måste företaga de vanliga andaktsöfningarne, och hur mycket han än bemödade sig om att riktigt utföra dem, märkte vi snart att han aldrig kunde ha varit i kloster. Nu måste den tanken uppstå hos mig: hur vore det om han vore den ur residenset förrymde munken, eller om denne munk vore grefve Viktorin? Den historia, som den vansinnige först uppdukat för jägmästaren, kände jag till, emellertid fann jag att alla omständigheter, fyndet och utdrickandet af djäfvulsdrycken, synen i fängelset, korteligen hela uppehållet i klostret kunde vara foster af en sjuk fantasi, uppstående genom en sällsam psykisk inverkan af din individualitet. Märkvärdigt var det i detta fall att munken i sina svåra stunder alltjämt skrek att han var grefve och härskare! Jag beslöt att öfverlämna mannen till dåranstalten i St. Fidelis, emedan jag kunde hoppas att om tillfrisknande vore möjligt, skulle kuren lyckas för direktorn af denna anstalt, som var en läkare, som med sin skarpa blick kunde genomtränga alla den mänskliga organismens abnormiteter. Främlingens tillfrisknande måste åtminstone delvis afslöja de okända makternas hemlighetsfulla spel. — Det kom icke därhän. På tredje natten väcktes jag af den

klocka, hvilken, som du vet, kommer till användning, så snart någon i sjukrummet behöfver mitt bistånd. Jag gick dit, och man sade mig att den främmande ifrigt begärt att få träffa mig, och det såg ut som om vanvettet helt och hållet lämnat honom, sannolikt önskade han bikta, ty han såg så svag ut, som om han ej kunde öfverlefva natten. „Förlåt,“ började främlingen, „förlåt, högvördige herre, att jag var nog förmäten att söka narra eder. Jag är icke munken Medardus, som flydde ur ert kloster. Framför er, ser ni grefve Viktorin. . . furste borde han heta, ty han härstammar från ett furstehus, och jag råder er att beakta detta, ty annars kunde ni drabbas af min vrede.“ — „Vore ni också furste,“ svarade jag, „så vore detta inom våra murar och i er belägenhet utan all betydelse, och det tycktes mig lämpligare att ni vänder er själ från timligheten och i ödmjukhet afvaktar Allmaktens skickelser.“ Han betraktade mig stelt och såg ut att mista sansen, jag gaf honom stärkande droppar, han hämtade sig snart och sade: „Det förefaller mig som om jag snart skulle dö och förut ville lätta mitt hjärta. Ni har makt öfver mig, ty hur mycket ni än förställer er, märker jag likväl att ni är den helige Antonius och bäst känner till hvad för olyckor edra elixir ställa till. Jag hade nog något stort i sinnet, då jag beslöt att uppträda som en andlig herre med stort skägg och brun kåpa. Men när jag började rådgöra med mig själf, var det som om mina hemligaste tankar trädde ut ur mitt inre och förkroppsligade sig i ett väsen, som, fast hemskt nog, var mitt eget jag. Detta andra jag hade en ryslig kraft och slungade mig ned, när ur den svarta klippan i den djupa klyftan prinsessan Snöhvit uppenbarade sig i de skummande vattenhvirflarne. Prinsessan tog mig på sina armar och tvättade mina sår, så att jag icke längre kände någon smärta. Nu hade jag visserligen blifvit munk, men mina tankars jag var mig öfvermäktigt och dref mig till att mörda prinsessan, som räddat mig och som jag älskade, och desslikes hennes broder. Nu kastade man mig i fängelse, men ni vet själf, helige Antonius, hur jag, sedan jag druckit mig rusig af er förbannade dryck, fördes bort genom luften. Den gröne skogskungen tog emot mig ogästvänligt, fast han såg att jag var furste; mina tankars jag besökte honom, förehöll mig åtskilliga hemska saker, och ville bli tillsammans med mig, emedan vi dock tillhoppa begått våra dåd. Så skedde äfven, men när vi lupo därifrån, enär man ville halshugga oss, delade vi oss återigen. När det löjlige jaget emellertid evigt och alltjämt ville näras af mina tankar, slog jag omkull och pryglade det ordentligt och tog ifrån det rocken.“ — Så till vida var den olyckliges tal någorlunda begripligt, men därpå förlorade han sig i det värsta vanvett och tomt tokprat. En timme senare, då det ringde till morgonmässan, for han upp med ett hemskt

och skärande skri och sjönk, som det tycktes, död tillbaka. Jag lät föra honom till likboden och han skulle begravas i vår trädgård i vigd jord. s. 263 Men du kan föreställa dig vår häpnad och förskräckelse, då liket, när vi ville bära ut det och lägga det i kistan, var spårlöst försvunnet. Alla efterforskningar voro förgäfvade, och jag måste uppge tanken på att få en noggrannare och begripligare föreställning om det gåtfulla sammanhanget i de händelser, hvori du och grefven voro invecklade. Då jag emellertid jämförde hvad jag visste om händelserna på slottet och nyss anförda förvirrade och af vanvettet vanställda tal, kunde jag knappast hysa något tvifvel om att den döde verkligen var grefve Viktorin. Efter hvad ridknekten antydde, hade han uppe i bergen mördat en pilgrimsfarande kapuciner och tagit hans dräkt för att på baronens slott kunna utföra sina anslag. Kanske mot hans egen afsikt ändade hans synd med mord på Eufemia och Hermogenes. Kanhända var han, som Reinhold påstår, redan vansinnig, eller han blef det, pinad af samvetskval under flykten. Den klädnad, han bar, och mordet på munken, ingåfvade honom den fixa idéen att han verkligen vore en munk, och hans jag klufvet i tvenne stridiga väsen. Endast perioden från flykten från slottet till ankomsten hos jägmästaren förblir dunkel, liksom det också är oförklarligt hur berättelsen om hans vistelse i klostret och platsen för räddningen ur fångelse uppstått i hans sinne. Att det måste ha funnits yttre motiv, lider intet tvifvel, men högst egendomligt är det att denna berättelse, fast stympadt, återger ditt öde. Endast tiden för munkens ankomst hos jägmästaren, vill, som han uppger densamma, alls icke stämma med Reinholds påstående om dagen för Viktorins flykt ur slottet. Efter jägmästarens uppgift skulle den vansinnige Viktorin låtit se sig i skogen strax efter ankomsten till baronens slott.« — »Håll,« afbröt jag priorn, »håll, ärevördige fader, hvarje förhoppning att oakadt min syndabörda, genom Herrens långmodighet vinna nåd och evig salighet skulle försvinna ur min själ; i tröstlös förtviflan, förbannande mig själf och min lefnad skulle jag dö, om jag icke i djupaste ånger och förkrosselse för er tillstode allt, som hände, sedan jag lämnat klostret, liksom jag gjorde det i den heliga bikten.« Priorn greps af den största häpnad, när jag nu med alla möjliga detaljer afslöjade hela min lefnad. — »Jag måste tro,« sade priorn, då jag slutat, »jag måste tro dig, Medardus, ty jag upptäckte under ditt tal alla tecken på en sann ånger. — Hvem förmår att afslöja den hemlighet, som åstadkom den andliga frändskapen mellan två bröder, söner af en brottslig fader och själfva fångna i synd. — Säkert är att Viktorin på underbart sätt räddades ur afgrunden, hvori du störtat honom, att han var den vansinnige munk, som jägmästaren tog hand om, som förföljde dig som din dubbelgång-

s. 264

are och dog här i klostret. Han tjänade den mörka makt, som ingrep i ditt lif, till spelboll — icke din kamrat och medbrottsling var han utan ett underordnad väsen, som ställdes i din väg på det att för din blick det ljusa mål skulle förbli fördoldt, som kunde uppenbaras för dig. Ack, broder Medardus, ännu irrar djäfvulen rastlöst omkring på jorden och erbjuder människorna sina elixirer. Hvem har icke funnit smak i den ena eller andra af dessa helvetiska drycker; men det är himmelens vilja att människan blir medveten om den olyckliga verkan af ett ögonblicks lättsinne, och ur detta klara medvetande hämtar kraft till motstånd. Däri uppenbarar sig Herrens makt att såsom naturlifvet genom giftet, så betingas en sedligt god princip först genom det onda. Jag vågar att så tala med dig, Medardus, ty jag vet att du icke missförstår mig. Gå nu till bröderna!»

I denna stund kände jag en häftig smärta, nerverna vibrerade och pulsarne slogo af längtan och kärlek. »Aurelia — ack, Aurelia!» utropade jag med hög röst. Priorn reste sig upp och sade i mycket allvarlig ton: »Du har sannolikt i klostret bemärkt att förberedelser göras till en stor fest? Aurelia anlägger i morgon nunnedräkt och erhåller klosternamnet Rosalia.« Tyst och stel blef jag stående framför priorn. »Gå ned till bröderna,« ropade han nästan med vrede, och utan klart medvetande om hvad jag gjorde, steg jag ned i refektoriet, där bröderna hade samlats. Man bestormade mig ånyo med frågor, men jag var icke i stånd att säga ett enda ord om hvad jag upplefvat, alla bilder ur det förgångna fördunklades och endast Aurelias ljusgestalt stod i glans framför mig. Tagande en andaktsöfning till förevändning lämnade jag bröderna och begaf mig till ett kapell, som låg längst bort i den vidsträckta klosterträdgården. Här ville jag bedja, men det lättaste prassel i löfsalen väckte mig ur mina fromma betraktelser. — »Det är hon — hon kommer. . . jag skall återse henne.« — Så hörde jag det ljuda inom mig, och mitt hjärta skälfde af ångest och hänryckning. Då förekom det mig som om jag hörde ett tyst samtal. Jag reste mig upp och gick ut ur kapellet, och se, icke långt ifrån mig vandrade med långsamma steg två nunnor och i deras midt en novis. Ack, det var säkerligen Aurelia — en krampaktig darrning genombäfvade mig — min andedräkt hämmades — jag ville gå vidare, men icke mäktig ett steg, sjönk jag till marken. Nunnorna och med dem novisen försvann i buskaget. Hvad för en dag! — Hvilken natt! Alltjämt endast Aurelia och Aurelia — ingen annan föreställning, ingen annan tanke fann rum i min själ.

I morgongryningen förkunnade klosterklockorna firande af Aurelias invigning, och strax därpå samlades bröderna i stora salen, abbedissan kom in, beledsagad af två systrar. Obeskriflig är den känsla, som

grep mig, då jag återsåg henne, som så innerligt älskat min fader, och oaktadt han genom sina brott våldsamt sönderslet ett band, som måste gifvit honom den högsta jordiska lycka, hade hon likväl på sonen öfverflyttat den kärlek, som förstört hennes lycka. Till dygd och fromhet ville hon uppfostra sonen, men i likhet med sin fader hopade han brott på brott och gjorde så den fromma fostermoderns hopp om intet, hvilken i sonens dygd ville finna tröst för hans syndige faders fördärf. Med sänkt hufvud och blicken riktad mot golvet, åhörde jag det korta tal, hvori abbedissan ännu en gång för de församlade andliga kungjorde Aurelias inträde i klostret och uppmanade dem till ifriga förböner i löftenas afgörande stund att ärkefienden icke skulle få makt att med sitt sinnesförvirrande gyckel plåga den fromma jungfrun. »Svåra,« sade abbedissan, »svåra voro de pröfningar, som denna jungfru hade att bestå. Fienden ville locka henne till det onda, och han använde allt hvad en helvetisk list förmår för att bedåra henne, så att hon utan att ana oråd fölle i synd, och sedan vaknande ur sin dröm, ginge under i smälek och förtviflan. Dock, en evig makt bevarade detta himmelska barn, och må då fienden också i dag nalkas henne med sina fördärfliga anslag, så mycket härligare skall hennes seger bli öfver honom. Bedjen — bedjen, mina bröder, icke att denna Kristi brud icke vacklar, ty fast och ståndaktigt är hennes själ vänd mot himmelen, utan att ej någon timlig olycka må afbryta den fromma akten! En räddhåga, som jag ej kan kufva, har bemäktigat sig mitt sinne!«

Det var tydligt att abbedissan betecknade mig — mig ensam — som den lede frestaren, att hon satt min ankomst i samband med Aurelias invigning, och att hon kanske hos mig förutsatte några skändliga afsikter. Känslan af uppriktigheten af min ånger och bot, öfvertygelsen om att jag genomgått en sinnesändring, höll mig uppe. Abbedissan bevärdigade mig ej med en enda blick; på det djupaste förorättad, rörde sig inom mig samma bittra, hånfulla hat, som jag förr erfor i residenset vid åsynen af furstinnan, och i stället för att jag, innan abbedissan uttalade dessa ord, hade kunnat kasta mig ned i stoftet för hennes fötter, ville jag nu käckt och djärft träda inför henne och säga: »Var du då alltid själf en sådan öfverjordisk kvinna, att aldrig lusten efter detta jordiska gripit dig? När du såg min fader, hade du dig alltid så i din makt, att tanken på synd icke fann rum i din själ? Ja, säg då om till och med i den stund, då du smyckades med insuln och stafven, bilden af min fader icke hos dig uppväckte begäret efter timlig lycka? Stolta, hvad kände du, då du tryckte din älskades son till ditt hjärta och med så smärtfylld röst ropade namnet på honom, du förlorat? Har du aldrig, som jag, haft att kämpa med mörka makter? — Kan du glädja

dig öfver en verklig seger, när ingen hård kamp föregått den? Känner du dig själf så stark, att du föraktar den, som dukat under för en öfvermäktig fiende och åter reste sig i bot och ånger?» — Den plötsliga förändringen i min tankegång, botgörarens förvandling i en, som stolt öfver den kamp, han bestått, ånyo inträder i det lif, han återvunnit, måste äfven ta sig yttre uttryck. En bredvid mig stående broder frågade: »Hvad kommer åt dig, Medardus, hvarför kastar du så besynnerliga vreda blickar på denna heliga fru?» — »Ja,« genmälte jag halfhögt, »kan vara att hon är en helig kvinna, ty hon stod alltid så högt, att intet profant kunde nå henne, men mig förekommer hon mindre som en kristen än en hednisk prästinna, som bereder sig att med draggen knif fullborda ett människooffer.« Jag vet ej hvad som kom mig att uttala dessa sista ord, som lågo utom räckan af mina föreställningar, men tillika med dem trängde sig på mig ett brokigt virrvarr af bilder, som tycktes ena sig i en, den förskräckligaste af alla. Aurelia skulle för alltid öfverge världen, i likhet med mig afsäga sig allt jordiskt genom ett löfte, som i detta ögonblick endast tycktes mig ett foster af religiöst vanvett! — Såsom fordom, då jag såld åt djäfvulen, i synd och brott såg lifvets mest strålande ljuspunkt, tänkte jag nu därpå att vi båda, jag och Aurelia, skulle kunna förenas här i lifvet, om också endast i ett enda ögonblick af högsta jordiska lycksalighet, och sedan som åt underjordiska makter invigda, dö tillsammans. Ja, som ett gräsligt vidunder, som satan själf, grep tanken på ett mord min själ! Ack, jag förbländade, blef ej varse att jag i samma ögonblick, som abbedissans ord häntydde på mig, var prisgifven åt min kanske svåraste pröfning, att satan fick makt öfver mig och ville locka mig till det skändligaste brott, som jag ännu begått! Den broder, som tilltalat mig, såg förskräckt på mig: »I Jesu och den heliga jungfruns namn, hvad säger ni?» sade han. Jag betraktade abbedissan, som stod i begrepp att lämna salen, hennes blick föll på mig; dödsblek stirrade hon på mig, hon vacklade, och nunnorna måste stödja henne. Det förekom mig som om hon hviskade orden: »O, alla helgon — min aning!« Strax därpå blef jag kallad till prior Leonard. Återigen ringde alla klostrets klockor, och dessemellan hördes orgelns brusande toner och ljudet af de i koret församlade nunnornas högtidliga sånger, när priorn ånyo kom in i salen. Bröderna af de olika ordnarne begåfvo sig nu i högtidlig procession till kyrkan, som nästan var öfverfull af folk, som eljest vid den helige Bernhards fest. På ena sidan af det med doftande rosor sirade högaltaret voro högre belägne platser för prästerna, på den andra en tribun, hvarifrån det biskopliga kapellet utförde musiken vid högmässan, som hölls af biskopen själf. Leonard gaf mig platsen bredvid sig, och jag märkte att han ängsligt

bevakade mig; den minsta rörelse väckte hans uppmärksamhet; och han uppfordrade mig att utan afbrott bedja mitt brevir. Nunnorna samlades i den af ett lågt galler inneslutna platsen tätt framför högaltaret, det afgörande ögonblicket nalkades; ut ur det inre af klostret genom gallerdörren bakom altaret ledsagade cisterciensernunnorna Aurelia. En hviskning genomlopp mängden, då hon visade sig, orgeln tystnade och nunnornas enkla hymn ljud i underbara, till själens innersta trängande ackorder. Ännu hade jag icke vågat upplyfta mina ögon, gripen af en fruktansvärd ångest, ryckte jag krampaktigt till, så att mitt brevir föll till golvet. Jag böjde mig ned för att lyfta upp det, men i ett plötsligt svindelanfall skulle jag störtat ned från min stol, om icke Leonard gripit tag i och fasthållit mig. »Hvad är det, Medardus,« sade priorn tyst, »du är fattad af en sällsam rörelse, motstå den ondskefulle fiende, som ansätter dig!« Genom en våldsamt ansträngning återvann jag min fattning, slog upp ögonen och såg Aurelia knäböja framför högaltaret. O, himmelens herre, i skönhet och behag strålade hon mer än någonsin! Hon var brudklädd — ack, som på den ödesdigra dag, då hon skulle bli min. Rosor och blommande myrten i det med konst flätade håret. Ögonblickets andakt och högtidlighet hade gifvit hennes kinder en högre färg, och i den mot himlen höjda blicken låg uttrycket för en himmelsk lycksalighet. Hvad voro de ögonblick, då jag första gången såg Aurelia vid furstens hof, mot detta återseende! Mera rasande än någonsin förr lågade kärlekselden och det vilda begäret upp inom mig —

»O, Gud — o, alla helgon! låt mig icke bli vansinnig, blott icke vansinnig — rädda mig, rädda mig från denna helvetets pina. Låt mig bara icke bli vansinnig — ty då måste jag utföra det förskräckliga och prisge min själ åt evig fördömmelse!« Så bad jag invärtes, ty jag kände hur den onde anden mer och mer ville ta väldet öfver mig. Det förekom mig som om Aurelia hade del i den synd, som jag ensam begick, som om det löfte, hon var i begrepp att aflägga, i hennes tankar bestod i en högtidlig ed att inför Herrens altare bli min. I henne såg jag icke Kristi brud utan den löftesbrytande munkens brottsliga hustru. Att med rasande begär omfamna henne och sedan gifva henne döden, oemotståndligt fattade mig denna tanke. Värre och värre ansatte mig den onde anden — redan ville jag ropa: »Håll, förblindade dårar! Icke den från sinnliga begär rena jungfrun, utan en munks brud viljen I upphöja till himlens!« — Jag ville rusa ned ibland nunnorna och rycka henne till mig, jag trefvade i min kåpa och sökte efter knifven, då var redan ceremonien så långt framskriden att Aurelia begynte uttala löftesorden. När jag hörde hennes röst, var det som om månens milda

glans brutit fram mellan svarta, stormjagade moln. Det blef ljusst inom mig, och jag igenkände den onde ande, som jag nu med all kraft gjorde motstånd. Hvarje ord af Aurelia gaf mig ny styrka, och snart var jag segrare i den heta striden. Flyktade voro de svarta tankarna på brottet, alla intryck af jordisk lust. Aurelia var himlens fromma brud, hvilkens s. 270 förbön kunde rädda mig från smälek och fördärf. Hennes löfte var min tröst och förhoppning, och himlen blef klar öfver mig. Leonard, som jag nu först kom att ge akt på, syntes ha bemärkt min invärtes förändring, ty han sade med mild röst: »Du har kufvat fienden, min son! Det var väl den sista af de svåra pröfningar, som en evig makt pålagt dig!«

Löftet var uttaladt; under en växelsång, som klarissernunnorna uppstämde, skulle nu Aurelia iklädas nunnedräkten. Redan hade man lossat rosorna och myrten ur hennes hår, redan stod man i begrepp att afklippa de nedfallna lockarne, när larm uppstod i kyrkan — jag såg hur människor trängdes åt sidan och kastades omkull; tumultet kom allt närmare. — Med vilda åtbörder och rasande och hemsk uppsyn, trängde sig en halfnaken människa (trasor af en kapucinerkåpa hängde på hans kropp) fram genom folkmassan, med sina knytnäfvar kullkastande allt omkring sig. Jag kände igen min ryslige dubbelgångare, men i samma ögonblick, då jag, anande det förskräckliga, ville springa ned och kasta mig i hans väg, hade det vansinniga vidundret hoppat öfver den afskrankning, som inneslöt högaltaret. Skrikande skingrades nunnorna, abbedissan höll Aurelia hårdt omfamnad. »Ha ha ha!« gnisslade den vanvettige med gäll röst, »vill ni ta prinsessan ifrån mig! — Ha ha ha! — Prinsessan är min söta lilla brud, min brud!« — Och med dessa ord grep han tag i Aurelia och stötte knifven, som han hade i sin lyftade hand, ända till fästet i hennes bröst, så att en ström af blod sprutade fram. »Hurra, — hurra, nu har jag min lilla brud, nu har jag vunnit prinsessan!« Så skrek den rasande, och genom gallerdörren bakom högaltaret sprang han ut i klostergångarna. Fulla af fasa jämrade sig nunnorna. »Mord — mord vid Herrens altare!« skrek folket, stormande fram mot högaltaret. »Besätt utgångarne i klostret, så att mördaren icke kommer undan!« ropade Leonard med hög röst och folket störtade ut, och de munkar, som hade krafter därtill, grepo s. 271 stängerna med de tecken, som buros i processionen, och nu stodo i ett hörn, och satte efter odjuret genom klostergångarne. Allt detta var ett ögonblicks verk; strax därpå knäböjde jag bredvid Aurelia, nunnorna hade, så godt de kunde, förbundit såret med hvita dukar och bistodo nu den i vanmakt fallna abbedissan. Bredvid mig sade en stark röst: »Sancta Rosalia, ora pro nobis,« — och alla, som stannat kvar i kyrkan ropade: »Ett mirakel, ett mirakel, ja, hon är en martyr. — »Sancta

Rosalia, ora pro nobis.« Jag såg upp. — Den gamle målaren stod vid min sida, men allvarlig och mild, som han uppenbarat sig i fångelset. — Ingen jordisk sorg öfver Aurelias död, ingen fasa öfver målarens uppenbarelse kunde gripa mig, ty i min själ grydde en aning att nu skulle de gåtfulla knutar lösas, som hemlighetsfulla makter knutit samman.

»Mirakel, mirakel«, skrek folket allt fortfarande. »Ser ni den gamle mannen i den violetta manteln? — han har stigit ned ur taflan öfver högaltaret — jag har sett det — jag också, jag också« — ropade om hvarandra flera röster, och nu kastade sig alla på knä, och det förvirrade tumultet upphörde och gick öfver i ett mummel af böner, afbrutet af gråt och snyftningar. Abbedissan vaknade ur sin svimning och sade i en hjärtskärande ton af djup och våldsam smärta: »Aurelia! — mitt barn! — min fromma dotter! — evige Gud — är det ditt rådslut!« En med madrasser och täcken betäckt bår blef inburen. När man upplyfte Aurelia, suckade hon djupt och slog upp ögonen. Målaren stod bakom och lade sin hand på hennes hufvud. Han liknade ett helgon, och alla, till och med abbedissan, syntes gripna af vördnad. Jag knäböjde tätt vid sidan af båren. Aurelias blick föll på mig, då grep mig djup smärta öfver den heligas bittra martyrium. Icke ett ord mäktig, utstötte jag endast ett dämpadt skri. Då talade Aurelia mildt och tyst: »Hvarför klagas du öfver henne, som af himlens eviga makt hölls värdig att skiljas från jorden i en stund, då hon insett det jordiskas intighet, då hon fylldes af en oändlig längtan efter glädjens och salighetens rike?« Jag hade rest mig upp och gått tätt intill båren. »Aurelia, heliga jungfru,« sade jag. »Sänk endast ett ögonblick din blick från dina höga regioner, eljest måste jag förgås i de förtärande tvifvel, som sönderslita mitt innersta. — Aurelia, föraktar du den brottsling, som likt den onde själf ingripit i ditt lif? — Ack, svårt har han måst böta därför — men han vet alltför väl att all bot icke kan minska hans synders mått. — Aurelia, förlåter du mig i döden?« — Som berörd af änglavingar, log Aurelia och slöt ögonen. — »O, världens frälsare — heliga jungfru — jag får bli kvar, utan tröst öfverlämnad åt förtviflan. O, räddning — räddning från fördärf och helvete!« Så bad jag innerligt, då öppnade Aurelia ögonen ännu en gång och sade: »Medardus — du har gifvit efter för onda makter, men förblef jag då själf ren från synd, när jag i min brottsliga kärlek hoppades vinna jordisk lycka? I den eviges rådslut voro vi bestämda att sona våra förfäders brott och så förenades vi af ett kärleksband, som intet har gemensamt med jordisk lust, utan tronar högt ofvan stjärnorna. Men det lyckades den listige vedersakaren att fördölja den djupa betydelsen af vår kärlek, ja, att förleda oss så, att vi endast på jordiskt sätt kunde tyda det himmelska. Ack, var det icke jag, som i biktstolen för

dig tillstod min kärlek och i stället för att hos dig upptända tanken på den eviga kärleken, kom begärets helvetiska glöd att upplåga inom dig, en glöd, som du, när den hotade förtära dig, tänkte släcka genom brott? Fatta mod, Medardus! Den vansinnige dåre, som den ondskefulle fienden lockat att tro att han var du och måste fullborda, hvad du begynt, var det himmelens verktyg, hvarigenom dess rådslut hann sin fulländning. Fatta mod, Medardus — snart, snart. . . « Aurelia, som talat det sista med slutna ögon och tydlig möda, föll i vanmakt, dock döden kunde ännu icke få makt med henne. »Har hon biktat för er, högvärdige herre, har hon biktat för er?» frågade nunnorna nyfiket. »Ingalunda,« s. 273 svarade jag, »icke jag utan hon har uppfyllt min själ med himmelsk tröst.« — »Väl för dig, Medardus, snart är din pröfningstid till ända — och då, lycklig jag!« Det var målaren, som uttalade dessa ord. Jag gick fram till honom: »Så öfvergif mig ej, underbare man!« Jag förstår själf icke hur det kom sig att jag, då jag ville tala vidare, liksom bedöfvades, jag råkade i ett tillstånd midt emellan dröm och vaka, hvarur högljudda rop och skrik väckte mig. Jag såg icke längre målaren. Bönder, borgare, soldater hade trängt in i kyrkan och fordrade enträget att det skulle tillåtas dem att genomsöka hela klostret för att få tag i Aurelias mördare, som ju ännu måste vara i klostret. Abbedissan, som med fog fruktade för oordningar, vägrade detta, men oaktadt sitt anseende förmodde hon ej att lugna de upphetsade sinnena. Man förebrådde henne att hon af småaktig fruktan gömde mördaren, emedan han var munk, och under häftigt larm tycktes folket rusta sig till att storma klostret. Då besteg Leonard predikstolen, och efter några kraftiga ord om helgedomars vanhelgande, sade han folket att mördaren ingalunda varit en munk utan en vansinnig, som åtnjutit skötsel i klostret och som han, i tanke att han varit död, låtit i ordensdräkt inlägga i likrummet, men som vaknat ur sin skendöd och rymt. Om han ännu vore i klostret, skulle de träffade anordningarne göra det omöjligt för honom att komma undan. Folket lugnade sig och fordrade blott att Aurelia icke skulle föras till klostret genom korsgången, utan öfver gården i högtidlig procession. Detta skedde. De skrämde nunnorna upplyfte båren, som man hade bekransat med rosor. Också Aurelia var liksom förut prydd med rosor och myrten. Tätt bakom båren, öfver hvilken fyra nunnor höllo en baldakin, gick abbedissan, stödd af två nunnor, de öfriga följde tillsammans med klarissernunnorna, sedan kommo de olika ordensbröderna, efter dem anslöt sig folket, och så rörde sig tågen fram genom kyrkan. Den syster, som spelade orgeln, måtte ha begett sig upp i sångkoret, ty så snart tåget hunnit till kyrkans midt, tonade högtidligt och dämpadt s. 274 orgelbruset ned från läktaren. Men se, då reste sig Aurelia långsamt

upp och lyfte bedjande sina händer mot himlen, och återigen föll folket på knä och ropade: »Sancta Rosalia, ora pro nobis.« Så blef då det till sanning, som jag, då jag första gången såg Aurelia, i satanisk förbländning och brottsligt hyckleri förbådat.

Då nunnorna satt ned båren i salen i klostrets bottenvåning, och bröder och systrar bedjande i en krets omgåfvo densamma, sjönk Aurelia med en djup suck tillbaka i abbedissans armar, som knäböjde bredvid henne. — Hon var död! — Folket vek icke från klosterporten, och när klockorna förkunnade den fromma jungfruns jordiska undergång, utbröto alla i snyftningar och jämmerrop. Många aflade löftet att stanna i byn till Aurelias begrafning, först därefter återvända hem och under fasta tillbringa mellantiden. Ryktet om den hemska ogärningen och himlabrudens martyrium utbredde sig hastigt, och däraf kom det sig att Aurelias begrafning, som firades fyra dagar efteråt, liknade festen vid ett helgons kanonisering. Ty redan dagen förut var ängen framför klostret, liksom annars på Bernhardsdagen, öfverfylld af människor, som lägrande sig på marken inväntade morgonen. Men i stället för det glada vimlet hörde man nu endast suckar och ett dämpadt mummel. Från mun till mun gick berättelsen om det gräsliga dådet vid kyrkans högaltare, och hörde man en högljudd röst, utöste den sig i förbannelser öfver mördaren, som förblef spårlöst försvunnen.

Dessa fyra dagar, som jag för det mesta tillbragte ensam i kapellet i trädgården, utöfvade nog en djupare inverkan på mitt själstillstånd, än den långa, stränga botgöringen i kapucinerklostret i Rom. Aurelias sista ord hade lämnat lösningen på mina synders gåta, och jag insåg att jag, fast utrustad med dygdens och fromhetens styrka, likväl som en modlös pultron icke förmått emotstå satan, som traktade efter våldet öfver vår brottsliga släkt. Obetydlig var syndens brodd inom mig, då jag fick se konsertmästarens syster, och det syndiga högmodet vaknade inom mig, men så gaf mig satan i händerna elixiret, som likt ett olycksaligt gift bragte mitt blod i jäsning. Jag aktade ej på den okände målarens, på priorns eller abbedissans allvarliga förmaningar. Aurelias uppenbarelse i biktstolen gjorde mig till förbrytare. Synden bröt ut som en fysisk sjukdom, alstrad af giftet. Hur kunde de i satans våld öfverlämnade inse arten af det band, hvarmed en himmelsk makt som en symbol af den eviga kärleken förbundit mig med Aurelia? Skadeglad, fjättrade mig satan vid denne fördömde, i hvilkens vara mitt *jag* måste tränga in, liksom äfven han andligen kunde inverka på mig. Hans skenbara död, måhända ett tomt bländverk af djäfvulen, måste jag skriva på min räkning. Dådet gjorde mig förtrolig med tanken på de mord, som efterföljde det djäfvulska sveket. Så var min

i skändlig synd aflade broder den af djäfvulen besjälade princip, som störtade mig i de afskyvärdaste brott och jagade mig omkring, plågad af de gräsligaste kval. Ända till det ögonblick, då Aurelia efter en evig makts rådslut uttalade sitt löfte, var icke min själ ren från synden; till dess hade fienden välde öfver mig, men den underbara invärtes ro, den öfverjordiska glädje, som kom öfver mig, när Aurelia uttalat sina sista ord, öfvertygade mig om att Aurelias död innebar löftet om försoning. När vid det högtidliga rekviem¹ kören sjöng orden: »*Confutatis maledictis flammis acribus addictis.*« kände jag mig bäfvande, men vid orden: »*Voca me cum benedictis,*« tyckte jag att Aurelia öfvergjuten af himmelskt solljus såg ned på mig och lyfte sitt af en strålande stjärngloria omgifna hufvud upp mot det högsta väsendet för att inlägga sin förbön för min själs frälsning. — »*Oro supplex et acclinis cor contritum quasi cinis!*« — Jag sjönk ned i stoftet, men huru föga liknade min känsla, min ödmjuka bön, den lidelsefulla förkrosselsen och de grymma och oordnade botöfningarne i kapucinerklostret. Först nu kunde min ande skilja sant och falskt, och vid denna medvetandets klarhet måste vedersakarens anfäktelser förbli verkningslösa. Icke Aurelias död, utan det hemska och gräsliga i de med densamma förknippade omständigheterna hade i första ögonblicket djupt uppskakad mig; men snart insåg jag att eviga makters nåd beskärt henne den högsta vinning, förlänat martyriet åt den pröfvade och skuldlösa Kristusbruden. . . « Var hon då död för mig? Nej! Nu först, undanryckt den jordiska jämmerdalen, blef hon för mig den eviga kärlekens rena stråle, som värmde mitt hjärta. Ja, Aurelias död var mitt helgande till den kärlek, om hvilken Aurelia talat, som tronar ofvan stjärnorna, och intet har gemensamt med det timliga. Denna tanke lyfte mig öfver mitt jordiska jag, och så blefvo i själfva verket för mig dessa dagar i cistercienserklostret de saligaste i min lefnad.

Efter bisättningen, som ägde rum följande morgon, ärnade Leonard återvända till staden med bröderna; när aftåget skulle begynna, lät abbedissan kalla mig till sig. Jag fann henne ensam i rummet; hon var mycket rörd och tårarne strömmade ur hennes ögon. »Jag vet allt — allt, min son Medardus! Ja, åter kallar jag dig så, ty du har bestått de pröfningar, som öfvergått dig, du olycklige och beklagansvärde! Ack, Medardus, endast hon, hon, som inför Guds tron må bli vår förespråkarska, är ren från synd. Stod jag icke själf vid afgrundens brant, då jag uppfylld af tankar på jordisk lust ville låta sälja mig åt mördaren? — Och dock — min son Medardus! — i min ensamma cell har jag grå-

¹Står *rekviour* i pappersboken.

tit syndiga tårar vid tanken på din fader! — Min son Medardus, gå nu! Mitt tvifvel och min tanke att jag måhända af egen förskyllan i dig uppfostrat en syndig brottsling, har försvunnit ur min själ.»

Leonard, som helt säkert för abbedissan afslöjat allt, som hittills förblifvit henne obekant om min lefnad, visade genom sitt uppförande att han förlåtit mig och hemställt mig åt den högstes dom. Den gamla klosterordningen var sig lik, och som fordom intog jag nu min plats i brödernas led. En dag sade Leonard till mig: »Broder Medardus, jag tänker pålägga dig ännu en botöfning.« Jag frågade ödmjukt hvari denna skulle bestå. »Du skall,« genmålte priorn, »noggrant uppteckna din lefnadshistoria. Du får icke utelämna någon viktigare tilldragelse, icke ens någon af de mera obetydliga och i synnerhet icke något af hvad som vederfors dig under ditt växlande lif ute i världen. Fantasien skall föra dig tillbaka ut i världsvimlet, du skall än en gång erfara allt det hemska och löjligen, fruktansvärda och behagliga däri, ja det är möjligt att den för ett ögonblick kommer att se Aurelia annorlunda än som nunnan Rosalia, som led martyrdöden, men om den onde anden helt har lämnat dig, om du helt vändt din själ från det timliga, skall du som en högre makt sväfva öfver allt detta, och dessa intryck skola ej hos dig efterlämna några spår.« Jag gjorde som priorn bjöd. Ack! — nog gick det som han förutsade! — Smärta och njutning, fasa och lust — förskräckelse och hänryckning stormade in på mig, medan jag nedskref min lefnad. — Du, som en gång läser dessa blad, jag talade till dig om kärlekens ljusaste solskensstid, när bilden af Aurelia blef lefvande för mig! — Det finns något högre än en jordisk lust, som för det mesta bereder den svagsynta och lättsinniga människan fördärf, och det är den ljusaste solskensstid, då fjärran från tanken på syndigt begär, den älskade, som en stråle från himlen, värmer ditt hjärta för de högre känslor, som från kärlekens rike välsignelserikt strömma ned öfver den stackars människan. — Den tanken har vederkvickt mig, när vid minnet af de härliga stunder, världen skänkt mig, heta tårar strömmade ur mina ögon, och alla för länge sedan ärrade sår på nytt blödde.

Jag vet att kanske ännu i dödsstunden vedersakaren kan få makt att plåga den syndige munken, men i beständig och innerlig längtan afvaktar jag den stund, då jag tages bort från jorden, ty detta ögonblick innebär uppfyllelsen af allt det, som Aurelia — ack, den heliga Rosalia — lofvat mig i min dödsstund. Bed — bed för mig, o, heliga jungfru, i denna mörka timma, att helvetets makt, som jag så ofta dukat under för, icke må varda mig öfvermäktig och störta mig i det eviga fördärfvet!

Tillägg af Pater Spiridion, bibliotekarie i kapucinerklostret i B.

I natten från den 3 till den 4 september detta år 17.. tilldrog sig något mycket underbart i vårt kloster. Det kunde väl vara vid pass vid midnattstid, då jag från broder Medardus' cell, som ligger bredvid min, hörde ett sällsamt fnitter och skratt och dessemellan ett dämpadt och klagande kvidande. Jag tyckte att jag tydligt hörde en mycket ful och vedervärdig röst uttala orden: »Kom med mig, lille bror Medardus, vi skola bort och söka upp bruden.« Jag stod upp och ville bege mig till broder Medardus, då öfverfölls jag af en underlig rysning, så att jag skakades i alla leder som af feberfrossa; jag gick i stället för till Medardus' cell ned till prior Leonardus, väckte honom icke utan ansträngning och berättade honom hvad jag hört. Priorn blef mycket förskräckt, sprang upp och sade att jag skulle hämta vigda ljus, och sedan skulle vi tillsammans bege oss till broder Medardus. Jag gjorde som han befallt, antände ljusen vid lampan vid madonnabilden ute i gången, och vi stego uppför trappan. Hur noga vi än lyssnade, lät den afskyvärda röst, som jag förnummit, icke vidare höra sig. I stället hörde vi en stilla och ljuflig klockklang, och det förekom oss, som om vi kände en fin rosendoft. Vi gingo närmare, då öppnades dörren till cellen, och en underlig, reslig man med hvitt krusigt skägg och violett mantel kom ut; jag var mycket förskräckt, ty jag förstod nog att mannen måste ha varit ett olycksbådande spöke, enär klosterportarne voro så fast tillslutna, att ingen främling kunde intränga, men Leonardus betraktade honom djärft utan att yttra ett enda ord. »Uppfyllsens stund är icke längre fjärran,« sade gestalten doft och högtidligt och försvann i den mörka gången, så att min rädsla blef än större och jag så när hade tappat ljuset ur min darrande hand. Men priorn, som på grund af sin fromhet s. 279 och trosstyrka icke vidare frågar efter spöken, grep mig i armen och sade: »Nu skola vi gå in i broder Medardus' cell.« Detta skedde äfven. Vi funno vår broder, som en tid varit mycket klen, i dödskampen; döden hade bundit hans tunga, han rosslade endast en smula. Leonardus stannade hos honom, jag väckte bröderna genom att ringa på klockan och ropa med hög röst: »Vakna! — vakna! — broder Medardus ligger för döden!« Alla stodo upp, så att ingen felades, då vi med brinnande ljus begåfvo oss till vår döende broder. Alla, också jag, som slutligen kufvat min ängslan, öfverlämnade oss åt vår sorg. På en bår buro vi broder Medardus till klosterkyrkan och nedsatte honom framför högaltaret. Till vår häpnad hämtade han sig, reste sig upp och begynte tala, så att Leonardus efter fulländad bikt och absolution gaf honom den sista smörjelsen. Sedan begåfvo vi oss, medan Leonardus stannade därne-

re och alltjämt talade med broder Medardus, upp i koret och sjöngo de öfliga dödspsalmerna för vår döende broders själs frälsning. Just då klosterklockan nästföljande dag, nämligen den 5 september år 17.. slog tolf middag, afled broder Medardus i priorns armar. Vi lade märke till att detta var dag och timme, då under förra året nunnan Rosalia på ett förskräckligt sätt mördades just då hon aflagt sina löften. Vid rekviem och likbegängelse har följande tilldragit sig. Vid rekviem utbreddes sig nämligen en stark rosendoft, och vi bemärkte att en bukett af de skönaste, för årstiden sällsynta rosor var fästad vid den vackra altarbilden af den heliga Rosalia, som lär vara målad af en okänd gammal italiensk konstnär, och som vårt kloster köpt af kapucinerna i närheten af Rom för en betydlig penningesumma, medan de själfva endast behöllo en kopia af taflan. Broder portvaktaren sade att tidigt på morgonen en trasig och eländig tiggare, osedd af oss, hade stigit upp och fästat buketten vid taflan. Samme tiggare infann sig vid likbegängelsen och trängde sig in ibland bröderna. Vi ville visa honom tillbaka, men när prior Leonardus skarpt hade betraktat honom, befallde han oss att låta honom vara. Han upptog honom som lekbroder i klostret; vi kallade honom Peter, emedan han i lifvet hetat Peter Schönfeld, och unnade honom detta stolta namn, emedan han var öfvermåttan stilla och godmodig, talade föga och endast någon gång skrattade smålustigt, något som, enär det icke innebar något syndigt, roade oss mycket. Prior Leonardus sade en gång, att Peters ljus slocknat i röken af den narraktighet, hvori inom honom lufsironien omgestaltat sig. Vi begrepo icke alla hvad den lärde Leonardus ville säga med detta, men förstodo att han länge måtte ha varit bekant med lekbrodern Peter. Så har jag nu på dessa blad, som lära innehålla broder Medardus' lefnadshändelser, men hvilka jag ej har läst, mycket noga och icke utan möda *ad majorem dei gloriam* tillfogat de omständigheter, som äro förbundna med hans död. Frid och ro komme den afsomnade broder Medardus till del, himmelens Herre skänke honom en gång en fröjdefull uppståndelse och upptage honom bland sina helgon, enär han dött en from död!

Innehåll

Utgifvarens förord	ii
1 Förra delen.	1
I Barnåren och klosterlivet.	2
II Inträdet i världen.	26
III Äfventyr på resan.	50
IV Lifvet vid furstehofvet.	78
2 Senare delen.	96
I Vändpunkten.	97
II Botgöringen.	141
III Återkomsten till klostret.	171